

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SURİYELİ GENÇLERİN SOSYAL DESTEK VE SOSYAL UYUM
ALGILARININ BAŞETME STİLLERİYLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

AHMED TAHA ARİFOĞLU

DANIŞMAN
PROF.DR. ORHAN KOÇAK

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET PROGRAMI

İSTANBUL-2021

TEZ ONAYI

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Ahmed Taha ARİFOĞLU

İTHAF

Suriyeli Gençlere ve Halep'e ithafen.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans ders sürecimde akademik ilgi ve merakıma yönelik motivasyonumu daima destekleyen; tez sürecimin her aşamasında omzumdaki el olan danışman hocam Prof. Dr. Orhan KOÇAK'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bu araştırmanın hedef katılımcı grubuna ulaşmamda yardımcı olan babam Prof. Dr. Uğur ARİFOĞLU'na, Sakarya SAKVA'ya, Sakarya İHH'ya, Sakarya İlim ve Hikmet Vakfına, İstanbul HAK İnsani Yardım Derneğine, Sakarya 5. Noterliğinden Abdullah abiye, Türk Kızılay İzmir Toplum Merkezi'nde gönüllü Suriye'den gelen genç kardeşlerime, Sakarya Üniversitesinde öğrenci olan Suriye'den gelen Yedirenk Öğrenci Derneğinden genç kardeşim Ali Hannan'a, Sakarya Karaman Göçmen Sağlığı Merkezine, Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, Sakarya İl Göç İdaresine teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	İİ
BEYAN.....	İİİ
İTHAF	İV
TEŞEKKÜR.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ.....	İX
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ.....	Xİ
ÖZET	Xİİ
ABSTRACT.....	Xİİİ
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Kavramsal Açıdan Göç ve Göç Türleri.....	5
2.1.1. Gönüllü Göç.....	6
2.1.2. Zorunlu Göç	6
2.2. Mülteci Hukuku	7
2.2.1. Göçmen	8
2.2.2. Mülteci	8
2.2.3. Şartlı Mülteci.....	9
2.2.4. Geçici Koruma	10
2.2.5. İkincil Koruma	12
2.3. Göçe İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	12
2.3.1. İlişkiler Ağı (Network) Teorisi	13
2.3.2. Göç Etme Kararının Davranışsal Yönleri Teorisi	13
2.3.3. İtme Çekme Teorisi.....	16
2.4. Mülteci ve Sığınmacılarla Sosyal Hizmet Bağlamında Toplulukla Sosyal Hizmet Yaklaşımı	16
2.5. Zorunlu Göç Bağlamında Algılanan Sosyal Destek, Yaşam Doyumu ve Sosyal İşlevsellik.....	19
2.5.1. Yaşam Doyumunun Algılanan Sosyal Desteğin Sosyal İşlevsellik Üzerindeki Aracılık Etkisi	21
2.5.2. Algılanan Sosyal Destek ve Sosyal İşlevsellik	21

2.5.3. Yaşam Doyumu ve Sosyal İşlevsellik.....	23
2.5.4. Algılanan Sosyal Destek ve Sosyal İşlevselliğe Aktif Başetme Stili Planlamanın Düzenleyici Etkisi	23
2.6. Türkiye'deki Suriyeliler ve Türk Toplumunu	25
2.7. Türkiye'deki Suriyeli Gençler	29
3. GEREÇ VE YÖNTEM	31
3.1. Araştırmanın Amacı	31
3.2. Araştırmanın Problemi	31
3.2.1. Araştırma Probleminin Kavramsal Modeli	32
3.3. Araştırmanın Önemi.....	32
3.4. Araştırmanın Yöntemi.....	32
3.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	33
3.6. Araştırmanın Ölçme Araçları.....	33
3.6.1. Kişisel Bilgi Formu	33
3.6.2. Başa Çıkma Stilleri Ölçeği Kısa Formu	34
3.6.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	34
3.6.4. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği.....	34
3.6.5. Yaşam Doyum Ölçeği	35
3.7. Araştırmanın Etik Bilgileri.....	35
3.8. Araştırmanın Süresi	35
3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları	35
4. BULGULAR.....	37
4.1. Ölçeklerin Geçerlik ve Güvenirlikleri, Yapıları, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	37
4.1.1. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	37
4.1.2. Yaşam Doyumu Ölçeği	38
4.1.3. Başa Çıkma Stilleri Kısa Formu	38
4.1.4. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ)	39
4.2. Sosyo-Demografik Özelliklere Dair Frekans ile Betimsel Tablolar ve Ölçeklerin Betimsel İstatistikleri	39
4.3. T-Testi, Anova, Korelasyon İstatistikleri.....	43
4.4. Aracı ve Düzenleyici Analiz	50
5. TARTIŞMA	55
5.1. Sosyal İşlevsellik Üzerinde Direkt ve İndirekt Etkiler	57

5.1.1. Yaşam Doyumunun Aracılık Etkisi	57
5.1.2. Algılanan Sosyal Desteğin Sosyal İşlevselliğe Direkt Etkisi.....	57
5.1.3. Eğitim Durumunun Yaşam Doyumuna ve Sosyal İşlevselliğe Direkt Etkisi....	58
5.1.4. Türk Arkadaş Mevcudiyetinin Yaşam Doyumuna ve Sosyal İşlevselliğe Direkt Etkisi	59
5.1.5. Aktif Başetme Stili Planlamanın Sosyal Destek ile Sosyal İşlevsellik Arasındaki İlişkiye Düzenleyici Etkisi	60
5.2. Araştırma Sorusunun Cevabı	60
5.3. Araştırma Sonuçlarının İfade Ettiği Anlam	61
5.4. Araştırmada Karşılaşılan Sınırlılıklar	61
5.5. Sonuç ve Öneriler	63
KAYNAKLAR	66
FORMLAR	77
ETİK KURUL KARARI	88
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI.....	89
ÖZGEÇMİŞ	90

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4-1: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	37
Tablo 4-2: Yaşam Doyumu Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	38
Tablo 4-3: Planlama'nın Çarpıklık, Basıklık, Alfa ve KMO değerleri.....	38
Tablo 4-4: SUKDÖ'nün Alfa, KMO, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	39
Tablo 4-5: Sosyo-demografik Özelliklere Ait Frekans ve Betimsel İstatistik Tablosu ..	40
Tablo 4-6: Sosyal Uyum, Sosyal Destek, Yaşam Doyumu Ölçeklerinin Betimsel İstatistikleri	42
Tablo 4-7: Başetme Stillerinin Betimsel İstatistikleri.....	42
Tablo 4-8: Sosyal İşlevselliğe Göre Sosyal Destek, Yaşam Doyumu, Planlama T-Testi İstatistiği.....	44
Tablo 4-9: Türk Arkadaş Durumuna Göre Planlama, Sosyal İşlevsellik ve Yaşam Doyumu T-Testi İstatistiği.....	45
Tablo 4-10: Cinsiyet Değişkenine Göre Algılanan Sosyal Destek, Yaşam Doyumu, Sosyal İşlevsellik, Planlama Başetme Stili T-Testi İstatistiği.....	47
Tablo 4-11: Eğitim Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek, Yaşam Doyumu, Sosyal İşlevsellik Anova İstatistiği.....	48
Tablo 4-12: Planlama, Sosyal İşlevsellik, Sosyal Destek ve Yaşam Doyumu, ile Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlerin Korelasyon İstatistiği	50
Tablo 4-13: Yaşam Doyumu Üzerinde Direkt Etkiler	51
Tablo 4-14: Sosyal İşlevsellik Üzerinde Direkt Etkiler	52
Tablo 4-15: Yaşam Doyumunun Aracılık Etkisi	53
Tablo 4-16: Planlama Başetme Stilinin Koşullu Direkt Etkisi	53
Tablo 5-1: Araştırma Hipotez Sonuçları	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2-1: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerle İlgili Politika ve Yasal Düzenlemeler.....	25
Şekil 2-2: Yıllara Göre Türkiye’de Kayıtlı Suriyeli Sayısı.....	26

SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ

ASDK: Araçsal Sosyal Destek Kullanma Başetme Stili

BM: Birleşmiş Milletler

DEB: Diğer Etkinlikleri Bırakma Başetme Stili

DİB: Davranışsal İlgı Kesme Başetme Stili

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

İHEB: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

MAD: Madde Alkol Kullanma Başetme Stili

OYY: Olumlu Yeniden Yorumlama Başetme Stili

YD: Yaşam Doyumu

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

67 Protokolü: 1967 Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokol

51 Sözleşmesi: 1951 Mülteci Sözleşmesi

SD: Sosyal Destek

SI: Sosyal İşlevsellik

TAD: Türk Arkadaş Mevcudiyet

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

ÖZET

ARİFOĞLU, A.T. (2021). Suriyeli Gençlerin Sosyal Destek ve Sosyal Uyum Algılarının Başetme Stilleriyle İlişkisinin İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Toplulukla sosyal hizmet yaklaşımını ve göç etme kararının davranışsal yönleri teorisini temel alan bu çalışmanın amacı, Türkiye'de geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli gençlerin sosyal işlevselliğinde algılanan sosyal destek, aktif başa çıkma stratejileri ve yaşam doyumunun aracı ve düzenleyici etkilerini incelemektir. Bu çalışma, bu gençlerin sosyal işlevselliğini olumlu yönde etkileyen ve güçlendiren faktörleri belirlemek amacıyla geliştirilmiştir.

Araştırmanın örneklemini Türkiye'de geçici koruma statüsü altında bulunan 18-29 yaş arasındaki 326 Suriyeli genç göçmen oluşturmaktadır. Evreni ise İstanbul, Sakarya ve İzmir'dir. Çalışma nicel yöntem, kartopu örneklem ile yapılmıştır. Veri toplama araçları Türkçe geçerlik ve güvenilirlikleri yapılmış olan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği, Başa Çıkma Stilleri Ölçeği Kısa Formu, Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği, araştırmacı tarafından hazırlanan sosyo-demografik formundan oluşmaktadır. Güven aralığı için %95 anlamlılık değeri için $p < .05$ kabul edilmiştir. Veri çözümlenmeleri için SPSS 25 ve SPSS 25 Process v. 3.5.3 eklentisi kullanılmıştır. Elde edilen veriler t-testi, tek yönlü varyans analizi (anova), korelasyon, aracı ve düzenleyici analiz yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Çalışmada elde edilen verilere göre sosyal işlevsellik, algılanan sosyal destek, yaşam doyumu ve aktif başetme stili planlama arasında pozitif korelasyon bulunmaktadır. Yaşam doyumu ve algılanan sosyal desteğin sosyal işlevsellik üzerinde anlamlı etkisi bulunmaktadır. Algılanan sosyal desteğin sosyal işlevsellik üzerindeki etkisinde yaşam doyumu tam aracı etkide bulunmaktadır. Buna göre Suriyeli gençlerin algılanan sosyal destekleri arttıkça sosyal işlevselliği artmakta, bu ilişkiye yaşam doyumu tam aracı olarak pozitif etki etmektedir. Bu modele göre aktif başetme stili olan planlama yapma algılanan sosyal destek ile sosyal işlevsellik arasındaki ilişkiye pozitif düzenleyici etkide bulunmaktadır.

Bu sonuçlara göre Suriyeli gençlerin sosyal işlevselliklerini artırmak için algılanan sosyal desteğin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ve yaşam doyumlarının artırılması gerekmektedir. Bu bağlamda eğitime katılımlarının artırılması ve desteklenmesi, arkadaş ilişkilerinin tesis edilmesi ve güçlendirilmesi, aktif başetme stili olan planlama başetme stiline geliştirilmesi ve güçlendirilmesi önerilmektedir. Çözüm için çok boyutlu toplulukla sosyal hizmet uygulaması tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: aktif başetme, yaşam doyumu, algılanan sosyal destek, sosyal işlevsellik, genç mülteci

ABSTRACT

ARIFOGLU, A.T. (2021). Examination of the Relationship between Syrian Youth Perceptions of Social Cohesion and Their Coping Style. Istanbul University-Cerrahpasa, Institute of Graduate Studies, Department of Social Work. Master Thesis. Istanbul.

The aim of this study, grounded in the community social work approach and behavioral aspects of the decision to migrate theory, was to examine the mediating and moderating effects of perceived social support, active coping strategies, and life satisfaction on the social functionality of Syrian youth under temporary protection status in Turkey. This study was developed to identify the factors that positively influence and strengthen social functionality of these youth.

The sample of the study consisted of 326 young Syrian refugees aged 18 to 29 who are under temporary protection status in Turkey and was conducted in Istanbul, Sakarya, and Izmir. The study was carried out with the quantitative method and snowball sampling. The data collection tools used included the Multidimensional Scale of Perceived Social Support, Satisfaction with Life Scale, Coping Strategies Short Form, Social Adaptation Self Evaluation Scale, and a socio-demographic form prepared by the researcher, all of which were validated and deemed reliable in the Turkish language. The confidence interval was set at 95% and a significance value of $p > .05$ was accepted. For data analysis, SPSS 25 and the SPSS 25 Process v. 3.5.3 plugin were used. The obtained data were evaluated by t-test, one-way analysis of variance (anova), correlation, mediator and moderator analysis methods. According to the data obtained in the study, there is a positive correlation between social functionality, perceived social support, life satisfaction, and the planning of active coping strategies. Perceived social support and life satisfaction have a significant effect on social functioning. Life satisfaction has a full mediating effect on the effect of perceived social support on social functionality. In other words, as a Syrian youth's perceived social support grows, so does their social functionality, and life satisfaction has a full mediating positive effect on this relationship. Planning activity, which is an active coping strategy, has a positive moderating effect on the connection between perceived social support and social functionality, according to this model.

According to these results, it is necessary to develop and strengthen perceived social support and increase life satisfaction for Syrian youth in order to increase their social functionality. In this context, increasing and supporting their participation in education, establish and strengthen friendship relations and to develop and strengthen planning coping strategies is recommended. Social work practice with a multidimensional community is suggested as a solution for this issue.

Keywords: active coping, life satisfaction, perceived social support, social functioning, young refugee

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Göç, kişiler için hem fırsatları hem de riskleri beraberinde getirir. Tarih boyunca izine rastlanan bir kavram olan göç; genellikle daha iyi hayat şartları için gerçekleşen ve kişinin iradesine bağlı olan harekettir. Fakat zorunlu göç edenler, başka sebeplerle göç eden diğer gruplara göre psikolojik, sosyolojik açıdan büyük baskı ve zorluk yaşarlar. Çünkü bu kişilerin kendi iradeleri dışında yaşadıkları çevre ve alışık oldukları yaşam tarzlarından ayrılmaları söz konusudur. Bu kişiler açısından değişim büyüktür; sosyal ve psikolojik zorlukları beraberinde getirir. Bu açıdan göç psikososyal bir süreçtir.

Zorunlu göç doğası itibariyle yoğun stres içerir. Çünkü bu durum sosyal ve ekonomik, psikolojik açıdan dezavantajlılığı temsil eder. Zorunlu göç eden kişi, menşe ülkesinde daha sonraki sosyal uyumunu etkileyecek yoğun stres içeren göç öncesi deneyimlere maruz kalır. Ayrıca zorunlu göç eden kişi koşulların dayatması olarak yeni ülkeye 'itilir'. Bu durum ayrıca zorunlu göç eden kişinin psikolojik ve sosyal uyum konusunda sorun yaşama riskini artırır (Boman & Edwards, 1984; Majodina, 1989; akt. Ward, Bochner, & Furnham, 2001: 213).

Bu açıdan kişide zorunlu göç sonucu görülebilecek sosyal uyum sorunları, psikolojik rahatsızlıklarla ilgili araştırma yaparken sosyal destek kaynakları dikkate alınmalıdır. Çünkü sosyal destek kaynakları, stres sürecinin fiziksel ve zihinsel sağlıkla ilişkisi hakkındaki hipotezleri formüle etmek ve test etmek için faydalı bir çerçeve sağlar (Ryan, Dooley, & Benson, 2008; Plaza, Morillejo, & Munoz, 2006; Mulvaney-Day, Alegria, & Sribney, 2007).

Sosyal destek, bilgi, saygı, maddi veya duygusal yardım ileten aile üyeleri, arkadaşlar, akranlar ve profesyoneller ile etkileşimler olarak tanımlanır. Gıda, barınma, gelir ve sağlık hizmetleri ve sosyal fırsatlara erişim kadar psikososyal iyilik halini sürdürmek için hayati önem taşıyan sosyal destek sağlığın temel belirleyicisidir. Zorunlu göç edenlerin sosyal desteklerin artması, bu süreçte yaşanabilecek sosyal uyum ve psikolojik sağlık sorunları yaşama riskini düşürür (Simich, vd, 2005).

Bu bağlamda çoğu akademik çalışma; genç mülteci ve sığınmacıların algıladıkları sosyal destekleriyle birlikte; aktif başatme stillerinin, yaşam doyumunun sosyal işlevsellikleri üzerindeki etkisini ana çalışma konusu olarak ele almamıştır. Çoğu konu;

mülteci ve sığınmacıların başetme stillerinin sosyo-demografik ve/veya sosyo-ekonomik durumlarıyla arasındaki ilişkiyi ve/veya farklılıkları araştırmıştır (Gladden, 2012; Khawaja, vd, 2008; akt. Alzoubi, vd, 2017).

Genellikle çalışılan diğer konular mülteci ve sığınmacıların göç öncesi evrede maruz kaldığı; göç sonrası dönemde devam eden travmatik yaşam deneyimleri ve sağlık problemlerinin, sosyal ve ekonomik dezavantajlılıklarının başetme stilleri üzerindeki etkisini incelemiştir (Silove, vd, 2017; Pavli & Maltezo, 2017). Ayrıca çalışılan diğer konular savaşa dayalı zorunlu göç sonucu oluşan travma sonrası stres bozukluğunu; olumsuz başetme stilleri ve yaşam doyumu gibi değişkenlerle ilişkilendirerek incelemiştir (Huijts, vd, 2012).

Her insan sosyal çevresiyle sürekli bir etkileşim halindedir. Bu etkileşim; kişinin öznel ve çevresel talepler arasındaki uyum dengesini koruduğu sürece kişinin psikososyal sağlığına, yetkinliğine ve kişisel gelişimine katkıda bulunur. Zorunlu göç eden kişi yaşadığı sosyal çevreden başka bir sosyal çevreye zorla 'itildiği' için çevreyle olan bu uyum dengesini kaybederek bozulur. Bu durum beraberinde stres yaratır; birey stresi azaltmak için bu durum karşısında içerisinde buldukları yeni koşulların talep ve kaynakları ile yetenek ve talepleri arasında bir denge kurmak zorundadır (Danış, 2006; Hartmann, 2016; Teater, 2015). Bu bağlamda mülteci ve sığınmacılarda yeni sosyal çevreleriyle uyumlarını sağlamak; sosyal işlevselliğini güçlendirmek için yapılacak sosyal hizmet müdahalesinin de çok boyutlu olması gerekmektedir.

Zorunlu göçe maruz kalan kişiler çok sayıda sorunla yüzleşmektedir. Bu sorunların başında yakınlarını kaybetmek, evini, sosyal çevrelerini iradeleri dışında terk etmek; bilmedikleri bir toplum ve kültürde hayata tekrar başlamak gelmektedir.

Bu sorunlar sonucunda kişinin sosyal işlevselliği bozulmakta; psikososyal açıdan kırılganlığı artmaktadır. Mülteci ve sığınmacılara yönelik yürütülen sosyal hizmet çalışmasında, müracaatçıların; bireysel, aile ve içerisinde yer aldıkları toplumsal grupların sosyal işlevselliğinin tesisi, korunması ve artırılması için sosyal desteklerini temsil eden sosyal kaynaklarını kullanmada yardımcı olmak ve bu yapıların geliştirilmesini sağlamak önem kazanmaktadır (Duyan, 2003). Bununla birlikte aynı zamanda algılanan sosyal desteğin tek başına mülteci ve sığınmacıların sosyal işlevselliğini güçlendirmede yeterli olmadığını belirten araştırmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalar yaşam doyumunun, algılanan sosyal desteğin psikolojik ve sosyal uyum

üzerindeki etkisinde aracılık ettiğini belirtmektedir (Kristiansen, vd, 2006; Fernandez, vd, 2015; Birman, vd, 2014). Literatürde yer alan kavramsal tanımı itibariyle yaşam doyumu bir kişinin gelecekte; hayattan beklentileri ile o an sahip oldukları arasındaki farkı yansıtır. Kişinin beklentileri ile o an sahip olduğu şeyler arasındaki fark ne kadar belirgin olursa kişinin yaşam doyumu o kadar düşük olur (Koçak, 2021). Bu bağlamda psikolojik iyilik hali ile sosyal işlevsellik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir diğer bir araştırma bulgularına göre yaşam doyumu bu iki faktör arasında aracılık etkisinde bulunmaktadır (Guzmán, vd, 2020).

Sosyal işlevsellik psikolojik ve sosyal uyum ile birlikte değerlendirilmelidir. Çünkü sosyal işlevsellik kişinin üyesi olduğu toplum tarafından yerine getirilmesi gerekli görülen sosyal rollerin temel ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini temsil etmektedir (Duyan, 2003). Bu tanımdan hareketle aynı zamanda sosyal işlevsellik hem kişinin çevreye uyum sağlama hem de kişinin kendisini sürdürebilme yeteneğidir. Bu açıdan mülteci ve sığınmacılarda sosyal işlevselliği sağlamak; bu kişilerin psikososyal iyilik halini arttırmayı hedeflemek ile birlikte birlikte toplumsal açıdan sosyal uyuma katkı sağlamayı da içermektedir.

Yaşam doyumu ile birlikte algılanan sosyal desteğin sosyal işlevsellik üzerindeki etkisiyle birlikte aktif başatma stillerinin travma karşısında koruyucu, ruh sağlığını ve sosyal işlevselliği güçlendiren bir müdahale alanı olduğuna yönelik çalışmalar da bulunmaktadır (Cardoso, 2018; Chemin, 2017; Ahmad, vd, 2020).

Dinamik yapısı sebebiyle gençlik; toplum kesimleri arasında önemli bir grubu temsil eder. Bu dinamik temsil, hem olumlu hem de olumsuz bir potansiyelin varlığını temsil eder (Şener, 2013: 320). Zorunlu göç, bu göç süreciyle yüzleşen gençliğin yaşamakta olduğu kimlik oluşumlarında sorunlara sebep olmaktadır. Bu sorunlardan başlıcaları kültürel uyumsuzluklara bağlı stres ve psikososyal sorunlar, sosyal dışlanma ve yeni toplum kültürüne katılma isteklerinin yıpranmasıdır. Bunun sebebinin gençlik döneminin kendi içerisinde barındırdığı süreç oluşturmaktadır. Gençlik, içerisinde olduğu toplum ile süreklilik ve devamlılık içeren karşılıklı ilişkiler kurar ve bu şekilde kimlik edinme sürecini tamamlar. (Vigil, 1988; Grinberg & Grinberg, 1989; akt. Suarez-Orozco, 2016). Fakat zorunlu göç, bu göç ile yüzleşen gence; gencin kendi iradesi dışında kendisini dayatmaktadır. Bunun sonucunda genç, bulunduğu çevreden kendi iradesi dışında yeni bir çevreye zorla itildiği için kimlik edinme süreci sekteye uğramaktadır.

Mülteci ve sığınmacı gençlerin bu süreçte özel mücadeleler ile karşı karşıya kaldığı açıktır. Onların psikososyal hallerini geliştirip güçlendirecek yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda sosyal hizmet müdahalesi bu psikolojik ve sosyal açıdan olumsuz köklü değişim süreçlerinin etkilerini azaltma amacı taşıyan; sosyal işlevselliğe katkı sunacak uygulamaları geliştirmelidir (Polat, 2007: 102; akt. Buz & Dikmen, 2020). Bu çalışmada literatüre dayanarak aşağıdaki araştırma sorusu oluşturulmuş ve bu soruya dayanarak çalışma başlamıştır.

Araştırma Sorusu: Türkiye’de bulunan 18-29 yaş arasındaki Suriyeli zorunlu genç göçmenlerin sosyal işlevselliklerini pozitif etkileyen faktörler nelerdir?

Bu çalışmada Türkiye’de geçici koruma statüsü altında bulunan 18-29 yaş arasındaki Suriyeli gençlerin sosyal işlevselliklerine pozitif etki eden faktörler araştırılmıştır. Gençlerin algıladıkları sosyal desteğin, yaşam doyumlarının, aktif başetme stillerinden olan planlama yapma davranışının sosyal işlevsellikleri üzerindeki aracı ve düzenleyici etkileri test edilmiştir. Eğitim durumları ve Türk arkadaşlık ilişkileri kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmanın en dikkat çekici bulgusu aktif başetme stili olan planlama yapma davranışının, algılanan sosyal destek ile sosyal işlevsellik arasındaki ilişkiye pozitif düzenleyici etkide bulunmasıdır. Diğer bir deyişle planlama yapma başetme stilinin yüksek olması kişinin algıladığı maddi ve manevi sosyal destek imkanlarını daha iyi algılamasına yol açmakta; sosyal işlevselliği daha çok yükseltmektedir. Planlama başetme stilinin düşük olmasında ise kişinin algıladığı sosyal desteği daha düşük algılamasına yol açmakta; sosyal işlevselliği daha az yükseltmektedir. Algılanan sosyal desteğin sosyal işlevsellik üzerindeki etkisinde yaşam doyumunu tam aracı etkide bulunmaktadır. Bununla birlikte eğitimlerinin yüksek olması yaşam doyumlarını pozitif, Türk arkadaşı bulunmasının ise yaşam doyumlarıyla birlikte sosyal işlevselliklerini pozitif etkilediği bulunmuştur.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kavramsal Açıdan Göç ve Göç Türleri

Kişilerin ve grupların bu hareketi siyasi, ekonomik, sosyal nedenlerle gerçekleşmekte; hem göç eden kişi ve grupları hem de edilen yerleşik toplumları da etkilemektedir.

İnsanlık tarihi boyunca izine rastlanan bu kavram modern dönemle birlikte önem kazanmaya başlamıştır. Göçün kavramsal tanımları genellikle göçün demografik boyutu üzerinedir. Bu durum göçü tanımlamada yetersiz kalmaktadır. Çünkü göç, bu hareketi gerçekleştiren kişi ve grupları etkilediği gibi; göç edilen toplum ile yerleşiklerini sosyoekonomik, mekansal, siyasal yapılarını da etkileyen çok boyutlu bir süreçtir (Tümtaş, 2020: 26).

Göçün nedeni, nereye yapıldığı, amacı; karar verme süreci göz vb. durumlar gözetilerek sınıflandırılmaktadır. Bu bağlamda göçün 'nedeni' bu hareketin itici konumundaki nedenselliğe dikkat çekerek göçün nasıl gerçekleşeceğini ortaya çıkarmaktadır. Göçün 'nedeni' göçün çeşitliliğine vurgu yapan odak noktasıdır. Bu bağlamda Petersen (1958) tarih içerisinde bazı insanların neden daha yoğun göç hareketi gerçekleştirirken aynı tarih içerisinde bazı insanların daha az gerçekleştirdiğine cevap aramış; göçü tarihselcilik anlayışından kopmayarak sınıflandırmaya çalışmıştır (Petersen, 1958; akt. Akyıldız, 2016: 146-150).

Petersen, göç etme nedenlerinin dört farklı boyutu olduğunu; bu boyutları ise ilkel göç, zorlanmış ve yönlendirilmiş göç, serbest göç, kitlesel göç olarak tanımlamış ve tiplere ayırarak incelemiştir. İlkel göç, kişinin kuraklık, doğal afetler, kötü iklim koşulları gibi yaşanan olaylar sonucunda doğa ile başa çıkamaması nedeniyle gerçekleşen göç tipidir. İlkel göçte doğa baskı unsuruyken zorlanmış ve yönlendirilmiş göç tipinde ise sosyal bir kurum tarafından bireye dayatılan baskı söz konusudur. Zorlanmış göç tipinde bireyin bu karar üzerinde bir iradesi yokken yönlendirilmiş göç tipinde karar üzerinde iradesi biraz da olsa vardır (Petersen, 1958; akt. Akyıldız, 2016: 147-148).

Diğer göçlerin aksine serbest göçün belirleyici unsuru göç eden kişinin bu konudaki iradesidir. Göçmen kendi isteği ile bir yerden bir yere veya başka bir ülkeye daha iyi ekonomik koşullar; daha iyi hayat şartları için göç eder. Kitlesel göç ise

kendiliğinden değil; serbest göçün sonucunda gelişen çerçevenin; düzenli göç akışının sonucunda kolektif davranış haline gelerek gelişir (Petersen, 1958: 263).

Yönüne göre göçler ise iç ve dış göç olmak üzere, göçün karar alınış sürecine göre ise zorunlu ve gönüllü olmak üzere, zaman açısından geçici-sürekli olmak üzere, istenilen yer açısından transit, yerleşik göç olmak üzere, göç edenin niteliği açısından beyin göçü, işçi göçü, yasal statü açısından legal, illegal göç vd. çok sayıda göç türü bulunmaktadır (Koçak, 2019: 172; Yanık, 2019: 6).

2.1.1. Gönüllü Göç

Göçün tamamen gönüllü veya tamamen zorunlu olarak gerçekleştiğini saptamak zordur. Göçün birbirinden farklı iki biçimi olarak zorunlu ve gönüllü göç arasındaki ayırım politikada, akademik literatürde ve gündelik hayatta muğlaklık gösterir. Çünkü göç hareketlerinin çoğu kendi içerisinde zorunluluk ve gönüllülük unsurlarını barındırır. Bu iki kavramı sınırları belirli bir şekilde ikiye ayırmak sunidir. Fakat aynı zamanda; bu iki kavram arasındaki ayırım bir gerekliliğe de işaret eder. Çünkü göç eden kişinin, göç ettiği toplumda hakları ve yükümlülükleri açısından ekonomik göçmenleri, sığınmacıları, mültecileri vd. göçmen tiplerini bürokratik kategorilere ayırmak için zorunlu veya gönüllü olarak etiketlenmesini gerektirir (Erdal & Oeppen, 2017).

Göçle ilgili mevcut normatif tartışmada, gönüllülük iki farklı düzeyde rol oynar: ilk olarak; gönüllü göç belirli bir topluma kimin gelip katılma hakkına sahip olabileceğini tanımlamaya katkıda bulunurken; ikinci olarak, gönüllü göç eden kişinin topluluğa katıldıktan sonra o toplumda hak ve yükümlülüklerinin ne olması gerektiği sorusuyla ilgili olarak tanıma katkıda bulunur (Ottonelli & Torresi, 2013: 785). Gönüllü göç, kişinin belirlediği kişisel, ailevi, sosyal, finansal ve politik hedeflere ulaşmak için kendi iradesiyle başka bir ülkeye göç etmesidir. Gönüllü göç hareketinde en önemli motivasyon ekonomik fırsattır. Göç sürecindeki ekonomik faktörlerin önemi nedeniyle, göç kalıpları tipik olarak bir hareketi yansıtır (Ward, vd, 2001: 192-193).

2.1.2. Zorunlu Göç

Bu göç, bireyin göç eylemini gerçekleştirirken kendi iradesini değil; sürgün edilen, toplum veya kurumlar baskısıyla bireysel veya kitlesel yer değiştiren, dinsel, etnik kimliğe yahut siyasi baskı altında bulunan insanları referans alır (Betts, 2017: 17-18). Bu

göçün kişinin yargılanmadan ya da savaştan kaçış sebebiyle çoğunlukla siyasi bir temeli olduğu varsayılır (Erbaş, 2019: 63).

Zorunlu, gönüllü kategorilerin ayrımı esasen bu gruplardan gelen insanların haklarının ve sorumluluklarının belirlenmesi ve önceliklendirilmesidir. Çünkü göç hareketlerinin çoğunluğu kendi içerisinde zorunluluk ve gönüllülük unsurlarını barındırır. Bu iki kavramı sınırları belirli bir şekilde ikiye ayırmak sunidir fakat zorunlu göç gönüllü göç ile psikososyal açıdan beş farklı noktada farklılaşır (Ottonelli & Torresi, 2013; Akhtar, 2019: 5-6).

- Gönüllü göç eden kişi kişisel sosyal, ekonomik hedefleri için kendi iradesiyle ülkesinden ayrılırken zorunlu göç eden kişi ülkesinden ayrılmaya zorlanmıştır; ‘yuva’ sını aniden ve iradesi dışında kaybetmiştir,
- Gönüllü göç eden kişinin ülkesinden ayrılmaya hazırlanması için vakti varken zorunlu göç aniden gelişir; dolayısıyla yaşadığı çevreden belirsiz bir çevreye sosyal, siyasi koşulların dayatmasıyla aniden ayrılması söz konusudur,
- Gönüllü göç eden kişi, göç öncesi evrede daha az travmatik olay yaşarken zorunlu göç eden kişi genellikle ülkesindeki sosyal, siyasi durumdan kaçmak durumundadır,
- Gönüllü göç eden kişinin ayrıldığı ülkesini yeniden ziyaret etme durumu söz konusuysen zorunlu göç eden kişi bu kaynaktan yoksundur,
- Gönüllü göçmenlerin sosyal ve politik yükü göç ettiği toplum açısından daha azdır. Zorunlu göç eden kişiler bu açıdan gönülsüzce karşılanır ve şüpheyle yaklaşılır (Akhtar, 2019: 5-6).

2.2. Mülteci Hukuku

2.Dünya savaşı sırasında ve sonrasında yaşanan zorunlu ve kitlesel nüfus hareketlerinin Avrupa ile sınırlı kalmaması, bu konuya dair devletlerin kendi iç hukukundan kaynaklanan yorumların farklı olması, sığınma hakkı tanınan insanların temel hak ve özgürlükleri konusunda asgari standartların belirlenmesi vb. sebepler nedeniyle kalıcı, kapsamlı ve bağlayıcı uluslararası mülteci rejimine ihtiyaç olduğu görülmüştür (Güler, 2016).

1951 Mülteci Sözleşmesi bu ihtiyaca cevap olarak oluşturulan ve uluslararası mülteci hukukunun temelini temsil eden BM sözleşmesidir. İlk yıllarda Avrupa kapsamında uygulanmıştır. Sözleşme 1951 öncesinde ve Avrupa'da veya Avrupa ve Avrupa dışında herhangi bir yerde meydana gelmiş olaylar nedeniyle ülkesini zorunlu olarak terk etmiş kişileri kapsamaktadır (Barkın, 2014). Zaman ve yer açısından temsil olunan bu iki kısıtlılık; bu kısıtlılığın dışında kalan ve gördüğü zulüm nedeniyle ülkesini zorunlu olarak terk eden insanlara cevap vermediği için 1967 yılında imzalanan protokol ile sözleşmedeki bu iki kısıtlılık kaldırılmıştır. Türkiye, 67 Protokolünü yer kısıtlılığını koruyarak imzalamıştır. 1951 yılında imzalanan ve ilk olarak Danimarka tarafından kabul edilip 1954 yılında yürürlüğe konan 1951 Mülteci Sözleşmesine 2015 yılı itibariyle 145 devlet, 67 Protokolüne 146, bu iki sözleşmeye birden taraf olan 142, birisine veya ikisine de taraf olan devlet sayısı ise 148'dir (Barkın, 2014; UNHCR, 2015; BMMYK Türkiye Temsilciliği, 2016).

2.2.1. Göçmen

Göçmen, bir ülkeden başka bir ülkeye daha iyi yaşam standartlarına ulaşmak için göç eden kişidir. Göçmenler Uluslararası hukukta yaşamlarını tehdit eden herhangi bir tehlikeye maruz kalmamış ve sadece daha iyi yaşam koşullarına erişmek için göç eden kişiler olarak kabul edilmektedir. Bu sebepten ötürü Uluslararası mülteci hukukunun koruması altında olmadıkları kabul edilmektedir. Bu sebeple göç edilen ülke göçmenleri kabul edip etmemekte özgürdür (Eren, 2018).

2.2.2. Mülteci

Mültecilik, 51 Sözleşmesi ile tanımlanmış olup; bu sözleşmede yer alan kısıtlılıkların 67 Protokolü ile kaldırılması sonucu tanımı genişlemiştir.

Mülteciliğin tanımı: Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya geri dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıstır. (BMMYK Türkiye Temsilciliği, 2016).

Bireysel bağlamda değerlendirilen mültecilik hukuki bir statü olup; bu statü için bireyin bu statüyle ilgili hukuki şartları karşılaması gerekmektedir . Bu şartların başında kişinin vatandaşı olduğu veya bir vatandaşlığı yoksa ikamet ettiği ülkenin dışında bulunma şartı gelir. Bu bağlamda ayrıca; Irkına, dinine, tabiiyetine veya belirli toplumsal gruba mensubiyetine ya da haklı sebeplerle siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından korkması gerekmekte; söz konusu korku sebebiyle vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmak istememesi veya bir vatandaşlığı yoksa ikamet ettiği ülkesinin korumasından yararlanamaması gelmektedir (Eren, 2018).

2.2.3. Şartlı Mülteci

Türkiye, 51 Sözleşmesini yer kısıtlılığıyla birlikte taraf olmuştur. 67 Protokolünde ilgili yer ve zaman kısıtlılığı maddesi sözleşmeden kaldırılmış olsa da Türkiye bu protokolü de ilgili yer kısıtlılığını koruyarak imzalamıştır. Türk hukukunda sığınmacı ile şartlı mülteci aynı kavramsal içeriğe sahiptir. Bu iki kavram açısından tek fark; 2013 yılında yayımlanan YUKK ile birlikte sığınmacı statüsünün isim açısından değişikliğe uğrayarak şartlı mülteci statüsü olarak tanımlanmaya başlanmasıdır (Eren, 2018).

Şartlı mültecinin tanımı: Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişidir (Eren, 2018).

Şartlı mültecilik, mültecilik gibi bireysel olarak değerlendirilen bir statü olsa da Türkiye bağlamında bu iki kavram arasında 3 temel farklılık bulunmaktadır. Bunlardan birincisi mültecilik statüsü sadece Avrupa ülkesi olarak tanımlanan ülkelere gelenler için geçerlidir. İkincisi, mülteci statüsü alanların üçüncü bir ülkeye yerleştirilmesi söz konusu değilken; şartlı mülteciler güvenli üçüncü ülkeye yerleştirilir. Üçüncüsü, Türkiye’de şartlı mülteci statüsü alanlar üçüncü ülkeye yerleştirilene kadar geçici süreli ikamet izni alarak kalabilir (Yanık, 2019: 16-17).

2.2.4. Geçici Koruma

Geçici koruma, kişilerin vatandaşı olduğu veya ikamet ettiği ülkede yaşanan yaygın şiddet, iç savaş veya kamu düzenini bozan olaylar sonucu haklı sebeplerden dolayı zulüm göreceği korkusundan kaynaklanan zorunlu ve kitlesel şekilde gerçekleştirdiği göçe yönelik hukuki koruma mekanizmasıdır (Eren, 2018: 71; Ciğer, 2016).

Geçici koruma, öngörülemeyen ve aniden gelişen kitlesel akınlar sonucunda zorunlu olarak göç etmek zorunda kalan ve ülkesine geri dönemeyen kişilerin hukuki açıdan korunmasını sağlayan statüyü ifade eder. Bu statünün temel amacı, başta kişilerin geri göndermeme olmak üzere temel insan haklarına erişimini güvence altına almaktır (Eren, 2018: 66).

Bu kapsamda geçici korunanlar 51 Sözleşmesine ve 67 Protokolüne göre mülteci olarak değerlendirilmezler. Çünkü başka ülkeden sığınma aramak bireysel olarak değil; kitlesel akın şeklinde gerçekleşir. Ayrıca yaygın şiddet, çatışma, iç savaş gibi olaylar 51 Sözleşmesinde ve 67 Protokolünde yer almamaktadır. Geçici koruma, geri göndermeme ilkesi ile devletlerin takdir hakkı arasındaki boşluğu doldurmak üzere tasarlanmıştır. Bu bağlamda geçici koruma statüsü bireysel başvuru prosedürüne dayanan mültecilik prosedürünün olanaksız olduğu durumlarda esnek bir çözüm önerisi sunmaktadır (Asar, 2019: 219; Eren, 2018: 68).

Uluslararası bağlamda kabul edilmiş standart geçici koruma rejimi bulunmamaktadır. Bu bağlamda kitlesel olarak gerçekleşen göçlerde geçici korumanın uygulanması göç edilen ülkenin iç hukukuna, kamuoyuna, uluslararası toplumun baskısına göre şekillenmektedir (Yanık, 2019: 18).

Türkiye'de geçici koruma statüsü düzenleyen Geçici Koruma Yönetmeliği 4/4/2013 tarihli 6458 sayılı YUKK'un 91. Maddesine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu Yönetmelik 2014 yılında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Uluslararası bağlamda standart geçici koruma rejimi olmasa da ilgili ülkeler geçici koruma statüsünü tanıdıktan sonra uyması gereken uluslararası asgari standartlar bulunmaktadır. Başta geri göndermeme temel ilkesi olmak üzere bunlardan başlıcaları şunlardır (UNHCR, 2013):

- Süresi belirli belgelenmiş ikamet izni sağlamak

- Keyfi sebeplerle gerçekleşen kısa veya uzun süreli tutuklamaya karşı korumak
- Barınma, sağlık, eğitim ve diğer temel hizmetlere erişim garantileri dahil ayrımcı olmayan; insancıl ve onurlu muamele
- Ulusal güvenlik, kamu düzeni ve/veya halk sağlığına tehdit oluşturmamak kaydıyla seyahat özgürlüğü,
- Doğumların, ölümlerin ve evliliklerin kayıt altına alınması,
- Çocuklara ve refakatsiz çocuklara çocuğun yüksek yararı gözetilerek özel bakım,
- İş fırsatlarına erişim olarak özetlenebilir,

Söz edilen bu asgari standartlar Türkiye'nin geçici koruma yönetmeliğinde de yer almaktadır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Suriye iç savaşıyla birlikte, Suriyeliler Türkiye'ye kitlesel olarak göç etmeye başlamıştır. Bu bağlamda yaşanan bu kitlesel göç akını sonucunda çeşitli alanlarda kapasite yetersizliği meydana gelmiştir. Bu kapasite yetersizliğinin başında Suriyelilerin hukuki statüsünün değerlendirilmesi ve tanınması gelmektedir. Bu duruma yönelik gerekli çalışmalar yapılmaya başlanmıştır; bu bağlamda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Nisan 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Suriyelilere tanınan statü bu kanunun 91. maddesinde geçici koruma olarak belirlenmiştir; 2014 yılında da Geçici Koruma Yönetmeliği yürürlüğe girmiş, bu yönetmelik ile birlikte Suriyelilerin hukuki statüsü tanınmıştır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Geçici koruma statüsünün kapsamı;

- Açık sınır politikası ile ülkeye kabul
- Geri göndermemenin istisnasız uygulanması
- Çalışma hakkı, sağlık hizmetlerine erişim, barınma, gıda, eğitim gibi temel hizmetlere erişimlerinin sağlanması ve temel ihtiyaçların karşılanmasıdır.

Geçici koruma, acil kitlesel akınlar için oldukça elverişli bir koruma yöntemidir. Fakat kitlesel akının sebebi olan olgu sona erdikten sonra menşe ülkeye dönüşü nihai olarak amaçlayan bir koruma türü olduğu hususu konunun kilit noktasını temsil etmektedir. Uluslararası korumada, kalıcı bir çözüm bulunana kadar sığınmacılar

korunmaya devam edilmekte iken; geçici korumada amaç kısa süreli olarak ve geri dönüşe odaklı bir bakış açısıyla kişilerin korunması sağlanmaktadır (Eren, 2018).

2.2.5. İkincil Koruma

Devletler, mülteci hukukunu 51 sözleşmesi ve 67 protokolü ile düzenlemiş fakat başka bir ülkeye sığınma bağlamında koruma arayanların hukuki açıdan tek bir kavramsal tanım ile değerlendiremeyeceklerini tecrübe etmişlerdir. Bu açıdan ikincil koruma statüsü AB vd. devletlerde derin bir geçmişe sahiptir (Ergüven & Özturanlı, 2013).

İkincil koruma kişinin 51 sözleşmesi ve 67 protokolü ile mülteci tanımına uymadığı; fakat menşei ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüm cezasına mahkum olacağı, zulme, ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı, menşei ülkede yaşanan yaygın şiddet, çatışma, iç savaş durumlarında kendisine yönelik ciddi hayati tehditle karşılaşacak olması sebebiyle vatandaşı ülkesinin ya da ikamet ettiği ülkenin korumasından yararlanamayan veya söz konusu hayati tehdit nedeniyle yararlanmak istememesi durumunda kişiye sağlanan hukuki statüdür. İkincil koruma statüsüne sahip kişilerin hakları, devletler arasında farklılık göstermekte; dolayısıyla uluslararası bağlamda uygulanan standart haklar bulunmamaktadır. Bazı devletler sadece geri göndermeme ilkesine ve barınmaya izin vermekteyken; bazıları ise barınma dahil temel insan haklarını tanımaktadır (Ergüven & Özturanlı, 2013: 1035).

2.3. Göçe İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Modern dönem göç kuramlarına dair bilinen ilk çalışma Ravenstein'in Göç Kanunlarıdır. 19. YY. Sanayi devrimi ile birlikte farklılaşan toplumsal yaşam, gelişen iş olanakları ile birlikte milyonlarca insan kırdan kente göç etmiştir. Ravenstein bu kuramında sanayi ve kent gelişiminin beraberinde az gelişmiş alanlardan çok gelişmiş alanlara doğru göç hareketlerini arttırarak devam ettireceğini savunmaktadır. Makro perspektif ile geliştirilen bu kuramın temel argümanı göçü tek bir nedene; ekonomik gerekçeye dayandırmasıdır (Erdoğan M. O., 2020: 31-32; Tümtaş, 2020: 36-38).

Göç kavramı meydana geldiği dönemlerin siyasi, ekonomik, kültürel faktörleri tarafından şekillendirilmektedir bu sebeple tek nedene dayandığı varsayılan; makro perspektifle kavramsallaştırılan göç kuramları bu hareketi açıklamada yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda literatürde göç mikro, mezo, makro açıdan analiz edilmektedir (Güllüpnar, 2012; İnce, 2019: 2582).

Mikro analizden göç hareketi; insanların bu hareketi gerçekleştirirken tanıdıklarının ya da bildiği bir yere göç etmesidir. Bu bağlamda kişi için önemli olan göç edeceği ülke hakkında ailesinin, akrabalarının, tanıdıklarının olması veya bu ülke hakkında bilgi sahibi olmasına dayanmaktadır (İnce, 2019: 2582).

Mezzo analizden göç hareketi, kişinin bulunduğu ülkede geçmişte elde ettiği kazançları göz önüne alıp; gelecekte elde edeceğini düşündüğü gideceği ülkeden beklediği kazancı karşılaştırıp göç etmesine dayanmaktadır (İnce, 2019: 2582).

Bu analizin temel varsayımı göç hareketinin kişi açısından subjektif bir değerlendirme ile gideceği ülkeden beklenen kazançla ilgili olarak gerçekleştiğidir. Makro analize göre göç hareketi çeşitli iktisadi sebepler dolayısıyla gerçekleşmektedir (İnce, 2019: 2582).

2.3.1. İlişkiler Ağı (Network) Teorisi

Bu teori göçün nedenleri yerine göçün zaman ve mekan içerisinde nasıl devam ettiğini referans alır. Temel argümanı göç eden kişinin yeni ülkesinde kurduğu ve aynı zamanda yeni ülkesi ile eskisi arasında da sahip olduğu sosyal ağların göçü sürekli ve karşılıklı hale getirdiğini varsaymaktadır (Çağlayan, 2006: 84).

Bu teori, göçmen ağlarının ülkeye yeni gelen göçmenler ile eski göçmenleri, yerleşikleri, akrabalık, arkadaşlık ilişkilerini birbirine bağlayan kişiler arası bağlar kümesi olduğu kabulünden hareketle; bu ağların ülkeler arası göç hareketliliğini arttırdığını savunmaktadır. Bu düşüncenin temeli ise kişinin göçmen ağlarını gerektiğinde maddi ve manevi konularda destek almak için sosyal sermaye olarak değerlendirmesine dayanır (Tümtaş, 2020: 47).

Sosyal sermaye kişi açısından göç hareketinin maliyetini düşürüp buna bağlı olarak gerçekleşebilecek riskleri azaltır; bu göç edecek kişinin göçün olası getirisine odaklanmasını destekler. Bu bağlamda riskin ve maliyetin azalması göç etmiş veya edecek kişileri daha iyi sosyal, siyasi, ekonomik koşullar bulacağını motive eder. Göç hareketi bu sürecin sonucudur ve bu yaklaşıma göre uluslararası göç hareketleri bu bağlamda incelenmeli ve değerlendirilmelidir (Akyıldız, 2016: 163).

2.3.2. Göç Etme Kararının Davranışsal Yönleri Teorisi

Bu teori, kişinin göç etme kararına etkide bulunan ücret, maaş, pozisyon vb. daha iyi yaşam koşullarının karşılıklı bağımlılıklarını ve bağılıklarını referans noktası olarak

alır. Wolpert'in (1965) oluşturduğu bu kurama göre insanlar göç etme kararlarını davranışsal şekilde alır. Klasik göç kuramları, göç etme kararına yol açan nedenin temelde kişinin gitmek istediği yerde, bulunulan yerden daha iyi yaşam koşullarının var olduğuna inandığı, maaş ve gelecek beklentisine bağlı olarak gerçekleştiğine dayanmaktadır.

Bu kuram temel olarak bireylerin göç hareketini bu hareket sonucunda elde edecekleri beklentiye göre gerçekleştirdiğini dolayısıyla bu hareketin kendi içerisinde arzu edilen bir amaç barındırdığını ve bireylerin fayda eşik düzeyleri bulunduğunu varsaymaktadır. Kişinin nereye; ne amaçla göç edeceklerine yönelik fayda eşik düzeyleri bulunmaktadır. Göç edecek kişi, göç edeceği yeri daha önceden bilir, göç edip etmeme kararını ise bu fayda eşiğinden yararlanarak, gitmek istediği yer ile bulunduğu yer arasındaki yer yararlılıklarını karşılaştırarak alır (Akyıldız, 2016: 161). Bireylerin göç hareketini gerçekleştirip gerçekleştirilmemelerini yeni topluma göç ettikten sonra bu hareketten rasyonel olarak elde edeceklerini bekledikleri kazançlara göre aldıklarını; kararlarını buldukları toplumda gerçekleşen nihai kazançlara göre almadıklarını savunmaktadır (Wolpert, 1965). Bu kuramın amacı göç etme kararının kişide davranışsal açıdan oluştuğunu; ve bu davranışın da çeşitli faktörler ile karşılıklı bağımlılık ve bağılıklara dayalı olarak meydana geldiğini göstermektir. Göçün etme kararının davranışsal faktörleri üç bölümden oluşmaktadır (Akyıldız, 2016).

1- Yer yararlılığı kavramı: Yaşanılan yerin faydaları geçmiş ve gelecek beklentilerine dayanır. Gidilmek istenen yer ise beklenen kazançlara bağlıdır. Göç edecek kişiler yaşadıkları yer ile gitmek istedikleri yerleri, yer yararlılığı açısından kazanç eşiğini kullanarak karşılaştırır, kıyaslar; göç kararını da buna göre alırlar (Wolpert, 1965: 161; akt. Akyıldız, 2016: 161).

2- Arama davranışına alan teorisi yaklaşımı: Birey teorik olarak yerel, bölgesel ulusal veya uluslararası bilgiler kapsamında çok geniş çevresel, bölgesel, ulusal, uluslararası bilgiye erişme imkanına sahiptir. Fakat genellikle bu alanlar içerisinde sadece sınırlı bir alan, çevreyle ilgili bilgiye sahip olması göç etme davranışını etkiler. Bu genellikle kişinin yer yararlılığını; bu bağlamda fayda-eşik düzeyini kullanarak kıyasladığı gitmek istediği çevre, yerdir (Wolpert, 1965: 163).

3- Eşik oluşturmada yaşam döngüsü yaklaşımı: Bu model yaklaşımının kişinin fayda eşik düzeyini kullanarak bulunduğu yer ile gitmek istediği yer arasında fayda eşik

düzenini göz önünde bulundurarak yer yararlılığını kıyaslayıp; aynı zamanda bu gitmek istediği yer ile ilgili bilgiler edindikten sonra göç etme davranışını etkileyen başka bir faktördür. Yaşam döngüsü tarihsel, bireysel ve sosyal zamanları içeren insan ve diğer canlıların gelişiminin düzenli yolunu temsil eder (Payne, 2020: 264). Wolpert, kişinin içerisinde bulunduğu yaşam döngüsünü bozan yaşam streslerinin, diğer bir deyişle kişinin çevresi ile arasındaki uyumu bozan, strese yol açan olayların fayda eşik düzeyini etkileyeceğini belirtir (Akyıldız, 2016).

Bu bağlamda göç kararı temelde kişilerin yer yararlılığına bağlı olarak davranışsal gerçekleşmektedir. Bu kuram Suriye İç Savaşı bağlamında çevre ülkelere yaşanan kitlesel göç hareketini açıklamakta önemli role sahiptir. Suriye İç Savaşının, Suriye sağlık alt yapısını yıktığı; bunun sonucu olarak bulaşıcı hastalıkların yayıldığı ve önlenemediği; bununla birlikte Suriye’de artan çocuk felci, kızamık ve diğer hastalıkların salgın halini aldığı belirtilen çalışmalar bulunmaktadır (Sharara & Kanj, 2014). Bununla birlikte literatürde Suriye’de geçim kaynaklarının, sağlık sisteminin, sosyal dokunun uzun süre boyunca geri getirilemeyecek şekilde zarar gördüğünü, Suriye nüfusunun yarısının acil yardıma ihtiyacı olduğunu belirten çalışmalar da yer almaktadır (Taleb, vd, 2016). Literatürde bahsedilen çıktıların yer aldığı çok sayıda çalışma bulunmaktadır birlikte Suriyelilerin ülkesini terk etme nedenlerinin yukarıda yer alan ve ülke içerisinde yüzleştikleri sorunlar olduğuna yönelik literatürde çok sayıda çalışma yer almaktadır (Vox, 2015; Guardian, 2015; Worldvision, 2021; CBS, 2021; Çevik, 2016).

Suriyelilerin İç Savaş ile birlikte ülkelerine yakın olan Lübnan, Irak, İran, Türkiye gibi çevre ülkelere göç ettiği; bununla birlikte ülkelere daha yakın olan Körfez ülkelerini tercih etmediği görülmüştür. Bu duruma yol açan neden, bu ülkelerin uyguladığı sıkı ve pahalı vize işlemleri ile birlikte Suriyelilerin kendi ülkelerine göç etmesi ihtimali karşısında Suriye vatandaşlarına informal kısıtlılıklar uygulamasına dayanmaktadır (BBC, 2015).

Sonuç itibarıyla Suriye İç Savaşı sonucunda gerçekleşen Suriyelilerin göç hareketi, kendi içerisinde bir amaç barındırmaktadır. Bu amaç, hayatlarını güvenle sürdürebilecekleri, temel ihtiyaçlarına kolaylıkla erişebilecekleri ve göç maliyetinin görece daha az; faydanın daha çok olduğu kolaylıkla göç edebilecekleri ülkelere gitmek; yeniden hayatlarını inşa etmektir. Bu bağlamda Suriyeliler, göç hareketine davranışsal açıdan karar vererek; yer yararlılığını referans alarak gerçekleştirmiştir.

2.3.3. İtme Çekme Teorisi

Bu kuram göçün genel özellikleriyle birlikte göç hareketinin dört temel özelliğinden bahseder. Bunlar göç hareketinin başlangıç ve varış noktasıyla ilgili faktörler, kişisel faktörler ve göç sürecinde araya giren engellerdir. Bu kuram, kişinin bir yerden başka bir yere göç ederken varış ve başlangıç noktasıyla ilgili göç edecek kişiyi etkileyen birçok özellik olduğunu; bu özelliklerin hem pozitif hem de negatif olduğunu vurgular (Erdoğan M. O., 2020: 36-37).

Bu faktörler değerlendirilirken itici ve çekici nötr yanları odak noktası haline gelir. Bu kuram göç eyleminin bu faktörlerin sonucunda çekici (+) yanların itici (-) yanlardan fazla olması halinde göç hareketinin gerçekleşeceğini vurgular. Nötr (0) yanların ise göçe olumlu veya olumsuz katkısı bulunmamaktadır (Akyıldız, 2016: 140).

Fakat varış ve başlangıç noktasındaki çekici, itici, nötr faktörler kişiden kişiye göre farklılık göstermekte; birisi için çekici olan faktörler bir başka kişi için itici olmaktadır. Bu durum kişisel faktörlerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla varış ve başlangıç noktasıyla ilgili itici ve çekici faktörler kişisel faktörlerin etkisiyle kişiden kişiye farklılık gösterir; görelidir. Araya giren engeller faktörünün itici etkenleri ise göçün maliyeti, göç mevzuatı, göçün mesafesi gibi etkenlerken çekici faktörleri istihdam, sanayileşme, refah, eğitim olanaklarıdır (Erdoğan M. O., 2020: 37-38). Kişi, tüm bu faktörlerin itici ve çekici yanlarına bakarak hesaplama yapmakta; bu hesabın sonucuna göre göç hareketini gerçekleştirmektedir. Bu hesap bütünü temsil eden dört faktörün çekici yanları toplamının itici yanları toplamından fazla olması durumunda göçün gerçekleştiğini varsaymaktadır (Akyıldız, 2016: 140).

2.4. Mülteci ve Sığınmacılarla Sosyal Hizmet Bağlamında Toplumla Sosyal Hizmet Yaklaşımı

Sosyal hizmet, müracaatçıların çevresiyle ilişkilerinin nitelik ve etkinliğini geliştirerek başatme kapasitelerini arttırmayı; ihtiyaçlarına yönelik kaynak ve hizmet sağlayan sistemlerle onları bağlantılandırmayı ve bu sistemleri güçlendirerek sosyal işlevselliklerini arttırmayı amaçlar (Duyan, 2003). Sosyal hizmetin temel değeri sosyal adaletin sağlanması, korunması, artırılmasıdır. Sosyal hizmet, toplumun dezavantajlı üyelerine, ayrımcılığa ve baskıya maruz kalan kesimlerinin sosyal işlevselliklerini arttırmaya öncelik verir. Çünkü bu grupların halihazırda maruz kaldıkları sorunlar sosyal işlevselliklerini engellemektedir (Sheafor & Horejsi, 2015).

Sosyal hizmeti diğer psikoloji, sosyoloji gibi benzer mesleklerden farklı kılan çevresi içinde birey etkileşimine odaklanmasıdır. Bu etkileşim, sosyal hizmetin müracaatçının doğal kaynakları olan aile, arkadaş gibi sosyal destek sistemleriyle durumlarıyla ilgilenmesini gerektirir.

Makro sosyal hizmet, diğer bir deyişle toplulukla sosyal hizmet sosyo-politik ve sosyo-ekonomik çevreyi kalıcı şekilde değiştirmeyi amaçlar. Bu yaklaşımda toplumda yerleşik güç grupları nedeniyle sosyal dışlanmaya maruz kalan insanların bireysel ve toplumsal yaşamlarındaki hedeflerine ulaşmaları için sosyal işlevselliklerinin artırılması hedeflenir. Bu hedefi gerçekleştirmek için toplulukla sosyal hizmet yaklaşımının bir bütünü temsil eden dört uygulaması bulunmaktadır (Payne, 2020). Bunlar aşağıda belirtilmiştir (Payne, 2020: 274).

1- Harekete geçirme: topluma yeterince katılamadıkları ve bu sebeple hayatlarında ilerleme sağlayamayan kişilerle çalışma hedeflenir. Buradaki amaç kişinin karşılaştıkları fırsatları değerlendirme olanağına kavuşturmak; kişisel gelişimlerini tamamlayabilmeleri için onları motive ederek harekete geçirmektir. Bu bağlamda işsiz mülteci ve sığınmacı gençlerin mesleki eğitim kurslarına katılımları teşvik ederek istihdam edilebilirliklerini arttırmak için onları harekete geçirmek bunun bir örneğini temsil etmektedir.

2- Kapasite geliştirme: Toplumda dışlanan grup ve kişilerin topluma etkin bir şekilde katılabilmeleri için gerekli yetenek ve becerilerin oluşturulması amaçlanır.

3- Sosyal sermayenin artırılması: dezavantajlı kişi ve topluluklar ile toplumu oluşturan diğer üyeler arasında önemli bir kaynak olarak sosyal ortaklığın artırılması hedeflenir.

4- Sosyal İçerme: Toplumsal açıdan damgalanmış, bununla birlikte dezavantajlı olan toplulukların topluma katılımı için çeşitli fırsatlar ve kaynaklar yaratarak topluma tam katılımlarına; toplum içerisinde daha güçlü rol oynamalarına yardımcı olma yollarına odaklanılır.

Aynı zamanda mülteci ve sığınmacılara yönelik yürütülen toplulukla sosyal hizmet çalışmasında, müracaatçıların; bireysel, aile ve içerisinde yer aldıkları toplumsal grupların sosyal işlevselliklerinin tesisi, korunması ve artırılması için sosyal kaynaklarını kullanmada yardımcı olmak ve bu yapıların geliştirilmesini sağlamak önem

kazanmaktadır (Duyan, 2003). Sosyal desteği arttırmak önemlidir çünkü zorunlu göç sürecinde kişinin algıladığı sosyal desteği psikososyal açıdan göç ve sürgün arasındaki farkı belirler (Akhtar, 2018; Bhugra, 2004). Bu aynı zamanda toplulukla sosyal hizmet uygulamalarından olan sosyal sermayeyi artırma hedefini temsil eder.

Bu bağlamda mülteci ve sığınmacılarla çalışırken toplulukla sosyal hizmet yaklaşımı tercih edilir. Toplulukla sosyal hizmet yaklaşımı, ilgili dezavantajlı grubun toplum içerisinde karşılaştıkları sosyal, ekonomik, kültürel, politik zorluklar karşısında onları güçlendirmeyi, bu sayede sosyal işlevselliklerinin gelişmesini amaçlar (Teater, 2015). Toplulukla sosyal hizmet yaklaşımı ile çalışan sosyal çalışmacı; mülteci ve sığınmacıların sosyal çevrelerini, hedeflerini ve toplumun onları çevreleyen sosyal, kültürel, ekonomik, politik yapılarını inceler; bunun sonucunda dezavantajlı grubun dayanıklılıklarını, kapasitelerini, becerilerini ve kaynaklarını tanır. Bu sayede ilgili dezavantajlı gruba yönelik sosyal hizmet müdahalesi planlayıp uygular (Payne, 2020). Sosyal çalışmacı tarafından bu müdahale planı geliştirilirken iki aktör göz önünde bulundurulmaktadır.

1- Mülteci ve sığınmacılar

2- Mülteci ve sığınmacıların göç ettiği toplum

Çünkü mülteci ve sığınmacıların yüzleştikleri sorunlar ekonomik, sosyal, kültürel olmak üzere çok boyutludur. Bu sorunlar aynı zamanda göç ettikleri yeni toplumu da etkiler. Mülteciler, yeni ülkeye göç ettiklerinde sosyal ve ekonomik dezavantajlılıklarından dolayı genelde yoksul semtlere yerleşirler. Mülteci ve sığınmacı toplulukların içerisinde spesifik olarak kadınların, erkeklere göre temel haklarını içeren gıda, sağlık hizmetleri, barınma, dökümantasyon ve maddi kaynaklara erişimleri düşüktür ayrıca cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmaları muhtemeldir. Refakatsiz çocuklar, zihinsel engelli kişiler, yaşlılar gibi özel ihtiyaçları olan gruplar veya kişiler bu süreçte kolaylıkla marjinalize edilip sömürülebilir (UNHCR, 2008).

Özellikle kitlesel göç hareketlerinde görülen maddi ve manevi dezavantajlılıkları sebebiyle mülteci ve sığınmacılar gelirlerine uygun mekan aramakta, bu sebeple kiranın ucuz olduğu yoksul semtlere yerleşmektedir. Kitlesel göç hareketine bağlı olarak bu semtlerde mülteci ve sığınmacı nüfus artmakta; bu durum sonucunda bu semtlerde kira artışları meydana gelmekte, belirli semtlerde yoğunlaşmaları sonucunda o semtlerde bulunan kamu hizmetlerine erişimde aksamalar meydana gelmektedir. Bu durum yerleşik

toplum ile mülteci ve sığınmacı topluluklar arasında sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu durum hem mülteci ve sığınmacı topluluğu hem de yerleşik toplumu olumsuz etkilemektedir (Deniz, vd, 2016). Bu bağlamda ilgili mülteci ve sığınmacılarla çalışırken toplulukla sosyal çalışma planı kurgulamak önem kazanmaktadır. Çünkü mülteci ve sığınmacıların yaşadıkları sorunlar çok boyutludur. Çözüm için de bu sorunları kapsayıcı müdahale planı gerekmektedir.

Toplulukla sosyal çalışma, uygulamada belirli amaçlarla ve bu amaçlara ulaşmak için gerçekleştirilmesi gereken eylemlerle birlikte somut olarak uygulanmalıdır. Yeni çevreye uyum sürecinde doğal sosyal destek kaynaklarını geliştirmek, olumlu başetme stillerini güçlendirmek ve göç ettikleri yeni topluma katılımlarını sağlamak; mülteci ve sığınmacı grupların sosyal uyumlarına ve psikososyal iyilik hallerine katkıda bulunur. (Almakhamreh & Hundt, 2012; Tyrer & Fazel, 2014; Pejic, vd, 2017; Al-Smadi, vd, 2016; Payne, 2020).

2.5. Zorunlu Göç Bağlamında Algılanan Sosyal Destek, Yaşam Doymumu ve Sosyal İşlevsellik

Psikososyal açıdan zorunlu göç ekolojik geçiş sürecidir. Mülteci ve sığınmacılar yeni fiziksel, kurumsal ve sosyo-kültürel yapıya uyum sağlamasında ve psikososyal iyilik halleri üzerinde doğal sosyal destek kaynakları önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda mülteci ve sığınmacılara yönelik yürütülecek sosyal hizmet çalışmasında müracaatçıların; bireylel aile ve içerisinde yer aldıkları toplumsal grupların sosyal işlevselliklerinin tesisi, korunması ve artırılması için sosyal desteklerini temsil eden kullanmada yardımcı olmak ve bu yapıların geliştirilmesini sağlamak önem kazanmaktadır (Duyan 2003). Çünkü zorunlu göç sürecinde kişinin algıladığı sosyal destek psikososyal açıdan göç ve sürgün arasındaki farkı belirler (Akhtar, 2018; Bhugra, 2004).

Mülteci ve sığınmacıların yeni fiziksel, kurumsal ve sosyo-kültürel yapıya uyum sağlamasında ve psikososyal iyilik halleri üzerinde doğal sosyal destek kaynakları önemli rol oynamaktadır. Çünkü mülteci ve sığınmacılar desteğe ihtiyaç duyduklarında genellikle erişilebilir ve güvenilir kaynaklara yönelirler. Bu kaynaklar genellikle kendi durumlarını anlayan, alacağı yardım maliyetinin çok az olacağını ve kendisini daha az damgalayacağını değerlendirdiği kişilerdir. Bu özellikler aile, arkadaşlar ve tanıdığı diğer kişiler tarafından sağlanan sosyal desteği tanımlayan özelliklerdir (Plaza, vd, 2006;

Day, vd, 2007). Sosyal destek; bilgi, saygı maddi veya duygusal yardım sunan aile üyeleri, arkadaşlar, akrabalar ve profesyoneller ile etkileşimler olarak tanımlanır. Gıda, barınma, gelir ve sağlık hizmetleri ve sosyal fırsatlara erişim kadar kişinin psikososyal iyilik halini sürdürmek için hayati önem taşıyan sosyal destek kavramı sağlığın temel belirleyicisidir. Zorunlu göç edenlerin sosyal desteklerinin artırılması bu süreçte yaşanabilecek sosyal uyum ve psikolojik sağlık sorunlarının yaşanma riskini düşürür (Simich, vd, 2005; Demir, 2017).

Algılanan sosyal desteğin tek başına zorunlu göçmenin ruh sağlığını ve sosyal işlevselliğini güçlendirme yeterli olmadığını belirten araştırmalar da bulunmaktadır. Bu araştırmalar; algılanan sosyal destekte yaşanan artışın kişide yaşam doyumunu olumlu etkilediğini belirtmektedir (Young, 2005; Ayon & Naddy, 2013; Thoits, 1982; Kasprzak, 2010). Aynı zamanda çeşitli araştırmalar yaşam doyumunu ve sosyal destek arasında ilişki bulmuştur. Bu bağlamda gerçekleştirilen diğer çalışmalar da yaşam doyumunun algılanan sosyal desteğin psikolojik uyum üzerindeki etkisine aracılık ettiğini belirtmektedir (Kristiansen, vd, 2006; Fernandez, vd, 2015; Birman, vd, 2014).

Sosyal işlevsellik, bir insanın bulunduğu sosyal çevre tarafından yerine getirmesi gerekli görülen sosyal rollerinin temel ihtiyaçlarını karşılama yeteneğidir. Bu ihtiyaçlar; gıdaya erişim, barınma ve sağlık hizmetlerine erişimi içerdiği gibi kişiyi zarardan koruyabilecek ve ona sosyal kabul ve destek sağlayabilecek kişilere; kaynaklara duyulan ihtiyaçları da kapsar (Duyan, 2003). Zorunlu göç, kişinin sosyal işlevselliğini bozmaktadır; çünkü zorunlu göç, zorunlu göç eden kişi açısından şiddete ve istismara maruz kalma, geleceğe dair belirsizlik, sosyal çevrenin bozulması, ayrımcılık, iş imkanlarına erişimde zorluk, toplumsal destek ve etkileşimden yoksunluk gibi durumları barındırmaktadır (Tuzcu & Bademli, 2014; Özcan, 2019).

Bu bağlamda literatür incelendiğinde algılanan sosyal desteğin, yaşam doyumunun sosyal işlevselliğin artırılmasında önemli rol oynayacağı değerlendirilmektedir (Bloom & Spiegel, 1984; Lamis, vd, 2014; Tsai, vd, 2012). Literatüre dayalı olarak aşağıdaki hipotez kurulmuştur.

Hipotez 1 (H1): Algılanan sosyal destek, yaşam doyumunu, sosyal işlevsellik arasında pozitif korelasyon bulunmaktadır.

2.5.1. Yaşam Doyumunun Algılanan Sosyal Desteğin Sosyal İşlevsellik Üzerindeki Aracılık Etkisi

Fiziksel ve ruhsal sağlıkla ilgili olarak, sosyal desteğin ve etkili sosyal uyumun varlığı önleyici ve sağlığı koruyucu davranışları teşvik etmede araçsal olduğu göstermektedir. Zorunlu göçmenler arasında sosyal destek üzerine yapılan araştırmalar, öznel iyi oluşu etkileyen; diğer bir deyişle yaşam doyumunu faktörlere odaklanmaktadır (Hombrados-Mendieta, vd, 2019). Zorunlu göç, bireyleri psikolojik ve sosyal açıdan önemli etkileyen bir olaydır. Ani gelişen bu süreçte konut, finansman, sağlık, iş ve eğitim gibi çeşitli yaşam değişiklikleri zorunlu göçü daha karmaşık hale getirerek yaşam doyumunun azalmasına neden olur (Durak, Senol-Durak, vd, 2019).

Sosyal destek ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar algılanan sosyal destekte yaşanan artışın yaşam doyumunu etkilediğini belirtmektedir (Young, 2005; Ayon & Naddy, 2013; Thoits, 1982; Kasprzak, 2010). Bu konuyu araştıran başka araştırmalar yaşam doyumunun algılanan sosyal desteğin psikolojik uyum üzerindeki etkisine aracılık ettiğini bulmuştur (Kristiansen, vd, 2006; Fernandez, vd, 2015; Birman, vd, 2014).

Konuyla ilgili literatürde zorunlu göçmenlerin sosyal işlevselliğinin korunması, geliştirilmesi için toplumdaki diğer bireylerle sürekli ve sürdürülebilir etkileşim kurmalarını sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Aynı zamanda zorunlu göçmenlerin içerisinde buldukları yeni sosyal çevre içerisinde ekonomik olarak daha fazla kontrole sahip olması değerlendirilmektedir (Ahijevch & Benhard, 1994; Sohng, vd, 2002; akt. Tuzcu & Bademli, 2014).

Aynı zamanda ilgili alanyazında sosyal desteğin, yaşam doyumunun ve aktif başetme stillerinin sosyal işlevselliğin artırılmasında önemli rol oynayacağı değerlendirilmektedir (Bloom & Spiegel, 1984; Lamis, vd, 2014; Tsai, vd, 2012). Literatüre dayalı olarak aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 2 (H2): Algılanan sosyal desteğin, sosyal işlevsellik üzerindeki etkisinde yaşam doyumunun aracılık etkisi bulunmaktadır.

2.5.2. Algılanan Sosyal Destek ve Sosyal İşlevsellik

Zorunlu göçmenlerde görülebilen sosyal uyum ve psikolojik sorunların zorunlu göçün standart bir sonucu olmadığına yönelik çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların ortak bulgusu; sözü geçen bu sorunlara yol açan nedenlerin zorunlu

göçmenlerin düşük sosyal destek algıları; sıklıkla olumsuz başetme stillerini kullanmayı tercih etmeleri; düşük yaşam doyumu algıları olduğuna dayandırmalarıdır (Sundquist, vd, 2000; Özen, vd, 2001; Bhugra, 2004).

Zorunlu göçmenler, desteğe ihtiyaç duyduklarında genellikle erişilebilir ve güvenilir kaynaklara yönelirler. Bu kaynaklar genellikle kendi durumlarını anlayan, alacağı yardımın maliyetinin çok az olacağını ve kendisini daha az damgalayacağını değerlendirdiği kişilerdir. Bu kişiler genellikle aile, arkadaş ve kendi sahip olduğu sosyal ağların diğer üyelerinden oluşmaktadır (Plaza, vd, 2006; Day, vd, 2007). Fakat zorunlu göçmenler göç ettikleri ülkeye dil yeterliliği, mali kaynaklar, ve toplumsal hayata ve işgücü piyasasına gerekli pratik becerileri olmadan gelirler. Maddi ve manevi açıdan desteğe ihtiyaçları bulunmaktadır. Göç ettikleri yeni çevreden farklı kültürel geçmişlere sahip olmaları muhtemeldir (Ward, vd, 2001: 213). Yeni ülkeye göç ettiklerinde sosyal ve ekonomik dezavantajlılıklarından dolayı yoksul semtlere yerleşirler, temel haklarını içeren gıda, sağlık hizmetleri, barınma, yasal dökümantasyon, maddi kaynaklara erişimleri düşüktür (UNHCR, 2008).

Kararımak ve Önder (2020) ve Acartürk'ün (2016) zorunlu göç deneyimi ile ruh sağlığı arasındaki literatürü inceleyen çalışmalarında algılanan sosyal destek kavramı ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmalarda zorunlu göçmenler, ev sahibi kültüre sosyal ve psikolojik açıdan yabancı olduğu için toplumsal destekten yoksun hissettiği değerlendirilmektedir. Bu durumun psikososyal iyilik halleri üzerinde olumsuz etkide bulunduğu; stresle başetme stillerini sağlıklı bir şekilde kullanmalarını engellediği savunulmaktadır. Aynı zamanda Hynie ve arkadaşlarının (2011) yaptığı başka bir araştırmaya göre sosyal destek ağına sahip olmanın kişinin fiziksel ve zihinsel sağlığına olumlu etkide bulunduğu görülmüştür. Özcan'ın (2019) gerçekleştirdiği çalışma bahsi geçen çalışmaları doğrular niteliktedir; Türkiye'de bulunan Suriye, Afgan, Irak kökenli göçmen öğrencilerin sosyal desteği arttıkça ruh ve beden sağlığına katkıda bulunduğu, bununla birlikte kültürel uyumlarına hizmet ettiği değerlendirilmektedir (Acartürk, 2016; Kararımak & Önder, 2020; Hynie, vd, 2011; Özcan, 2019). Literatüre dayalı olarak aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 3 (H3): Algılanan sosyal destek, sosyal işlevselliğe pozitif direkt etkide bulunur.

2.5.3. Yaşam Doyumu ve Sosyal İşlevsellik

Yaşam doyumu, kişinin gelecekte; hayattan beklentileri ile o an sahip oldukları arasındaki farkı yansıtır. Kişinin beklentileri ile o an sahip olduğu şeyler arasındaki fark ne kadar belirgin olursa kişinin yaşam doyumu o kadar düşük olur (Koçak, 2021). Literatürde düşük yaşam doyumunun depresyon başta olmak üzere çeşitli ruhsal sağlık sorunlarına yol açtığını saptayan çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Lombardo, vd, 2018; Moksnes, vd, 2014). Aynı zamanda alanyazında düşük yaşam doyumu ile ruhsal sağlık problemlerinin birbirini etkilediğini ve birbirinden etkilendiğini bulan araştırmalar da yer almaktadır (Fergusson, vd, 2015).

Bununla birlikte literatürde yaşam doyumu ile depresyon arasında negatif yönde ilişki bulan; bir kişinin hem hayattan doymuş hem de depresyonda olamayacağını savunan araştırmalar da bulunmaktadır (Headey, vd, 1993). Aynı zamanda psikolojik iyilik hali ile sosyal işlevsellik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma bulguları göstermektedir ki; yaşam doyumu bu iki faktör arasında aracılık etkisinde bulunmaktadır (Guzmán, vd, 2020). Literatüre dayalı olarak aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 4 (H4): Yaşam doyumu, sosyal işlevselliğe pozitif direkt etkide bulunur.

2.5.4. Algılanan Sosyal Destek ve Sosyal İşlevselliğe Aktif Başetme Stili Planlamannın Düzenleyici Etkisi

Zorunlu göçün yol açtığı yaşanan travmatik yaşam deneyimi durumuyla birlikte travmatize olmuş göçmen toplulukların öne çıkan bir başka özelliği yüksek riske rağmen birçoğunun zihinsel bozukluklar geliştirmemesidir. Bir kavram olarak ‘dayanıklılık’ zorlayıcı yaşam olayları karşısında bireyde ruhsal bozuklukların gelişmesini engelleyen faktörlerin bütünü temsil etmektedir. Bu faktörlerin başında bireyin strese tepki verme biçimi diğer bir deyişle başetme stili ve bu strese maruz kaldıkları süre zarfında algıladıkları sosyal destek düzeyi gelmektedir (Siriwardhana & Stewart, 2013). Zorunlu göç eden kişi çevresel ve kişisel sürekli değişen psikolojik ve sosyal talepleri karşılayabilmek ve bu duruma uyum sağlamak için bilişsel ve duygusal açıdan sürekli olarak çaba harcar. Bu stresli yaşam olaylarına uyum sağlayabilmek için çeşitli bilişsel ve duygusal stiller geliştirir; bu stiller başetme stilleri olarak tanımlanır (Cardoso, 2018).

Başetme stilleri, bireylerin yaşamdaki sosyal ve çevresel stres etkenleri ile yüzleşmek ve bunları yönetmek için strese bağlı zorlukları veya hastalıkları önlemek ve/veya en aza indirmek için kullandıkları yaklaşımlar, beceriler ve yetenekler olarak

görülür. Onlarca başetme stili, temelde iki kategoriye ayrılır. Bunlar olumlu olan stilleri olan aktif başetme stilleri ile olumsuz başetme stilleri olan; maladaptif başetme stilleridir. Olumlu başetme stilleri kendi içerisinde aktif başetme stillerini içerir. Aktif başetme stilleri stres verici olaylardan kaçınmak yerine bu problem ile yüzleşmeyi ve çeşitli bilişsel yaklaşımlarla bu problemi çözmeyi içermektedir (Lazarus & Folkman, 1984; akt. Solberg, vd, 2021). Olumlu başetme kategorisinin içerisinde yer alan aktif başetme stillerinden başlıca faktörler olan mizah, olayları olumlu olarak yorumlama, dine yönelme, planlama, araçsal sosyal destek kullanma gibi stresle etkili başetme davranışlarının kullanılması bireyin psikososyal hallerini olumlu yönde etkilemektedir (Alzoubi, vd, 2017).

Bunun aksine olumsuz başetme stillerini kullanmanın stres etkenlerinin olumsuz etkisini şekillendirdiğine ve sıklıkla kişide görülen psikopatolojik durumlarla ilişkilendirildiğine yönelik literatürde yer alan çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Tuzcu & Bademli, 2014; Plaza, vd, 2006; Solberg, vd, 2021). Olumlu başetme stilleri ile ilgili literatür incelendiğinde ise bu başetme stilleri içerisinde yer alan aktif başetme stillerini kullanmanın kişinin esenlik ve ruh sağlığı üzerindeki zorunlu göç ile ilgili stres etkenlerini tamponlayabileceği belirtilmektedir (Lazarus & Folkman, 1984; akt. Solberg, vd, 2021).

Aktif başetme stillerinin stres verici durumdan bağımsız olarak gelişen bir özellik olduğu ve stres karşısında koruyucu etki gördüğü ve kişinin psikososyal iyilik haline katkı sunduğu yönelik çeşitli araştırma bulunmaktadır (Afshar, vd, 2015; Watson & Hubbard, 1996; Lu & Chen, 1996). Güney Amerika'da yaşanan iç çatışmalardan kaçarak ABD'ye sığınan refakatsiz latin gençler üzerinde yapılan araştırmaya göre aktif başa çıkma stillerinin güçlendirilmesi ve sergilenmesinin travmaya karşı koruyucu; ruh sağlığını güçlendiren, gençlerin iyilik halini arttıran müdahale alanı olduğu belirtilmektedir (Cardoso, 2018).

Aynı zamanda çeşitli araştırmalar, strese maruz kalan zorunlu göçmen popülasyonunda başetme stillerinin stres tamponlama, psikososyal iyilik haline katkıda bulunma işlevlerinin geliştirilebilmesi için hala ampirik olarak araştırılması gerektiğini savunmaktadır (Solberg, vd, 2021). Sosyal destek maddi ve manevi kaynağı, sosyal işlevsellik de kişinin toplum tarafından yerine getirilmesi gerekli görülen sosyal

rollerinin temel ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini temsil etmektedir. Literatüre göre aşağıdaki hipotez kurulmuştur.

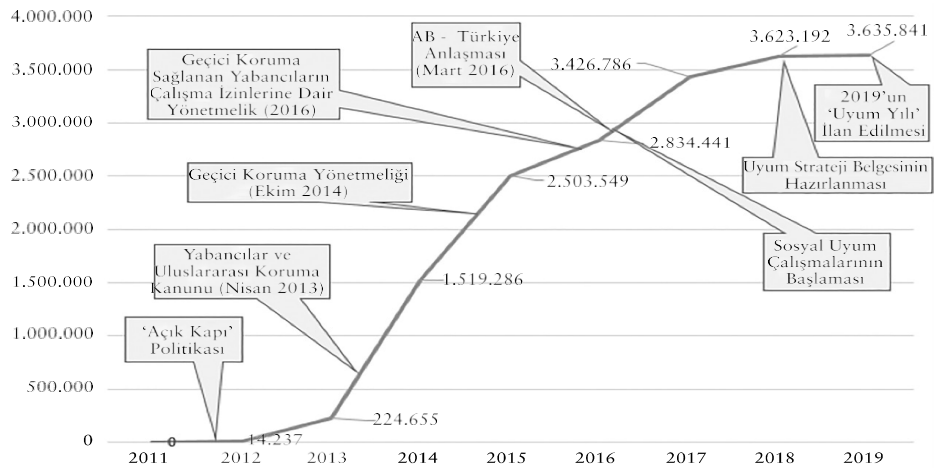
Hipotez 5 (H5): Aktif başetme stili planlama, algılanan sosyal destek ile sosyal işlevsellik arasındaki ilişkiye pozitif düzenleyici etkide bulunur.

2.6. Türkiye'deki Suriyeliler ve Türk Toplumunu

Mart 2011'de başlayan Suriye iç savaşı nedeniyle Suriye vatandaşlarının zorunlu ve kitlesel olarak göç ettiği ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Türkiye, savaştan kaçan Suriyelilerin ülkeye ilk kabullerinin gerçekleştiği 2011 yılında savaşın kısa süreceğini düşünmüş ve ülkeye kabul edilen Suriyelilerin savaş sonrası ülkelere geri döneceği beklentisiyle acil durum perpektifi odaklı "misafirlik" üzerine kurulu bir göç yönetimi stratejisi benimsemiştir (Eren, 2018).

Ülkelerindeki savaş dolayısıyla Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin geldiği ilk yıllarda 'misafir' olarak değerlendirilmiş olmaları kamuoyunda bu tanımla anılmaları geçici bir süre Türkiye'de kalacakları beklentisi bu göç yönetimi stratejisinin benimsenmesinde temel etkidir. 2013 sonu itibariyle kitlesel göçün devam etmesi ve Suriyelilerin kalıcılaşma eğilimi ile birlikte toplumsal bütünleşme ve birlikte yaşama yönelik politikalar hayata geçirilmeye başlanmıştır (Özçürümez & İçduygu, 2020).

Şekil 2-1: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerle İlgili Politika ve Yasal Düzenlemeler

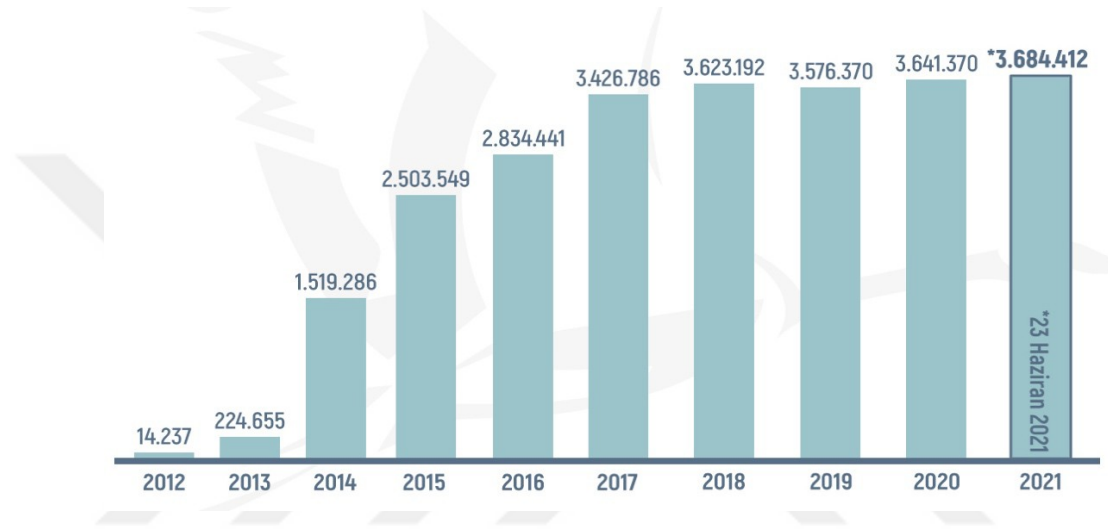
(Özçürümez & İçduygu, 2020: 5).

Türk toplumu açısından Suriye iç savaşının ve ardından Suriyelilerin Türkiye'ye göçünün başladığı ilk yıllarda bu konuyla ilgili yapılan araştırmalar Türk halkının, Türkiye'ye sığınan Suriyelilere yönelik algısının din kardeşlerimiz ve zulümden kaçan

insanlar üzerine kurulu olduğunu misafirperverlik, yardımseverlik tutumu üzerinde şekillendiğini göstermektedir (Erdoğan, 2014; Koyuncu, 2015; Deniz, vd, 2016).

Suriye iç savaşı bağlamında Suriyelilerin Türkiye'ye zorunlu göçü 2011 yılında 252 kişiyle gerçekleşmiştir. Suriye iç savaşın uzaması, derinleşmesi, daha da karmaşık hale gelmesi beraberinde Suriyelilerin zorunlu göçünü kitleselleştirmiştir (Erdoğan, 2020).

Şekil 2-2: Yıllara Göre Türkiye’de Kayıtlı Suriyeli Sayısı

(Mülteciler Derneği, 2021).

Kitlesel göçün görece az olduğu 2013’ün sonlarına kadar kamuoyundaki ‘misafirlik’ algısı kitlesel göçün artarak devam etmesi ve kalıcılaşma eğilimi ile birlikte önemli kırılmalara yol açmıştır. 2015 yılında Hülür, Ekinci, Deniz tarafından Antep ve Kilis çevresinde yaşayan Suriyelilerin gündelik hayat pratikleri üzerine yapılan araştırmada yerli halkın sağlık alanında, ticaret ve güvenlik; kamu hizmetlerine erişim konuları gibi çeşitli başlıklarda yaşanan aksaklıklardan Suriyelileri sorumlu tuttuğu, onlara ev kiralamak istemediği ve toplumsal hayatta karşılaşmaktan kaçındığı görülmüştür (Deniz, vd, 2016). İstanbul’un 2019 ve 2020 yıllarında yaptığı araştırmada Suriyelilerin, Türkiye’nin ekonomiden sonra en önemli sorunu olduğu, işsizliğin sebebi olduğu, savaş mağduru olmadıkları, kamu hizmetlerinde yaşanan aksaklıklardan sorumlu olduğu, Devletin Suriyelilere kendi vatandaşlarına davrandığından daha iyi davrandığına dair algının güçlendiği bulunmuştur (İstanbul, 2020; İstanbul, 2019).

Erdoğan'ın 2019 yılında yaptığı çalışmada araştırmasında Türk toplumunun, Suriyelilerin geri döneceğine inandığını, bu inanç kaybolduğunda ise tepkilerin yükseldiğini belirtmiştir (Erdoğan, 2020).

Tümtaş'ın (2020) Mersin ilini kapsayan 2019 yılında yaptığı Mersin halkının Mersin'de yaşayan Suriyelileri sosyal dışlama pratiklerini inceleyen 1519 kişinin katıldığı araştırmasında 6 farklı sosyal dışlama pratiği bulunmuştur. Bunlar Mersin halkının ;

- Suriyeliler yüzünden mahallesinde asayişin olmadığı düşüncesinden,
- kendilerini mahallesinde ve Mersin'de çok sayıda Suriyeli olması dolayısıyla güvende hissetmedikleri algısından,
- kentte Suriyelilerin toplumsal ayrılmaya sebep olduğu olduğu düşüncesinden,
- Suriyeliler ile aynı mahallede yaşamının psikolojik açıdan stres yarattığı duygusundan,
- Suriyelilerin işlerini ellerinden aldığı algısından oluşmaktadır.

Aslan ve Güngör'ün 2019 yılında İstanbul'da gerçekleştirdiği araştırmanın çıktıkları Suriyelilerin de bu dışlanma pratiklerini algıladıklarını ve etkilendiklerini göstermektedir. Bu dışlanma pratiklerinin başında ayrımcılık, iş gücü sömürüsü, toplumdan dışlanıldığını düşünmek, sosyal destek alamamak, barınma ve sağlık hizmetlerine erişim sorunları gelmektedir. Bu durumun onların psikososyal iyilik hallerini bozduğu değerlendirilmektedir. Küçükşen tarafından yapılan başka araştırmaya göre Suriyeli kadınlar özellikle 'ikinci eş olma, yuva yıkma' önyargısıyla toplum tarafından damgalandığını bu yüzden sosyal ilişkiler boyutunda ayrımcılığa maruz kaldıklarını tespit etmiştir (Küçükşen, 2017; Aslan & Güngör, 2019).

Yaylagül ve Aslan'ın (2020) Suriyeli 55 yaş ve üzeri kişilerin sosyal dışlanma deneyimlerini konu edinen araştırma, ilgili kişilerin sosyal ilişki ağlarının az olması dolayısıyla algıladıkları sosyal desteklerinin düşük olduğu; bu durumun sağlıklarıyla ilgili riskleri arttırdığını belirtmektedir.

Buz ve Dikmen (2020) zorunlu göçten etkilenen göçmenlerin psikososyal iyilik halini koruyucu ve geliştirici faktör olarak algılanan sosyal desteği arttıran uyum faaliyetlerinin öncelenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Demir, (2017) Suriyeli üniversite öğrencilerinin psikolojik yılmazlığını etkileyen faktörleri inceleyen araştırmasında ev sahibi toplumun, ailenin, göçmen grup desteğinin psikolojik yılmazlığa katkı sağladığını bulmuştur. Şimşir (2017) Suriyeli yetişkinlerin sahip olduğu kültürel değerler ve algıladıkları sosyal destek düzeylerindeki artışın travma sonrası iyileşmelerini inceleyen araştırmasında algılanan sosyal destekte yaşanan artışın iyileşmeyi doğrudan yordadığını tespit etmiştir.

Bilen ve Kıran (2020) Suriyelilerin travmatik yaşantı deneyimine bağlı olarak gelişen Travma sonrası stres bozukluğu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında bu iki kavram arasında anlamlı negatif farklılıklar bulmuştur.

Sosyal destekle birlikte zorunlu göçmenlerin iyilik haline ve uyumuna etki eden birçok etmen bulunmaktadır. Bunların başında olumlu düşünme, gelecek beklentisi, umut, planlama vb. olumlu bilişsel ve davranışsal başatma stilleri gelmektedir (Posselt, vd, 2018: 11-12; akt. Buz & Dikmen, 2020).

Ruh sağlığı ve sosyal işlevsellik, zorunlu göç etmiş bireylerin entegrasyonu sürecinde önemli faktörlerdir. Zorunlu göçmenler göç sonrasında marjinalleşme, sosyal destek kaybı, kültürleşme sorunları gibi stres yaratan faktörlerle yüzleşmektedir. Bu faktörler kişinin ruh sağlığını ve sosyal işlevselliğini doğrudan etkilemektedir (Buz & Dikmen, 2020).

Sosyal hizmet açısından bireyin tam iyilik hali, çevresi ile uyumu sağlandığında mümkün olmaktadır (Danış, 2006: 47). Çünkü sosyal hizmet açısından birey; aile, arkadaşlar, inanç ve kültürel değerler sistemi, çalışma hayatı ve eğitim sistemi başta olmak üzere toplum içerisinde yer alan çok sayıda sistemle dinamik etkileşim içerisinde bulunan sosyal varlıktır (Buz & Dikmen, 2020).

Zorunlu göç süreci bireyin aniden çevresini ve sosyal destek ağını, alışık olduğu sosyo-kültürel sistemini değiştirmektedir. Bu durum bireyin ruh sağlığını ve yeni topluma entegrasyon sürecini sekteye uğratmaktadır. Bu bağlamda sosyal hizmet müdahalesi bu köklü değişimlerin olumsuz etkilerini azaltma amacını taşıyan; sosyal işlevselliğine katkı sunacak uygulamaları geliştirmelidir (Polat, 2007: 102; akt. Buz & Dikmen, 2020).

2.7. Türkiye'deki Suriyeli Gençler

Zorunlu göçmen gruplarından ikisi olan çocuklar ve gençler, zorunlu göç nedeniyle kaliteli eğitim haklarını kaybetme konusunda özellikle savunmasızdır (Skala-Kuhmann & Nouns, 2017). UNHCR'nin (2016) raporu; mülteci çocuk ve gençlerin eğitime katılmama oranının , mülteci olmayan çocuk ve gençlere göre beş kat fazla olduğunu belirtmektedir.

Yüksek öğrenime erişim, öğrencilerin ilk ve orta düzeyde eğitimlerine devam etmeleri ve tamamlamaları için güçlü bir teşvik işlevi görür ve bu nedenle mülteci ve sığınmacıların hayat beklentileri için çok önemlidir. Yüksek öğrenim, hem zorunlu göç ettikleri ülkelerdeki mülteci toplulukları arasında hem de kendi ülkelerindeki çatışma sonrası yeniden yapılanma sürecinde merkezi bir rol oynamaktadır (Skala-Kuhmann & Nouns, 2017).

Sunata (2020) yaptığı alan araştırmasında Suriyeli gençlerin birçok alanda sorun yaşadığını bulmuştur. Bu sorunların başında gençlerin işgücü piyasasında kayıtdışı çalışmaları, kötü çalışma koşulları, düşük ücret, kamu ve özel kurumlarda yaşadıklarını düşündükleri sistematik ayrımcılık gelmektedir.

Attar ve Küçükşen'in (2019) Mersin Üniversitesinde öğrenci olan ve Üniversite içerisinde yaşadıkları sorunları ele alan araştırmasında Türk ve Suriyeli gençlerin birbirine karşı yabancı oldukları; sosyal etkileşimden kaçındıklarını tespit etmiştir. Bu araştırmanın diğer bir çıktısı Suriyeli gençlerin üniversite içerisinde kötü davranışlara; ayrımcılığa maruz kaldıklarını değerlendirmeleridir. Ayrıca Suriyeli gençler Türkçe dilini iyi bilmediklerini; bilmeleri halinde daha sık Türklerle diyalog kuracaklarını belirtmiştir. Yüksek, Tekin ve Taşgın'ın (2021) Küçükçekmece ve Sultanbeyli'de Suriyeli gençlerin gündelik yaşam deneyimlerini konu edinen araştırmasında Suriyeli gençlerin göç sırasında ve sonrasında okuldan koptuğunu; Türklerle sosyal etkileşim kurabileceği kamusal alanların sınırlı olduğunu, Türkçe dil bilgilerinin zayıf olduğunu, sokakta şiddet ve ayrımcılık ile yüzleştiği fakat gelecek planlarının olduğu, iş kurmak, üniversite okumak istediği görülmüştür.

Uluslararası Kriz Grubu'nun (2019) Şanlıurfa ilinde yaptığı saha araştırmasında Suriyeli gençlerin sosyal, ekonomik, sağlık, eğitim alanlarında ihtiyaçları kadar destek alamadığını; birçok gencin eğitime katılmak yerine geçinmek için kötü koşullar altında çalıştığını, iş imkanlarının kısıtlı olduğunu var olan işlerin ise uzun saatler ve düşük

ücrete dayandığı belirtilmiştir. Çoğu gençte psikososyal travma olduğu buna yönelik bir tedavi hizmeti almadığı ayrıca sosyal hayatta sürekli ayrımcılığa maruz kaldığı tespit edilmiş; gençlerin ayrıca kızgınlık ve kırgınlıkla başetmeye çalıştığı vurgulanmıştır. Bir bütün olarak bu sürecin gençler üzerindeki dezavantajlılığı arttırdığını ve Türk toplumuna entegrasyonlarını engellediği savunulmuştur.

Yaşam doyumunun kavramsal tanımını göz önüne alındığında, bir kişide yaşam doyumunun sağlanması için o kişinin gelecekte; hayattan beklentileri ile o an sahip oldukları arasındaki farkın çok az olması gerekmektedir (Koçak, 2021). Sosyal işlevsellik de kişinin üyesi olduğu toplum tarafından yerine getirmesi beklenen sosyal rollerinin temel ihtiyaçlarını karşılayabileceğini temsil etmektedir. Bu konuyla ilgili literatür incelendiğinde Suriyeli gençlerin eğitime katılmak istediği halde katılamadığı; bununla birlikte Türk akranlarıyla sosyal etkileşim kurmak isteyip de kuramadığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda eğitime katılmak istedikleri halde, katılamadıklarını; bu bağlamda toplum içerisinde potansiyellerini tam olarak yansıtamadıklarını düşünmektedirler. Bu literatüre dayanarak aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Hipotez 6 (H6): Eğitim, yaşam doyumuna pozitif toplam etkide bulunur.

Hipotez 7 (H7): Türk arkadaş mevcudiyeti yaşam doyumuna pozitif toplam etkide bulunur.

Hipotez 8 (H8): Eğitim, sosyal işlevselliğe pozitif toplam etkide bulunur.

Hipotez 9 (H9): Türk arkadaş mevcudiyeti sosyal işlevselliğe pozitif toplam etkide bulunur.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Türkiye’de 10. yıllarını dolduran Suriyeli gençlerin sosyal dışlanma algıları ve kırılganlık riskleri hakkında literatürde yer alan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı bu risklere dikkat çekmek değil; Türkiye’de bulunan Suriyeli gençlerin gündelik hayatlarında yaşadıkları veya yaşayabilecekleri sosyal dışlanma, ayrımcılık, maddi ve manevi dezavantajlılık karşısında sosyal işlevselliklerini güçlendirmek; bu sayede gençlerin Türkiye toplumuna birey-çevre uyumu sağlanmış olarak tam katılımlarını sağlamaktır. Araştırma probleminin kavramsal modeli, araştırmanın kavramsal modelini göstermektedir.

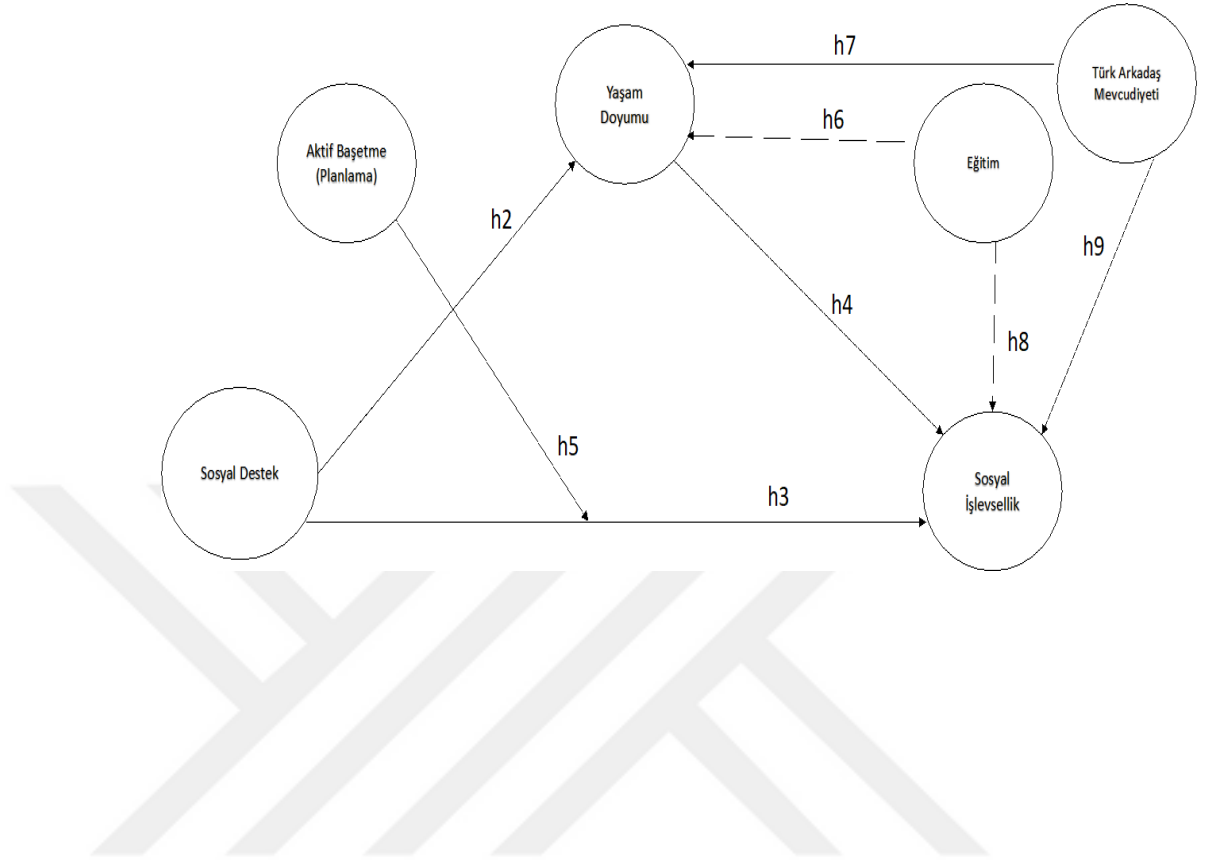
Bu araştırmanın amacı, Suriyeli gençlerin sosyal işlevselliğini geliştiren ve güçlendiren faktörleri araştırmaktır. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı algılanan sosyal desteğin aktif başetme stilleri ve yaşam doyumuyla birlikte sosyal işlevsellik üzerindeki etkisini incelemektir. Algılanan sosyal destek arttıkça sosyal işlevselliğin arttığı düşünülmekte; bu ilişkiye yaşam doyumunun aracı etkide bulunduğu değerlendirilmektedir.

Sosyal destek maddi ve manevi kaynağı, sosyal işlevsellik de kişinin toplum tarafından yerine getirilmesi gerekli görülen sosyal rollerinin temel ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini temsil etmektedir. Aktif başetme stillerinden olan planlama yapma davranışının bu kaynak ve yetenek arasında var olduğu değerlendirilen ilişkiye düzenleyici etkide bulunduğu düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın temel problemi sosyal desteğin sosyal işlevsellik üzerindeki etkisi ile birlikte yaşam doyumunun aracı rolünü incelemek, araştırmak; aktif başetme stillerinden olan planlamanın sosyal destek ve sosyal işlevsellik arasında var olduğu değerlendirilen ilişkiye düzenleyici etkisinin olup olmadığını bulmaktır. Araştırmanın alt problemi kontrol değişkenlerinin yaşam doyumunu ve sosyal işlevsellik üzerindeki direkt etkilerini araştırmaktır.

3.2.1. Araştırma Probleminin Kavramsal Modeli

*Kontrol değişkenleri: Eğitim durumu, Türk arkadaş mevcudiyeti

3.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın sonucunda elde edilecek çıktıların toplulukla sosyal hizmet ile genç mülteci ve sığınmacılarla sosyal hizmet literatürüne katkı sunacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca genç zorunlu göçmenlerin psikososyal iyilik haline katkı sunacak; geliştirecek sosyal hizmet uygulamalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma nicel yöntemle dayanmaktadır. Örneklem metodu ise kartopu örneklemedir. Bu örnekleme metodu ulaşılması zor ve hassas kitlelerle çalışmak amacıyla kullanılır. Temel yöntem ilgilenilen özelliğe sahip birkaç kişiyi belirleyip görüşme gerçekleştirmek ve onların anketi yanıtlamalarını istemektir. Katılımcılara kendilerinin de sahip olduğu özelliklere sahip kişilerin olup olmadığı sorulur şayet varsa birinden diğerine yönlendirme yapılarak kartopu şeklinde oluşturulur (Berg & Lune, 2015: 71-72).

Bu bağlamda ilk önce Sakarya Sakva ve Yedirenk Öğrenci Derneğinden 18-29 yaş arasında yer alan Suriyeli gençlerle görüşülmüş anketlere cevaplar alınmış ardından kendileri gibi ilgili niteliklere sahip tanıdıklarına dağıtılması amacıyla anketler teslim edilmiştir. Bu süreç Sakarya İl Göç İdaresinde çalışan Suriyeli tercümanlar aracılığı ile, Sakarya İHH aracılığı ile, Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğünde Pictes projesinde çalışan Suriyeli öğretmen aracılığı ile, Sakarya 5. Noterliğine gelen Suriyeliler aracılığı ile, İzmir Türk Kızılay Toplum Merkezinde gönüllü Suriyeli gençler aracılığı ile, HAK İnsani Yardım Derneğinde çalışan Suriyeli tercüman aracılığı ile Sakarya Karaman Göçmen Sağlığı Merkezinde çalışan Suriyeli hemşire ve doktor aracılığı ile ve araştırmacının kendi sosyal kaynaklarını kullanarak bulup anketleri teslim ettiği Suriyeli gençler aracılığı ile sürdürülmüş ve tamamlanmıştır.

Bu süreçte ayrıca bahsi geçen kişilere ve kurumlarda çalışan görevlilere fiziki anketlerin teslim edilmesi pratikte mümkün olmayan kişilere ulaşması amacıyla Google Formlar aracılığı ile oluşturulan anketlerin whatsapp üzerinden linki de yollanmıştır. Cevaplar hem Google Formlar ile hem de fiziki olarak toplanan anketler aracılığı alınmıştır. Alınan cevaplar Arapça tercüman aracılığı ile Türkçe'ye çevrilip kodlandıktan sonra SPSS Process ile araştırma probleminin kavramsal modeli olan model 5 kullanılarak analiz edilmiştir.

3.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Sakarya, İzmir, İstanbul'dur. Örneklemi ise 18 ve 29 dahil olmak üzere Bu illerde yaşayan ve geçici koruma statüsü altında bulunan 18-29 yaş arasındaki bu yaşlar da dahil olmak üzere 326 Suriyeli gençtir.

3.6. Araştırmanın Ölçme Araçları

Bu araştırmada kullanılan başetme stilleri ölçeği kısa formunu kullanmak için Prof.Dr. Hasan BACANLI'dan ölçek kullanım izni, Çok boyutlu Algılanan Sosyal Destek ölçeği için Prof. Dr. Haluk Arkar'dan ölçek kullanım izni, Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği için Prof. Dr. Cengiz Akkaya'dan ölçek kullanım izni, Yaşam Doyum Ölçeği için Dr. Öğretim Üyesi Abidin Dağlı'dan ölçek kullanım izni alınmıştır.

3.6.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form veri toplama aracı olarak katılımcıların sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.6.2. Başa Çıkma Stilleri Ölçeği Kısa Formu

Bu form (Carver, 1997) tarafından geliştirilmiş, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını (Bacanlı, vd, 2013) yapmıştır. Ölçeğin her biri ikişer maddeli 14 alt ölçekten meydana gelmekte ve birbirinden bağımsız değerlendirilmektedir.. Puanların düşüklüğü başetme stili olarak kullanılan alt ölçeğin az kullanıldığını göstermektedir. Yüksekliği ise daha fazla kullanıldığını göstermektedir.

Aktif başetme stillerini planlama, diğer etkinlikleri bırakma, kendini sınırlandırma, ASDK oluşturmaktadır. Problem odaklı başetme stillerini DSDK, OYY, kabullenme, mizah, dine yönelme, duygulara odaklanma ve ortaya koyma temsil etmektedir. İşlevsiz; maladaptif başetme stillerini ise davranışsal ve zihinsel ilgiyi kesme, madde ve alkol kullanma, yadsıma temsil oluşturmaktadır (Bacanlı, vd, 2013).

Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında araçsal sosyal desteğin güvenilirlik katsayısı 0.78, mizah 0.92, duygulara odaklanma ve ortaya koyma 0.70, madde ve alkol kullanımının 0.84, kabullenmenin 0.56, diğer etkinlikleri bırakmanın 0.50, dine yönelmenin 0.90, yadsımanın 0.69, davranışsal ilgi kesmenin 0.59, zihinsel ilgi kesmenin 0.62, kendini sınırlandırmanın 0.39, olumlu yeniden yorumlamanın 0.76, duygusal sosyal destek kullanmanın 0.85, planlamanın 0.70 olduğu belirtilmiştir (Bacanlı, vd, 2013).

3.6.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Kişinin 3 farklı sosyal destek kaynağını ölçmektedir. Bunlar aile, arkadaş, özel bir insandır. Her soru 7 aralıklı puanlama üzerinden değerlendirilir. Her alt ölçekteki dört sorunun puanlarının toplanması ile alt ölçek puanı; alt ölçek puanlarının toplanmasıyla ölçeğin toplam puanı elde edilmektedir. Puanın yüksekliği algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Zimet ve arkadaşları tarafından (Zimet, vd, 1988) geliştirilen bu ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliğini Arkar ve arkadaşları yapmıştır (Eker, vd, 2001). Aile alt boyutunun alfa değeri 0.85, arkadaş alt boyutunun 0.88, özel insan alt boyutunun değeri 0.92 alt boyutlarının toplam alfa değeri 0.89'dur (Eker, vd, 2001).

3.6.4. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği

Kişinin sosyal işlevsellik düzeyini ölçmektedir (Bosc, vd, 1997) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını (Akkaya, vd, 2008) yapmıştır. 21 sorudan oluşmaktadır. 1. ve 2. sorular bireyin çalışıp çalışmadığına göre

cevaplandırılmaktadır. Her sorunun en düşük puanı 0, en yüksek 3'dür. Bu ölçeği cevaplayanların aldıkları toplam puan 35'in altında ise kişinin sosyal işlevselliğinde sorun olduğu değerlendirilmektedir. Toplam puanı 35 ve üzeri olanlarda sosyal işlevselliğinin normal olduğu varsayılmaktadır. Ölçek maddeleri sosyal işlevselliğin 4 boyutunu soruşturmaktadır. Bunlar kişilerin kendilik algısı, günlük yaşamda sahip olunan farklı rollere ilgileri ve aldıkları tatmin, motivasyonları ve davranışlarıdır. Fakat maddeler uniform yapıdadır ve tek bir faktör altında değerlendirilmektedir. Cronbach alfa değeri 0.90'dır.

3.6.5. Yaşam Doyum Ölçeği

Diemer ve arkadaşları (Diener, vd, 1985) tarafından geliştirilen; Türkçe geçerlik ve güvenilirliğini Dağlı ve Baysal'ın yaptığı yaşam doyum ölçeği bir faktörlüdür. Toplam 5 sorudan oluşmaktadır. Cronbach alfa değeri 0.88'dir (Dağlı & Baysal, 2016).

3.7. Araştırmanın Etik Bilgileri

Bu araştırmada katılımcıların araştırmaya yönelik bilgilendirilmesi için arapça onam formu kullanılmış ve bu onam formları katılımcılara sunulmuştur. Araştırmanın amacı, yöntemi, amacı, araştırmada kullanılacak anketler, katılımcılardan elde edilen verilerin saklanması ve imhasıyla vd. ilgili etik hususların uygunluğu için bu çalışma İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'na sunulmuştur. 21.01.2021-12708 sayılı etik kurul kararı bu çalışmanın etik yönden uygun olduğunu bildirmiştir.

3.8. Araştırmanın Süresi

Bu araştırmanın saha kısmı Ocak 2021 ile Nisan 2021 ayları içerisinde tamamlanmıştır. Tez yazımı ise Eylül 2021 tarihinde bitirilmiştir.

3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın 7 sınırlılığı bulunmaktadır. Bunlar aşağıda sırasıyla belirtilmiştir;

Araştırma katılımcılarının Türkçe dilini bilmemektedir.

Bu araştırmada kullanılan ölçekler arasında Arapça geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçek bulunmamaktadır. Bununla birlikte Suriyeliler kendi içerisinde farklı lehçelerde konuştuğu için Arapça geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ölçekler bulursa dahi; bu ölçekleri uygulamanın da bu bağlamda anlam ifade etmediği

görülmüştür. Bu araştırmada bu sınırlılığını aşmak için EFA analizi kullanılmıştır. Bununla birlikte bu çalışmada öncelikle geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçekler Türkçe ve İngilizce olarak katılımcılara uygulanmış; fakat anketlere alınan cevaplar doğrultusunda faktör yük dağılımları doğru dağılmadığı; KMO değerleri ve Cronbach alfa değerleri 0.70'in altında çıktığı görülmüştür. Bu nedenle ölçekler aslen Suriye vatandaşı ve Suriye lehçesine hakim olan yeminli Arapça tercüman aracılığı ile Arapçaya çevrilmiş; tekrar 50 katılımcıya uygulanmış, alınan cevaplar tekrar Türkçe'ye çevrilerek EFA analizi yapılmış geçerli ve güvenilir olduğu görülmüştür. Bu sonuç çıktısından hareketle anketler Arapça olarak uygulanmış, Arapça tercüman aracılığı ile SPSS programında kodlanarak analizleri yapılmıştır.

Katılımcılar dezavantajlı gruptur.

Katılımcılar ekonomik bilgilerini vermekte çekinmiştir.

Bu araştırma covid-19 dönemi içerisinde ve bu dönemin kendi içerisinde barındırdığı sınırlılıklarla yapılmıştır. Araştırmanın evreni genellemesi için asgari olarak 384 Suriyeli gence ulaşılması amaçlanmış; fakat bu dönemde yaşanan sosyal kısıtlamalar dolayısıyla istenilen sayıya ulaşılamamış; araştırmanın zaman sınırlılığı dolayısıyla 326 katılımcı ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu durum evren örneklem ilişkisi açısından sınırlılığı temsil etmektedir.

İlgili literatürde sosyal işlevselliği ölçen çeşitli sayıda ölçek bulunmaktadır. Fakat bu literatürde genel amaçla uygulanan ve kullanılan sosyal işlevsellik ölçeği yer almamaktadır. Bahsi geçen literatürde yer alan bu ölçeklerin ortak özelliği genel amaçla değil; klinik amaçla uygulanması ve kullanılmasıdır. Bu durum araştırmanın ölçme araçlarından olan sosyal işlevsellik ölçeğinin sınırlılığını teşkil etmektedir. Bu araştırmada kullanılan sosyal işlevsellik ölçeği de klinik amaçla uygulanmaktadır; fakat bu araştırmada ilgili örneklem grubuyla ilgili klinik boyut gözardı edilmiş; sosyal işlevsellik ölçeği araştırmanın amacı bağlamında; kategorik olmayan şekilde kullanılmıştır.

Sosyal işlevsellik literatürü incelendiğinde klinik boyutta literatürde yer almaktadır. Dolayısıyla sosyal işlevselliği klinik boyut dışında inceleyen araştırmaların literatürde kısıtlı olması sebebiyle sosyal işlevsellik ile ilgili klinik boyut dışında yapılan akademik araştırmaların yol gösterici işlevinden yararlanılamamıştır. Bu araştırmanın sosyal işlevsellik literatürü açısından bir sınırlılığını temsil etmektedir.

4. BULGULAR

Bu kısımda katılımcılardan toplanan veriler analiz edilmiştir. Bu kısım toplam dört bölümden oluşmaktadır. Anketlerde verileri bozduğu görülen 9 katılımcının verisi araştırmaya dahil edilmemiştir verilerin analizi 317 kişi üzerinden yapılmıştır. İlk bölümde ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlikleri, yapıları, çarpıklık basıklık değerleri analiz edilmiştir. İkinci bölümde demografik verilerin ait frekans ve betimsel tablolarına yer verilmiştir. Aynı bölüm içerisinde ölçeklerin betimsel istatistikleri sunulmuştur. Üçüncü bölümde araştırmanın kavramsal probleminde yer alan faktörler ve bazı sosyo-demografik özelliklere ait t-testi, anova, korelasyon sonuçlarını içeren analiz sonuç tablolarına yer verilmiştir. Dördüncü bölüm ise tezin araştırma probleminin sonucunu içeren aracı ve düzenleyici analiz sonuç tablosundan oluşmaktadır.

4.1. Ölçeklerin Geçerlik ve Güvenirlikleri, Yapıları, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Bu bölümde yer verilen ölçekler çok boyutlu algılanan sosyal destek, yaşam doyumu, başa çıkma stilleri kısa formu, sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeklerinden oluşmaktadır.

4.1.1. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Özel kişi alt boyutunun Alfa değeri 0,842 KMO değeri 0,778, aile alt boyutunun alfa değeri 0,803 KMO değeri 0,760, arkadaş alt boyutunun alfa değeri 0,864 KMO değeri 0,762 ölçeğin bütün alt boyutları toplanmış genel halinin alfa değeri 0,899 KMO değeri 0,878'dir. Faktör yük dağılımları sorunsuzdur; bu bağlamda ölçekten soru çıkarılmamıştır. Fakat araştırmaya katılan Suriyeli gençlerin birçoğu 'katılıyorum' ile 'kesinlikle katılıyorum' arasında fark göremediğini belirttiği için ölçekten 'katılıyorum' şikkı kaldırılmış; ölçek 7'li likert olarak değil 6'lı likert olarak kullanılmıştır.

Tablo 4-1: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

N	Çarpıklık	Standart Hata Çarpıklık	Basıklık	Standart Hata Basıklık
305	-,523	,140	-,182	,278

Ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal olduğu görülmüştür.

4.1.2. Yaşam Doyumu Ölçeği

Yaşam doyumunun faktör yük dağılımları sorunsuzdur; soru çıkarılmamıştır. KMO değeri 0,827, Alfa değeri 0,827'dir.

Tablo 4-2: Yaşam Doyumu Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

N	Çarpıklık	Standart Hata Çarpıklık	Basıklık	Standart Hata Basıklık
312	-,043	,138	-,820	,275

Ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal olduğu görülmüştür.

4.1.3. Başa Çıkma Stilleri Kısa Formu

Başetme stillerinden 4 faktörün yük dağılımları doğru dağılmadığı, alfa değerleri de düşük olduğu için araştırma analizine dahil edilmemiştir. Bu faktörler kabullenme, duygulara odaklanma ve ortaya koyma, zihinsel ilgi kesme, duygusal sosyal destek kullanma faktörleridir. Araştırmada sadece planlama başetme stili konu edildiği için onlara ait alfa, KMO, çarpıklık ve basıklık değerleri tablo halinde verilmiş; geri kalan faktörlerin KMO değerleri verilmemiştir çünkü aynı faktör yük dağılımı analizine tabi tutulduğu için aynı değerlere sahiptir. Bunun dışında sadece alfa değerleri tablonun altında belirtilmiştir.

Tablo 4-3: Planlama'nın Çarpıklık, Basıklık, Alfa ve KMO değerleri

Başetme Stilleri	KMO	Cronbach Alfa	Çarpıklık	Standart Hata Çarpıklık	Basıklık	Standart Hata Basıklık
Planlama	0,726	0,700	-,705	,137	,198	,274

Planlama faktörünü eksiksiz 315 kişi cevaplamış; 2 kişi tam cevaplamamış, ASDK'yı (n=313) eksiksiz 313 kişi cevaplamış 4 kişi cevaplamamıştır. Alfa değeri ,772'dir.

Bunun dışında olumsuz başetme stilleri olan davranışsal ilgi kesmenin (n=310) alfa değeri ,635'dir.. Madde alkol kullanmanın (n=315) alfa değeri ,826'dır. Yadsımanın (n= 305) alfa değeri ,572'dir.

Olumlu yeniden yorumlama (n=315), (OYY)'un alfa değeri ,700, Mizahi yaklaşımın ,742, (n=308), Dine yönelmenin (n=309) ,689, kendini sınırlandırmanın ,350 (n=303), Diğer etkinlikleri bırakmanın (DEB), (n=312) ,513'dür.

4.1.4. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ)

Sosyal işlevselliği ölçen 21 soruluk bu ölçekte 1,2,4,18,21 sorular faktör yükleri doğru dağılmadığı için çıkarılmıştır. 16 soru üzerinden analiz yapılmıştır.

Tablo 4-4: SUKDÖ'nün Alfa, KMO, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

N	Cronbach Alfa	KMO	Çarpıklık	Standart Hata Çarpıklık	Standart Basıklık	Standart Hata Basıklık
291	0,792	0,837	-,241	,143	,145	,285

Ölçeğin alfa, KMO, çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal olduğu görülmüştür.

4.2. Sosyo-Demografik Özelliklere Dair Frekans ile Betimsel Tablolar ve Ölçeklerin Betimsel İstatistikleri

Bu bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ve sosyal destek, sosyal işlevsellik, yaşam doyumu, başetme stilleri ölçeklerinin betimsel istatistiklerine dair tablolar yer almaktadır.

Tablo 4-5: Sosyo-demografik Özelliklere Ait Frekans ve Betimsel İstatistik Tablosu

Variables	Kategoriler	Frekans	%	Ortalama	S.Sapma
Cinsiyet					
	Kadın	134	42,3		
	Erkek	183	57,7		
Yaş				24,05	3,606
Hane Toplam Gelir				2822,57 TL	1964,682
Eğitim Durumu					
	İlkokul	53	16,7		
	Lise	125	39,4		
	Üniversite	138	43,5		
Çalışma Durumu					
	İşsiz	24	7,6		
	Çalışmıyor	161	50,8		
	Çalışıyor	131	41,3		
TAD					
	Var	210	66,2		

Yok	106	33,4
-----	-----	------

*TAD Türk arkadaş mevcudiyet *TADMK Türk arkadaş mutluluk katkısı

Katılımcıların çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Fakat kadınların da katılımcıların içerisindeki ağırlığı %40'ın üzerindedir.

Hane toplam gelir standart sapması yüksektir. Bu durumun Sakarya İl Göç İdaresinden alınan anketlerle ilgili olduğu değerlendirilmektedir. Katılımcılar gelirlerini dolar üzerinden beyan etmiş; analiz sürecinde katılımcıların ankette gelir beyanları esas alınarak verilerin çözümlendiği zamanda dolar/tl kuru üzerinden TL'ye çevrilmiştir. Bu durum dışında Ortalamanın 2822 TL olması katılımcıların asgari geçim şartlarının altında yaşadıklarını göstermektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 24'dür. Araştırma yaş aralığının ortalarında yer almaktadır. Araştırmanın genç kitleyi temsil etmesi açısından bu ortalama değer anlamlıdır.

Katılımcılara en son mezun olunan okul bağlamında eğitim durumları sorulmuştur. Bazı katılımcılar üniversite öğrencisi olmasına rağmen üniversite mezunu şikkını işaretlemiştir. Bu sebeple üniversite öğrencileriyle mezunları aynı kategori içerisinde yer almaktadır. Kümülatif ağırlık açısından bakıldığında üniversite mezunları ile lise mezunlarının sağlıklı dağıldığı görülmüştür.

Kümülatif ağırlık olarak çalışmayanlar araştırma evreninde yoğunluktadır. Yaş ortalamasının 24 olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu grupta yer alan kişilerin bir kısmının üniversite öğrencisi olduğu; bu sebepten dolayı çalışmadığı değerlendirilebilir. Katılımcıların çoğunluğunun Türk arkadaşı vardır, bu durumun akran ilişkileri açısından sosyal destek algılarını güçlendireceği anlaşılmaktadır.

Tablo 4-6: Sosyal Uyum, Sosyal Destek, Yaşam Doyumu Ölçeklerinin Betimsel İstatistikleri

	N	Minimum	Maximum	Ort.	S.Sapma
YD	312	5,00	34,00	18,6763	6,79235
SI	291	6,00	47,00	31,5773	6,70435
SD	305	14,00	72,00	51,1082	12,7959

*SD: Algılanan Çok Boyutlu Sosyal Destek, *YD: Yaşam Doyumu, *SI: Sosyal İşlevsellik

Gençlerin algıladıkları sosyal destek ve sosyal işlevsellikleri yaşam doyumu ortalamasından görece yüksektir. Yaşam doyumunun görece düşüklüğünü yaşam standartlarının düşüklüğünde aramak gereklidir. Araştırma bulgularında yer alan hane toplam gelir ortalamasının 2822 TL olduğu; bu bağlamda gençlerin maddi imkanlarının düşük olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Sosyal destek ve işlevselliklerinin görece yüksek olmasını ise gençlik döneminin kendi içerisinde barındırdığı dinamizm ile değerlendirmek anlamlı olacaktır.

Tablo 4-7: Başetme Stillerinin Betimsel İstatistikleri

	N	Minimum	Maximum	Ort.	S.Sapma
Planlama	315	2,00	8,00	6,1460	1,45559
Kendini Sınırlandırma	303	2,00	8,00	5,6964	1,43751
DİB	310	2,00	8,00	4,2323	1,71918

ASDK	313	2,00	8,00	5,8818	1,69712
Mizah	308	2,00	8,00	4,5519	1,83183
MAD	315	2,00	8,00	2,3429	1,03900
DEB	312	2,00	8,00	5,3205	1,56113
Dine Yönelme	309	2,00	8,00	7,2751	1,30883
OYY	315	2,00	8,00	6,0794	1,60117
Yadsıma	305	2,00	8,00	4,5410	1,64611

*Madde Alkol Kullanma *OYY Olumlu Yeniden Yorumlama *Davranışsal İlg Kesme

Ölçekte en yüksek ve en küçük değerler madde alkol kullanımı ile dine yönelmedir. Bu sonucun katılımcıların sahip olduğu dini-kültürel değerleri ile ilgili olduğu değerlendirilmektedir. Bunun dışında sıklıkla stres verici bir durum karşısında olayı olumlu yeniden yorumlama, planlama yapma, araçsal sosyal destek kullanma başetme stilleri yüksek, olumsuz başetme stilleri ise görece düşüktür.

4.3. T-Testi, Anova, Korelasyon İstatistikleri

Bu bölümde araştırmanın kavramsal modelinde yer alan faktörlerin ve bazı sosyodemografik özelliklerin t-testi anova, korelasyon istatistikleri verilmiştir.

Sosyal işlevselliği 35 puanın altında olup sosyal işlevselliği sorunlu olarak tanımlananlar ile 35 ve üzeri puan üzerinde olup sosyal işlevselliği normal olarak tanımlananların algılanan sosyal destek, yaşam doyumu ve başetme stilleri puanları açısından anlamlı farkın olup olmadığını bulmak için t-testi yapılmıştır. Levene testlerinin homojen olduğu görülmüştür.

Tablo 4-8: Sosyal İşlevselliğe Göre Sosyal Destek, Yaşam Doyumu, Planlama T-Testi İstatistiği

Grup İstatistiği	KSI	N	Ort.	S.Sapma	S.Hata	<i>p</i>
SD	Sorunlu	183	48,7650	12,73329	,94127	<.001
	Normal	98	55,7755	11,73288	1,18520	
YD	Sorunlu	185	16,5892	6,51703	,47914	<.001
	Normal	102	22,4314	5,90437	,58426	
Planlama	Sorunlu	188	5.9840	1.41601	,10327	<.001
	Normal	102	6.5980	1.43685	,14227	

*KSI Kategorik Sosyal İşlevsellik

Bu araştırmada sosyal işlevsellik ölçeği kendi yapısı olan 35 altı ile 35 ve üzeri olacak şekilde kategorik bağlamda kullanılmamıştır. Fakat bu ölçek t-testi bağlamında kategorik olarak kullanıldığında 35 puan altı (sorunlu) ile 35 ve üzeri (normal) puan alan kişilerin sosyal destek, yaşam doyumu, planlama başetme stili açısından anlamlı farklılık bulunduğu görülmüştür. Bağımsız örneklem T-testi sonucuna göre sosyal işlevselliği normal olanların (Ort=55,7755 SS=11,73288) sosyal destek puanları sosyal işlevselliğinde sorun olan kişilerin (Ort=48,7650 SS=12,73329) sosyal destek puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. $t(279)=4,519$, $p<.001$.

Sosyal işlevselliği normal olanların (Ort= 22,4314 SS=5,90437) yaşam doyum puanları sosyal işlevselliğinde sorun olan kişilerin (Ort= 16,5892 SS=6.51703) yaşam doyumu puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. $t(285)=7,511$ $p<.001$.

Sosyal işlevselliği normal olan kişilerin planlama başetme stili puanları (Ort=6.5980 SS=1.43685) sosyal işlevselliğinde sorun olan kişilerin (Ort=5,9840 SS=1.41601) puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. $t(288)=3,508$ $p<.001$.

Sosyal işlevselliğinde sorun olan kişilerin algıladıkları sosyal destek, yaşam doyumu, planlama başetme stil puanları, işlevselliği normal olan kişilerin puanlarına göre anlamlı olarak daha düşüktür. Sosyal işlevselliğin düşük olması kişinin psikososyal iyilik hali olarak tanımlanabilecek sosyal destek, yaşam doyumu gibi faktörlerle anlamlı farklılık içermektedir. Sonuç olarak sosyal işlevselliği düşük olanların algıladıkları sosyal destek, yaşam doyumu, aktif başetme stili planlama yapma davranışı da anlamlı olarak düşükken, sosyal işlevselliği normal olanların algıladıkları sosyal destek, yaşam doyumu, aktif başetme stili planlama yapma davranışı istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir.

Ayrıca Türk arkadaşı olanlar ile olmayanların algılanan sosyal destek, yaşam doyumu, sosyal işlevsellik ve başetme stilleri puanları açısından anlamlı farkın olup olmadığını bulmak için t-testi analizi yapılmıştır.

Tablo 4-9: Türk Arkadaş Durumuna Göre Planlama, Sosyal İşlevsellik ve Yaşam Doyumu T-Testi İstatistiği

Grup İstatistiği	TAD	N	Ort.	S.Sapma	S.Hata	<i>p</i>
SD	var	202	53,9752	11,60736	,81669	<.001
	yok	102	45,5784	13,23320	1,31028	
SI	var	190	33,3000	6,44468	,46755	<.001
	yok	101	28,3366	5,96704	,59374	
YD	var	207	19,7826	6,54158	,45467	<.001
	yok	104	16,5096	6,81089	,66786	
Planlama	var	208	6,2981	1,41339	,09800	.013
	yok	106	5,8679	1,49332	,14504	

*Türk Arkadaş Mevcudiyet

Varyansların homojenliği test etmek için öncelikle Levene testi yapılmış türk arkadaş mevcudiyetinin durumuna göre farklılığı araştırılan bütün ölçeklerin gruplar arasında homojen dağıldığı görülmüştür.

Türk arkadaşı olan kişilerin (Ort=53,9752 SS=11.60736) sosyal destek puanları Türk arkadaşı olmayan kişilerin (Ort=45,5784 SS=13,23320) sosyal destek puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. $t(302)=5,678 p<.001$.

Türk arkadaşı olan kişilerin (Ort=19,7826 SS=6,54158) yaşam doyumu puanları Türk arkadaşı olmayan kişilerin (Ort=16,5096 SS=6.81089) yaşam doyumu puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. $t(309)=4,106 p<.001$.

Türk arkadaşı olan kişilerin (Ort= 33.3000 SS= 6,44468) sosyal işlevsellik puanları Türk arkadaşı olmayan kişilerin (Ort=28,3366 SS=5,96704) sosyal işlevsellik puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. $t(289)=6,1415 p<.001$.

Türk arkadaşı olan kişilerin (Ort=6,2981 SS=1,41339) planlama başetme stili puanı Türk arkadaşı olmayan kişilerin (Ort=5,8679 SS=1,49332) başetme stilleri puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. $t(312)=2,502 p=.013$.

Bu bağlamda Türk arkadaşına sahip olanlar ile olmayanların yaşam doyumu, planlama başetme stili, sosyal işlevselliği anlamlı farklılık içermektedir. Bu sonucun araştırmanın amacı açısından anlamlı olduğu varsayılmaktadır. Çünkü Türk arkadaş mevcudiyeti sosyal destek ve aynı zamanda sosyal sermayedir. Bununla ilgili literatür göz önüne alındığında Türk arkadaşına sahip olanların olmayanlara göre yaşam doyumlarının, algıladıkları sosyal desteğin, sosyal işlevselliklerinin ve aktif başetme stili planlama yapma davranışlarının daha yüksek olması tutarlı ve istatistiksel açıdan anlamlıdır. Bu çalışmada Türk akran mevcudiyetinden kaynaklı oluşan bu istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın Suriyeli gençlerin iyilik hali üzerinde etkisi olacağı değerlendirilmektedir.

Tablo 4-10: Cinsiyet Değişkenine Göre Algılanan Sosyal Destek, Yaşam Doyumu, Sosyal İşlevsellik, Planlama Başetme Stili T-Testi İstatistiği

Grup İstatistiği	Cinsiyet	N	Ort.	S.Sapma	S.Hata	<i>p</i>
SD	Erkek	178	51,6742	12,63	,94717	.361
	Kadın	127	50,3150	13,02	1,15571	
YD	Erkek	180	18,2111	6,57	,49019	.158
	Kadın	132	19,3106	7,05	,61378	
SI	Erkek	167	31,8683	6,70	,51886	.391
	Kadın	124	31,1855	6,71	,60262	
Planlama	Erkek	181	6,2431	1,38	,10265	.169
	Kadın	134	6,0149	1,54	,13357	

Varyansların homojenliği test etmek için öncelikle Levene testi yapılmış, cinsiyet durumuna göre farklılığı araştırılan bütün ölçeklerin gruplar arasında homojen dağıldığı görülmüştür.

Erkeklerle (Ort= 51,6742 SS=12,63) kadınlar (Ort=50,3150 SS=13,02) arasında algılanan sosyal destek puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. $t(303)=1,35$ $p=.361$

Erkeklerle (Ort=18,2111 SS=6,57) kadınlar arasında (Ort=19,3106 SS=7,05) yaşam doyumu puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. $t(310)=-1,099$ $p=.158$

Erkeklerle (Ort=31,8683 SS=6,70) kadınlar (Ort=31,1855 SS=6,71) arasında sosyal işlevsellik puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. $t(289)=,68278$ $p=.391$

Erkeklerle (Ort=6,2431 SS=1,38) kadınlar (Ort=6,0149 SS=1,54) planlama başetme stilleri açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. $t(313)=,22817$ $p=.169$

Yapılan t testi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>.05$). Zorunlu göç literatüründe yer alan kadınların erkeklere göre bu sürece karşı daha kırılğan; incinebilir olduğuna yönelik çalışmaların bu çalışmada istatistiksel açıdan doğrulanmadığı; anlamsız olduğu görülmüştür.

Tablo 4-11: Eğitim Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek, Yaşam Doyumu, Sosyal İşlevsellik Anova İstatistiği

Bağımlı Faktörler	Eğitim Durumu	N	Ort.	S.sapma	Varys.K	Kareler T.	Sd	Kareler.Ort	p
SD	İlköğretim	50	46,62	13,20	G.arası	1532,259	2	766,129	.008
	Lise	121	51,00	11,68	G.içi	47450,50	301	157,643	
	Üniversite	133	53,09	13,06	Toplam	48982,76	303		
YD	İlköğretim	51	15,72	6,45	G.Arası	659,092	2	329,546	<.001
	Lise	123	18,58	6,48	G.içi	13595,28	308	44,141	
	Üniversite	137	19,92	6,85	Toplam	14254,37	310		
SI	İlköğretim	51	27,31	6,29	G.arası	1155,769		577,884	
	Lise	109	32,60	6,23	G.içi	11603,49		40,430	<.001

Üniversite 130 32,51 6,48 Toplam 12759,26

Katılımcıların eğitim durumuna göre algılanan sosyal destek, yaşam doyumu ve sosyal işlevselliklerinde anlamlı fark bulunmuştur. Bu anlamlı fark gruplarını bulmak için Scheffe testi yapılmış; algılanan sosyal destek puanı açısından $F(2,301)=4,860$ $p=.008$ ilköğretim ile üniversite arasında; üniversite lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Yaşam doyumu puanı açısından $F(2,308)=7,466$ $p<.001$ lise ve ilkokul arasında; lise lehine, üniversite ile ilkokul arasında üniversite lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyal işlevsellik puanı açısından $F(2,287)=14,293$ $p<.001$ lise ile ilkokul arasında lise lehine, üniversite ile ilkokul arasında; üniversite lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuç bağlamında özellikle eğitim durumunun üniversite olmasının anlamlı farklılığa yol açtığı değerlendirilmektedir.

Bu konuyla ilgili literatür, mülteci ve sığınmacı gençliğin eğitime katılımın özellikle yaşam doyumunu sosyal işlevselliği yükseltebileceğini göstermektedir. Bu açıdan eğitim durumunun yükselmesine bağlı olarak ortaya çıkan yaşam doyumu, sosyal destek ve sosyal işlevsellik puanları açısından oluşan gruplar arası pozitif farklılığın literatür ile tutarlılık gösterdiği görülmüştür.

Tablo 4-12: Planlama, Sosyal İşlevsellik, Sosyal Destek ve Yaşam Doyumu, ile Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlerin Korelasyon İstatistiği

No	Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1	SI							
2	SD	0.410***						
3	YD	0.506***	0.482***					
4	Planlama	0.298***	0.426***	0.291***				
5	Yaş	0.085	0.007	-0.064	0.060			
6	Cinsiyet	-0.050	-0.052	0.080	-0.078	-0.039		
7	TAD	0.353***	0.311***	0.227***	0.140*	0.085	-0.168**	
8	Eğitim	0.235***	0.172**	0.209***	0.096	0.321***	-0.033	0.157**

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

*TAD Türk arkadaş mevcudiyet

Sosyal işlevselliğin, sosyal desteğin, yaşam doyumunun ve planlama baştme stiline birbiriyle anlamlı korelasyonu bulunmaktadır. ($p < .001$)

Bazı sosyo-demografik değişkenlerin de çeşitli faktörlerle p değeri bağlamında anlamlı korelasyonu olduğu bulunmuştur. Sosyal işlevsellik, algılanan sosyal destek ve yaşam doyumunun pozitif korelasyonu olduğunu savunan literatür ile elde edilen bulguların birbiriyle tutarlı olduğu görülmüştür.

4.4. Aracı ve Düzenleyici Analiz

Bu bölümde model 5 analiz çıktısı yer almaktadır. kontrol değişkenleri olarak eğitim durumu ve türk arkadaş mevcudiyeti seçilmiştir. Öncelikle aracı değişken üzerindeki direkt etkiler ardından bağımlı değişkenin üzerindeki direkt etkiler verilmiş ardından moderation (düzenleyici) etki sonuç istatistiğine yer verilmiştir.

Tablo 4-13: Yaşam Doyumu Üzerinde Direkt Etkiler

Adım 1					
	B	se	p	LLCI	ULCI
constant	21,1083	2,4065	,0000	16,3700	25,8465
SD	,2359	,0289	,0000	,1790	,2928
Eğitim	1,7396	,5111	,0008	,7332	2,7460
Türk_ark	1,8786	,7819	,0170	,3391	3,4181

$F=24,1979$

$r^2=,3118$

$n=273$

$p<,.001$

*SD Sosyal Destek *Türk_ark Türk arkadaş mevcudiyet

Sosyal desteğin aracı değişken üzerindeki direkt etkisi pozitif ve anlamlı gerçekleşmiştir ($B=,2359$ $p<,.001$).

Eğitimin yaşam doyumu üzerindeki etkisi pozitif ve anlamlı olarak tespit edilmiştir ($B=1,7396$ $p<,.001$).

Türk arkadaş mevcudiyetinin (türk arkadaşı olması durumunun) yaşam doyumu üzerindeki etkisi pozitif ve anlamlı gerçekleşmiştir ($B=1,8786$ $p=,017$).

Sonuç itibariyle yaşam doyumunu istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif etkileyen faktörlerin algılanan sosyal destek, eğitim durumu ve Türk arkadaş mevcudiyetinin olduğu görülmüştür. Bu model istatistiksel açıdan $p<,.001$ düzeyinde anlamlıdır. Bununla birlikte model, yaşam doyumunun %31,18'ini açıklamaktadır. ($r^2=,3118$)

Tablo 4-14: Sosyal İşlevsellik Üzerinde Direkt Etkiler

Adım 2					
	B	se	p	LLCI	ULCI
constant	19,7257	2,5325	,0000	14,7392	24,7123
SD	,0617	,0316	,0523	-,0006	,1240
YD	,3309	,0569	,0000	,2188	,4429
Planlama	,8050	,2678	,0029	,2777	1,3324
SD x Planlama	,0409	,0150	,0069	,0113	,0705
Eğitim	,8119	,4817	,0930	-,1365	1,7603
Türk_ark	2,5034	,7293	,0007	1,0675	3,9393

$p < .001$

$F = 18,7649$

$r^2 = ,3625$

$n = 273$

*SD Sosyal Destek *YD Yaşam Doyumu *TAD Türk Arkadaş Mevcudiyet

Sosyal desteğin sosyal işlevsellik üzerindeki etkisi incelendiğinde tam aracılık etkisiyle yaşam doyumu değişkeni üzerinden gerçekleştiği bulunmuştur.

Bu bağlamda sosyal desteğin sosyal işlevsellik üzerindeki direkt etkisi istatistiksel açıdan anlamsız gerçekleşmiştir. ($B = ,0617$ $p = .052$).

Yaşam doyumunun sosyal işlevsellik üzerindeki direkt etkisi ($B = ,3309$ $p < .001$) düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. Sonuç itibarıyla sosyal işlevselliği istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif etkileyen faktörlerin yaşam doyumu, aktif başatme stili planlama ile birlikte algılanan sosyal destek ve Türk arkadaş mevcudiyeti olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p < .001$) görülmüştür. Bu modelin sosyal işlevselliği %36,25'ini açıkladığı tespit edilmiştir. ($r^2 = ,3625$)

Tablo 4-15: Yaşam Doyumunun Aracılık Etkisi

	Effect	BootSE	BootLLCI	BootULCI
YD	,0780	,0160	,0486	,1115

*YD Yaşam Doyumu *SI Sosyal İşlevsellik *SD Sosyal Destek

Planlama başetme stiline sosyal işlevsellik üzerindeki direkt etkisi ($B=,8050$ $p=.0029$) düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı gerçekleşmiştir.

Planlama başetme stiline algılanan sosyal destek ile birlikte sosyal işlevsellik üzerindeki etkisi ($B=.0409$ $p=.006$) düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Türk arkadaş mevcudiyetinin sosyal işlevsellik üzerinde ($B=2,5034$ $p<.001$) düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı etkisi olduğu anlaşılmıştır.

Sosyal desteğin sosyal işlevsellik üzerinde planlama başetme stiline koşullu direkt etkisi (conditional direct effect) ise ($B=,1217$ $p=.002$) düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür.

Tablo 4-16: Planlama Başetme Stiline Koşullu Direkt Etkisi

Planlama	B	se	LLCI	ULCI
-1,4671	,0016	,0368	-,0709	,0740
,0000	,0617	,0316	-,0006	,1240
1,4671	,1217	,0403	,0425	,2010

Kişinin planlama başetme stilini kullanmasının algılanan sosyal destek ile sosyal işlevsellik arasındaki ilişkiye düzenleyici etkide bulunduğu görülmüştür.

Sonuç itibariyle Suriyeli gençlerin sosyal destekleri sosyal işlevselliklerini etkilemekte; bu ilişkiye yaşam doyumu tam aracı etkide bulunmaktadır.

Yaşam doyumunu algılanan sosyal destek, eğitim, türk arkadaş mevcudiyeti değişkenleri pozitif ve anlamlı etkilemektedir.

Sosyal işlevselliği ise yaşam doyumu tam aracı olarak pozitif ve anlamlı etkilemekte; aynı zamanda Türk arkadaş mevcudiyeti pozitif ve anlamlı etkilemektedir.

Yaşam doyumunu etkileyen faktörler, yaşam doyumunun %31,18'ini açıklamaktadır. ($r^2=,3118$) Sosyal işlevselliği etkileyen faktörler ise, sosyal işlevselliğin %36,25'ini açıklamaktadır. ($r^2=,3625$).

5. TARTIŞMA

Bu çalışma göç etme kararının davranışsal yönleri teorisine ve toplulukla sosyal hizmet yaklaşımına dayanmaktadır. Göç etme kararının davranışsal yönleri teorisi Suriye İç Savaşı bağlamında Türkiye'ye nin yüzleştiği kitlesel göçü açıklamaktadır. Bu kuram temel olarak bireylerin göç hareketini bu hareket sonucunda elde edecekleri beklentiye göre gerçekleştirdiğini dolayısıyla bu hareketin kendi içerisinde arzu edilen bir amaç barındırdığını ve bireylerin fayda eşik düzeyleri bulunduğunu varsaymaktadır. Kişinin nereye; ne amaçla göç edeceklerine yönelik fayda eşik düzeyleri bulunmaktadır. Göç edecek kişi, göç edeceği yeri daha önceden bilir, göç edip etmeme kararını ise bu fayda eşiklerinden yararlanarak, gitmek istediği yer ile bulunduğu yer arasındaki yer yararlılıklarını karşılaştırarak alır (Akyıldız, 2016: 161).

Suriye vatandaşları ülkelerinde yaşadıkları iç savaş dolayısıyla ülkelerinde iç savaşın getirdiği yıkımı geçmişte ülkelerinde elde ettikleri olarak görmüştür. Ülkeleriyle ilgili gelecek beklentilerini de iç savaş şekillendirmiştir. Türkiye ve çevre ülkelerine kitlesel göçleri ise iç savaştan kurtulmak; temel kamu hizmetlerine erişmek ve insanca yaşamak amacıyla gerçekleşmiştir. Göç etmeden önce bu beklentiyle hareket etmişler, yeni hayatlarını bu ülkelerde kurmayı tercih etmişlerdir. Suriyeli gençlerin literatürde Türkiye'de yaşadıkları sosyal dışlanma, ayrımcılık yaşadığına dair çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada toplulukla sosyal hizmet yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşım dezavantajlı topluluğun, toplum içerisinde karşılaştıkları sosyal, ekonomik, kültürel ve politik zorluklar karşısında onları güçlendirerek sosyal işlevselliklerinin gelişmesini amaçlar. Bu yaklaşımın içerdiği başlıca yöntem ise dezavantajlı gruba/topluluğu çevreleyen sosyal, kültürel, ekonomik, politik yapıları incelemek; bunun sonucunda bu topluluğun dayanıklılıklarını, kapasitelerini, becerilerini ve kaynaklarını tanıyıp hem dezavantajlı topluluğu hem de bu topluluğun içinde bulunduğu toplumu kapsayan; iki taraflı müdahale planı uygulamaktır. Bu çalışmada Suriyeli gençlerin Türkiye toplumuna tam katılımlarını sağlamak için sosyal işlevselliklerini geliştirmek ve güçlendirmek amaçlandı. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı gençlerin sosyal işlevselliğini arttıran faktörleri ortaya çıkarmaktı. Bu bağlamda araştırmada dokuz hipotez oluşturuldu.

Tablo 5-1: Araştırma Hipotez Sonuçları

Hipotezler	Önerilen İlişki	Önerilen İlişki Yönü	Sonuç
1- ASD, YD, SI arasında korelasyon vardır.	Korelasyon	Pozitif	Doğrulandı
2-ASD-SI	YD Aracı Etki	Pozitif	Doğrulandı
3- ASD, SI'ya etki eder.	Direkt Etki	Pozitif	Reddedildi
4- YD-SI'ya etki eder.	Direkt Etki	Pozitif	Doğrulandı
5- Planlama bütçeleme stili, ASD ile SI arasındaki ilişkiye etki eder.	Düzenleyici Etki	Pozitif	Doğrulandı
6- Eğitim, YD'ye etki eder.	Toplam Etki	Pozitif	Doğrulandı
7- TAD, YD'ye pozitif etki eder.	Toplam Etki	Pozitif	Doğrulandı
8- Eğitim, SI'ya pozitif etki eder.	Toplam Etki	Pozitif	Reddedildi
9- TAD, SI'ya etki eder	Toplam Etki	Pozitif	Doğrulandı

*ASD Algılanan Sosyal Destek *YD Yaşam Doyumu *SI Sosyal İşlevsellik *TAD Türk Arkadaş Mevcudiyet

Algılanan sosyal desteğin sosyal işlevsellik üzerindeki direkt etkisinin anlamsız olması araştırmanın en dikkat çekici sonuçlarından birisidir. Zorunlu göç ile yüzleşen kişilerin iyilik halini arttırmak için algılanan sosyal desteğin artırılması gerektiğine yönelik literatürün bu araştırmada doğrulanmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte algılanan sosyal desteğin yaşam

doyumunu istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif etkilemesi; yaşam doyumunun da tam aracı etkiyle sosyal işlevselliği istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif etkilemesi sonucunun; sosyal işlevselliği istatistiksel açıdan anlamlı, pozitif ve direkt etkileyen faktörün yaşam doyumunu olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda sosyal işlevselliğin artırılmasında en önemli faktörün yaşam doyumunu olduğu, algılanan sosyal desteğin ise yaşam doyumunu arttırmakta önemli bir rol oynadığı görülmüştür.

Tartışma bölümü 5 ana başlık 6 alt başlıktan oluşmaktadır.

5.1. Sosyal İşlevsellik Üzerinde Direkt ve İndirekt Etkiler

5.1.1. Yaşam Doyumunun Aracılık Etkisi

Bu araştırmada algılanan sosyal destek artışının yaşam doyumunu $p < .05$ düzeyinde pozitif ve anlamlı etkilediği bulunmuştur. İlgili literatür incelendiğinde bu sonucun literatür açısından tutarlı olduğu görülmüştür.

Çünkü; sosyal destek bireyin iyilik hali üzerinde belirleyici öneme sahiptir. Sosyal destek ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar algılanan sosyal destekte yaşanan artışın yaşam doyumunu pozitif etkilediğini belirtmektedir (Young, 2005; Ayon & Naddy, 2013; Thoits, 1982; Kasprzak, 2010).

Algılanan sosyal desteğin, yaşam doyumunu pozitif ve anlamlı etkilemesi bağlamında Suriyeli gençlerin ailesinden, yakınlarından, arkadaşlarından algıladığı maddi ve manevi sosyal destek arttıkça yaşam doyumları artmaktadır. Bu durum gençlerin sosyal ilişkilerini güçlendirerek yaşam doyumlarını arttırmak açısından bu araştırmada elde edilen dikkat çekici bir bulgudur. Bu bağlamda ortaya çıkan bu sonuç anlamlıdır; Suriyeli gençlerin yaşam doyumları üzerinde algılanan sosyal destekleri önemli rol oynamaktadır.

5.1.2. Algılanan Sosyal Desteğin Sosyal İşlevselliğe Direkt Etkisi

Algılanan sosyal desteğin sosyal işlevsellik üzerindeki etkisi yaşam doyumunu üzerinden gerçekleşmektedir. Dolayısıyla sosyal işlevselliği direkt etkilememektedir.

Zorunlu göç literatüründe yer alan algılanan sosyal desteğin tek başına bir faktör olarak, zorunlu göçün psikososyal iyilik hali üzerindeki olumsuz etkisini azaltan ve psikososyal iyilik haline pozitif katkı sunduğunu savunan literatürde yer alan çalışmaların bu bağlamda doğrulanmadığı görülmüştür. Elde edilen bu çıktı başka dikkat çekici bir bulgudur.

Çünkü algılanan sosyal desteğin artması ile birlikte maddi ve manevi sosyal destek sunacak insanların artışı da temsil ettiği düşünülmektedir. Dolayısıyla sosyal işlevselliğin tanımı toplumun, üyesi olduğu kişiden beklediği sosyal rollerini yerine getirmesi ve yerine getirdiği sosyal rollerin temel ihtiyaçlarını karşılama yeteneği olduğu için, sosyal rollerini yerine getirmede ve temel ihtiyaçlarını karşılamada algılanan maddi ve manevi sosyal destekte yaşanan artışın sosyal işlevselliği direkt olarak etkileyeceği değerlendirilmiştir. Fakat elde edilen çıktılar bağlamında bunun doğrulanmadığı görülmüştür.

Bununla birlikte literatürde yer alan algılanan sosyal destek ile yaşam doyumu arasında ilişki olduğu; algılanan sosyal destekte yaşanan artışın yaşam doyumunu pozitif olarak etkilediği; ayrıca sosyal desteğin yaşam doyumu üzerinden sosyal işlevselliği etkilediğine yönelik çalışmalar mevcuttur. Bu literatürün ise bu araştırmanın bulguları incelendiğinde doğrulandığı görülmüştür. (Kristiansen, vd, 2006; Fernandez, vd, 2015; Birman, vd, 2014; Young, 2005; Ayon & Naddy, 2013; Thoits, 1982; Kasprzak, 2010).

5.1.3. Eğitim Durumunun Yaşam Doyumuna ve Sosyal İşlevselliğe Direkt Etkisi

Yaşam doyumunun literatürdeki kavramsal karşılığı kişinin şu an sahip oldukları ile hayattan beklentisi arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Bu fark ne kadar azsa kişinin yaşam doyumu o kadar yüksektir. Aynı şekilde de bu fark ne kadar fazlaysa o kadar yaşam doyumu düşüktür.

Sosyal işlevsellik de kişinin toplumun kişiden yerine getirmesi gereken sosyal rollerini yerine getirmesi bu bağlamda yerine getirdiği sosyal rollerin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yeteneğini temsil etmektedir. Uluslararası Kriz Grubunun (2019) yaptığı araştırmada, Attar ve Küçükşen'in (2019), Taşğın ve arkadaşlarının (2021) yaptığı araştırma bulgularında 3 temel başlık ortaya çıkmaktadır.

Suriyeli gençler, yaşamlarını sürdürmek için asgari geçim şartlarının altında maaş ve uzun saatlerde çalışıyorlar. Fakat eğitime katılmak, okumak istiyorlar. Eğitime katılmaları ve eğitim seviyelerinin artmasının güzel hayat sağlayacağını düşünüyorlar. Fakat bunlara şu an sahip olmadıklarının da farkındadırlar. Bu araştırmada, ilgili literatür bağlamında Suriyeli gençlerin eğitim konusunda sahip oldukları ile beklentileri arasındaki farkın açık olması nedeniyle yaşam doyumlarının ve sosyal işlevselliklerinin düşük olduğunu değerlendirilmiştir.

Dolayısıyla eğitim seviyelerinin artmasının yaşam doyumlarını ve sosyal işlevselliklerini pozitif etkileyeceği düşünülmüştür.

Sonuç olarak sadece yaşam doyumlarını etkilediği anlaşılmıştır. Eğitim durumunun sosyal işlevselliklerini istatistiksel açıdan anlamlı etkilememesi dikkat çekicidir çünkü eğitim, toplumun üyesi olan kişiden beklediği sosyal rollerini gerçekleştirme imkanını temsil etmektedir. İyi bir meslek sahibi olmak, toplumda olumlu bir iş; rol üstlenmek eğitim durumuyla yakından ilişkilidir. Bu bağlamda eğitim durumunun sosyal işlevsellik ile ilişkisinin ana konu olarak ele alan çalışmaların yapılmasında; ve bu ilişkinin ayrıntılı olarak incelenmesinde fayda olduğu değerlendirilmektedir.

5.1.4. Türk Arkadaş Mevcudiyetinin Yaşam Doyumuna ve Sosyal İşlevselliğe Direkt Etkisi

Aynı şekilde Taşgın ve arkadaşlarının (2021) araştırmasında Attar ve Küçükşen'in (2019) araştırma sonuçlarında Suriyeli gençler, Türk akranlarıyla arkadaş olmak ve etkileşim kurmak istediği tespit edilmiştir. Bu çalışmada, literatürde yer alan bu çalışmalar referans alınmıştır, bu bağlamda Suriyeli gençlerde, Türk arkadaş mevcudiyetinin (Türk arkadaşı bulunmasının) yaşam doyumlarını ve sosyal işlevselliklerini arttıracığı değerlendirilmiştir.

Literatürde yer alan çalışmalara göre Suriyeli gençler, Türk arkadaşının olmasını; bulunmasını istemelerine rağmen bulunmamaktadır. Bu bağlamda yaşam doyumunun kavramsal tanımı göz önünde alındığında, bu çalışmada Türk arkadaş mevcudiyetinin yaşam doyumlarını pozitif etkileyeceği düşünülmüştür. Sosyal işlevsellik açısından ise, Türk arkadaş mevcudiyetinin onların sosyal sermayelerini güçlendireceğini dolayısıyla sosyal işlevselliğin kavramsal tanımı göz önünde bulundurulduğunda toplumun Suriyeli gençlerden beklediği sosyal rollerini yerine getirmede Türk arkadaş mevcudiyetinin aracı rolü oynayacağı düşünülmüştür.

Türk arkadaş mevcudiyeti yaşam doyumunu ile birlikte sosyal işlevselliği pozitif etkilemektedir. Ortaya çıkan bu sonuç anlamlıdır. Çünkü Suriyeli gençlerin göç ettikleri yeni toplumda o toplumdaki arkadaşının olmasının bilmedikleri yeni sosyal çevreyi bilmelerine; o çevreye alışmalarına yol açtığı değerlendirilmektedir. Bu durum ise yaşam doyumlarını ve sosyal işlevselliklerini pozitif etkilemektedir.

Ortaya çıkan bu sonuç literatür ile tutarlıdır (Kararımak & Önder, 2020; Ahijevch & Benhard, 1994; Sohng, vd, 2002; akt. Tuzcu & Bademli, 2014).

5.1.5. Aktif Başetme Stili Planlamanın Sosyal Destek ile Sosyal İşlevsellik Arasındaki İlişkiye Düzenleyici Etkisi

Bu araştırmada aktif başetme stili olan planlamanın sosyal destek ile sosyal işlevsellik arasındaki ilişkiye anlamlı ve pozitif düzenleyici (moderator) etki yaptığı görülmüştür.

Planlama başetme stili yüksek olması kişinin algıladığı maddi ve manevi sosyal destek imkanlarını daha iyi, verimli kullanmasına yol açarak sosyal işlevselliği daha çok yükseltmektedir. Planlama başetme stili düşük olmasında ise kişinin algıladığı sosyal desteği verimsiz, etkisiz kullanmasına yol açarak sosyal işlevselliği daha az yükseltmektedir. İlgili literatür incelendiğinde;

Yüksek sosyal destek puanlarının daha düşük Travma sonrası stres bozukluğu puanları ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu ve aktif başetme davranışlarının ve İngilizce dilinin bu ilişkiye aracılık ettiğini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Ahmad, vd, 2020).

Aktif başetme stilleri, zorunlu göçmenlerin esenlik ve ruh sağlığı üzerindeki zorunlu göç ile ilgili stres etkenlerinin etkisini tamponlayabileceğine yönelik literatürde çalışmalar yer almaktadır. Fakat zorunlu göçmenlerin aktif başa çıkma stratejilerinin varsayılan stres tamponlama işlevlerinin geliştirilmesinin hala ampirik olarak araştırılması gerektiği düşünülmektedir (Solberg, vd, 2021).

Bu açıdan aktif başetme stili planlamanın sosyal işlevsellik ile sosyal destek arasındaki ilişkiye yaptığı pozitif ve anlamlı düzenleyici etkinin literatürde varolan boşluğu doldurduğu değerlendirilmektedir. Bu bağlamda aktif başetme stili planlama yapma davranışının; psikososyal iyilik haline, sosyal işlevselliğe pozitif katkısı olduğu görülmüştür.

5.2. Araştırma Sorusunun Cevabı

Bu çalışmanın sorusuna cevap, cevabı bulmak için geliştirilen 9 hipotezin çalışmanın sonucunda elde edilen analiz çıktılarına dayanmaktadır. Algılanan sosyal destek sosyal işlevselliği yaşam doyumu üzerinden tam aracı olarak anlamlı ve pozitif etkilediği görülmüştür.

Yaşam doyumu sosyal işlevselliği direkt olarak anlamlı ve pozitif etkilemektedir. Yaşam doyumunu, eğitim durumu toplam olarak anlamlı ve pozitif etkilemektedir. Türk arkadaşlık ilişkisi sosyal işlevselliği ve yaşam doyumunu toplam olarak anlamlı ve pozitif etkilemektedir.

Aktif başetme stili olan planlama, sosyal işlevselliği direkt ve düzenleyici olarak anlamlı ve pozitif etkilemektedir.

Bu bağlamda araştırma sorusuna cevap bulunmuş; gençlerin sosyal işlevselliğini etkileyen, geliştiren faktörler olduğu görülmüştür.

5.3. Araştırma Sonuçlarının İfade Ettiği Anlam

Gençlerin sosyal işlevselliklerinin güçlendirilmesi ve bu bağlamda Türkiye toplumuna birey olarak tam katılımlarını sağlamak için Türkiye toplumunda sosyal çevreleriyle etkileşimlerinin artırılması (Türk vatandaşlarıyla arkadaş ilişkilerinin kurulması ve sürdürülmesi, eğitim katılımlarının desteklenmesi, yaşam doyumlarının ve algıladıkları sosyal desteğin artırılmasına yönelik sosyal uyum programlarının uygulanması gerektirir.

5.4. Araştırmada Karşılaşılan Sınırlılıklar

Araştırmada çok sayıda sınırlılıkla karşılaşılmıştır. Bu araştırmada soruların sayıca çok olması; aday katılımcıların araştırmaya katılım konusundaki isteklerini azalttığı gözlemlenmiştir.

Ayrıca hedef gruba ulaşmak için çeşitli STK'lar ve devlet kurumlarının başvuruyu sonuçlandırmasındaki zaman uzunluğu araştırmanın kendi içerisinde barındırdığı zaman kısıtlılığına olumsuz etki yapmış; bunun sonucunda sahada veri toplama; sahada kalma süresi uzamıştır.

Bu araştırmada kullanılan ölçekler arasında Arapça geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçek bulunmamaktadır. Bununla birlikte Suriyeliler kendi içerisinde farklı lehçelerde konuştuğu için Arapça geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ölçekler bulunsu dahi; bu ölçekleri uygulamanın da bu bağlamda anlam ifade etmediği görülmüştür. Bu araştırmada bu sınırlılığı aşmak için EFA analizi kullanılmıştır.

Bununla birlikte bu çalışmada öncelikle geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçekler Türkçe ve İngilizce olarak katılımcılara uygulanmış; fakat anketlere alınan

cevaplar doğrultusunda faktör yük dağılımları doğru dağılmadığı; KMO değerleri ve Cronbach alfa değerleri 0.70'in altında çıktığı görülmüştür.

Bu nedenle ölçekler aslen Suriye vatandaşı ve Suriye lehçesine hakim olan yeminli Arapça tercüman aracılığı ile Arapçaya çevrilmiş; tekrar 50 katılımcıya uygulanmış, alınan cevaplar tekrar Türkçe'ye çevrilerek EFA analizi yapılmış geçerli ve güvenilir olduğu görülmüştür. Bu sonuç çıktısından hareketle anketler Arapça olarak uygulanmış, Arapça tercüman aracılığı ile SPSS programında kodlanarak analizleri yapılmıştır.

Sosyal işlevsellik literatürü incelendiğinde klinik boyutta literatürde yer almaktadır. Dolayısıyla sosyal işlevselliği klinik boyut dışında inceleyen araştırmaların literatürde kısıtlı olması sebebiyle sosyal işlevsellik ile ilgili klinik boyut dışında yapılan akademik araştırmaların yol gösterici işlevinden yararlanılamamıştır. Bu araştırmanın sosyal işlevsellik literatürü açısından bir sınırlılığını temsil etmektedir.

Bir başka sınırlılık ise bazı Suriyeli gençlerin soruların sayısına bakmaksızın araştırmaya katılmak istememesidir.

Bunun sebebinin altında yatan neden ise; uzun süredir Suriyeliler üzerine yürütülen akademik araştırmalara katıldıklarını; fakat toplum gözünde kendilerine yönelik olumlu bir değişim olmadığını; yerel halkın hala daha onlara kötü davrandığı; hayat koşullarında, sosyal hayatlarında pozitif bir değişim olmadığı düşüncesi gelmektedir.

Katılımcılar ekonomik gelirlerini beyan etmekte çekinmiştir.

Katılımcılar Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan ölçekleri Türkçe dilini tam olarak bilmedikleri için cevaplayamamış, anketler Arapça olarak gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda ileride yapılacak akademik araştırmaların bu sınırlılıklarla karşılaşmaması için:

- 1- Amaca yönelik kısa, net anket sorularıyla yürütülmesi önerilmektedir.
- 2- Stk ve/veya devlet kurumlarının akademik araştırmaları destekleme konusundaki hızının arttırılması tavsiye edilmektedir.

3- Akademik araştırmalar literatürde kalmamalı, hayatlara küçük de olsa olumlu etkide bulunmalı; Suriyeli gençlerin bu değişimi ve etkiyi hissetmesi gerektiği düşünölmektedir.

4- Suriyeli gençlerin Türkçe dil bilgilerini geliştirmek için Türkçe öğrenmeleri teşvik edilmelidir.

5- Suriyelilerin kullandığı Arapça lehçeye uygun olarak ölçeklerin geliştirilmesi tavsiye edilmektedir.

6- Sosyal hizmet literatürü bağlamında sosyal işlevsellik literatürünün açısından artırılması gerektiği düşünölmektedir.

7- Göç etme kararının davranışsal yönleri kuramının Türkçe literatürde sıkça konu edilmesi ve tartişılması; bu bağlamda bu kuramla ilgili literatürün zenginleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

8- Zorunlu genç göçmenlerin sosyal dışlanma algıları dışında; toplum içerisinde onları psikososyal açıdan güçlendiren araştırmaların yapılması; bu konuda literatürün zenginleştirilmesi gerektiği tavsiye edilmektedir.

5.5. Sonuç ve Öneriler

Genç mülteci ve sığınmacılar göç öncesi, esnası ve sonrasında çok sayıda psikolojik ve sosyal sorun yaşamaktadır. Bu sorunların başında zorunlu göç sürecinin gencin içerisinde bulunduğu kimlik oluşumu sürecinde sorunlara yol açması gelmektedir. Gencin kimlik oluşturma sürecinde içerisinde bulunduğu sosyal çevre ile birbirini tamamlaması gerekmektedir.

Fakat zorunlu göç gencin kendi iradesi dışında; aniden geliştiği için gencin bulunduğu sosyal çevreden aniden ayrılmasına yol açmaktadır. Bu durum gencin buna bağlı olarak kimlik oluşturma sürecini tamamlayamadan olarak göç ettiği yeni toplumda kültürel ve psikolojik sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Zorunlu göçmen gençlerin özel mücadeleler ile yüzleştiği açıktır.

Sosyal hizmet, toplumun bütün üyelerinin sosyal işlevselliklerini korumayı ve güçlendirmeyi hedeflese de dezavantajlı kişi ve grupları önceler. Çünkü bu kişi ve gruplar günlük hayatlarında sosyal işlevselliklerini engelleyen çok sayıda sorunla karşılaşmaktadır.

Bu bağlamda;

Türkiye’de 10. yıllarını dolduran Suriyeli gençlerin sosyal dışlanma algıları ve kırılabilirlik riskleri hakkında çok sayıda çalışma bulunmaktadır.

Bu çalışmanın hedefi bu risklere dikkat çekmek değil; Türkiye’de bulunan Suriyeli gençlerin gündelik hayatlarında yaşadıkları veya yaşayabilecekleri sosyal dışlanma, ayrımcılık, maddi manevi dezavantajlılık karşısında sosyal işlevselliğini güçlendirmek; bu sayede gençlerin Türkiye toplumuna birey olarak tam katılımlarını sağlamaktır.

Bu hedef doğrultusunda araştırma yürütülmüş ve tamamlanmış; elde edilen sonuçlar bağlamında çeşitli çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Çalışmanın sonucunda gençlerin sosyal işlevselliğini pozitif etkileyen çok sayıda faktör olduğu görülmüştür. Bu faktörler; yaşam doyumları, algıladıkları sosyal destek, aktif başatma stili olan planlama, Türk arkadaş mevcudiyeti ve yaşam doyumunu pozitif etkileyen eğitim durumlarıdır.

Bu araştırmanın çıktıları bağlamında çeşitli öneriler belirtilmiştir. Bunlar; Suriyeli gençlerin aile, arkadaş ve toplumdaki diğer insanlarla sosyal ilişkilerini pozitif etkileyen, güçlendiren durumların akademisyenler, araştırmacılar tarafından çalışılması gerekliliğidir.

Yapılacak bu çalışmanın çıktıları bağlamında kamu ve/veya STK’lar aracılığı ile sosyal uyum programlarının geliştirilmesi tavsiye edilmektedir.

Sosyal işlevselliğini güçlendirmek için ayrıca yaşam doyumlarını arttırmak gerekmektedir; bu bağlamda gençlerin eğitime katılımlarının artırılması; sürdürülmesi ve desteklenmesi ile algıladıkları sosyal desteği yükseltecek sosyal uyum programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

Türk akranlarla etkileşim kurmanın; arkadaşlık ilişkisine sahip olmanın sosyal işlevsellik ve yaşam doyumunu üzerindeki pozitif etkisi göz önüne alındığında toplulukla sosyal hizmet bağlamında sosyal sermayenin artırılması önerilmektedir; sosyal sermayenin artırılması Suriyeli gençlerin arkadaşlık bağları üzerinden toplum üyeleriyle kişiler arası ilişkilerin düzenlenmesini amaçlar.

Aktif başetme stili olan planlamanın yaşam doyumu ve sosyal destek ile sosyal işlevsellik arasındaki ilişkiye pozitif etkisi göz önüne alındığında; SGDD, Türk Kızılay Toplum Merkezleri, MUDEM gibi zorunlu göçmen gruplara psikososyal destek veren sivil toplum kuruluşları, derneklerde genç zorunlu göçmenlere yönelik aktif başetme stillerini geliştirme odaklı eğitimler verilmesi tavsiye edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 68-91.
- Çevik, S. A. (2016). Suriye'den Türkiye'ye Göç'ün Etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 80-83.
- Özçürümez, S., & İçduygu, A. (2020). *Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme: Kavramlar, Modeller ve Uygulamalar ile Türkiye*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özcan, Z. (2019). Göçün Travmatik Etkilerini Azaltmada Sosyal Desteğin Rolü Üzerine Deneysel Bir Araştırma. *Bilimname*, 1001-1028. <https://doi.org/10.28949/bilimname.518401>.
- Özen, Ş., Antar, S., Özbulut, Ö., Altındağ, A., & Oto, R. (2001). İç göç yaşayan bir grup lise öğrencisinde ruhsal belirti şiddetinin cinsiyet ile ilişkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 8(3), 156-162.
- Acartürk, C. (2016). Göç ve Ruh Sağlığı İlişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(25), 137-150. <https://doi.org/10.16992/ASOS.1104>
- Afshar, H., Roohafza, H. R., Keshteli, A. H., Mazaheri, M., Feizi, A., & Adibi, P. (2015, 04). The association of personality traits and coping styles according to stress level. *Journal of Research in Medical Sciences*, 20(4), 353-358.
- Ahijevch, K., & Benhard, L. (1994). Health Promoting Behaviours of African American Women. *Nursing Research*, 43, 86-89.
- Ahmad, F., Othman, N., & Lou, W. (2020). Posttraumatic Stress Disorder, Social Support and Coping Among Afghan Refugees in Canada. *Community Mental Health Journal*, 56, 597-605. <https://doi.org/10.1007/s10597-019-00518-1>.
- Akhtar, S. (2018). *Göç ve Kimlik: Kargaşa, Sağaltım ve Dönüşüm*. (S. Ayhan, Çev.) İstanbul: Sfenks Kitap.
- Akkaya, C., Sarandöl, A., Danacı, A. E., Sivrioğlu, E. Y., Kaya, E., & Kırılı, S. (2008). Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirliliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 292-299.
- Akyıldız, İ. E. (2016). Göç Teorilerinin Karşılaştırmalı Analizi. *B.U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(2), 127-176.

- Almakhamreh, S., & Hundt, G. L. (2012). An examination of social work interventions for use with displaced Iraqi households in Jordan. *European Journal of Social Work*, 15(3), 377-391. <https://doi.org/10.1080/13691457.2010.545770>.
- Al-Smadi, A. M., Tawalbeh, L. I., Gammoh, O. S., & Alzoubi, F. A. (2016). Predictors of Coping Strategies Employed by Iraqi Refugees in Jordan. *Clinical Nursing Research*, 1-16. <https://doi.org/10.1177/1054773816664915>.
- Alzoubi, F. A., Al-Smadi, A. M., & Gougazeh, Y. M. (2017). Coping Strategies Used by Syrian Refugees in Jordan. *Clinical Nursing Research*, 1-26. <https://doi.org/10.1177/1054773817749724>.
- Asar, A. (2019). *Yabancılar Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aslan, G. G., & Güngör, F. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul örneği. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1604-1632. <https://doi.org/10.26466/opus.558512>.
- Attar, G. E., & Küçükşen, D. (2019). Somehow Familiar but Still a Stranger: Syrian Students in Turkish Higher Education. *Journal of International Migration and Integration*, 20, 1041-1053. <https://doi.org/10.1007/s12134-018-00647-8>.
- Ayon, C., & Naddy, M. B. (2013). Latino Immigrant Families' Social Support Networks: Strengths and Limitations During a Time Of Stringent Immigration Legislation and Economic Insecurity. *Journal of Community Psychology*, 41(3), 359-377. <https://doi.org/10.1002/jcop.21542>.
- Bacanlı, H., Sürücü, M., & İlhan, T. (2013). Başa Çıkma Stilleri Ölçeği Kısa Formunun (BÇSÖ-KF) Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 81-96.
- Barkın, E. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*(1), 333-360.
- BBC. (2015). *Migrant crisis: Why Syrians do not flee to Gulf states*. Ekim 2021 tarihinde BBC: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-34132308> adresinden alındı.
- Berg, B. L., & Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (H. Aydın, Çev.) Konya: Eğitim Kitabevi.
- Betts, A. (2017). *Zorunlu Göç ve Küresel Politika*. (S. M. Türkaslan, Çev.) Ankara: Hece Yayınları.
- Bhugra, D. (2004). Migration and mental health. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 109, 243-258.

- Bilen, D., & Kıran, B. (2020). Suriyeli Mültecilerin Çeşitli Travmatik Yaşantıları Nasıl Deneyimlediklerine Göre Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(26), 3967-3987. <https://doi.org/10.26466/opus.658813>.
- Birman, D., Simon, C. D., Chan, W. Y., & Tran, N. (2014). A Life Domains Perspective on Acculturation and Psychological Adjustment: A Study of Refugees from the Former Soviet Union. *American Journal of Community Psychology*, 53, 60-72. <https://doi.org/10.1007/s10464-013-9614-2>.
- Bloom, J. R., & Spiegel, D. (1984). The relationship of two dimensions of social support to the psychological well-being and social functioning of women with advanced breast cancer. *Social Science & Medicine*, 19(8), 831-837. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(84\)90400-3](https://doi.org/10.1016/0277-9536(84)90400-3).
- BMMYK Türkiye Temsilciği. (2016). Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme. 01 2021 tarihinde [multeciler.org.tr: http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf](http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf) adresinden alındı
- Boman, B., & Edwards, M. (1984). The Indochinese refugee: An overview. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 18, 40-52. <https://doi.org/10.3109/00048678409161035>.
- Bosc, M., Dubini, A., & Polin, V. (1997). Development and validation of a social functioning scale, the Social Adaptation Self-evaluation Scale. *European Neuropsychopharmacology*, 7(1), 57-70. [https://doi.org/10.1016/s0924-977x\(97\)00420-3](https://doi.org/10.1016/s0924-977x(97)00420-3).
- Buz, S., & Dikmen, A. (2020). Zorunlu Göçe Maruz Kalan Bireylerin Psikososyal İyilik Hali. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 227-250. <https://doi.org/10.33417/tsh.728689>.
- Cardoso, J. B. (2018). Running to stand still: Trauma symptoms, coping strategies, and substance use behaviors in unaccompanied migrant youth. *Children and Youth Services Review*. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.04.018>.
- Carver, C. S. (1997). You Want to Measure Coping But Your Protocol's Too Long: Consider the Brief Cope. *International Journal of Behavioral Medicine*, 4(1), 92-100. https://doi.org/10.1207/s15327558ijbm0401_6.
- CBS. (2021, Mart). *10 years into Syria's civil war, life is still getting "more difficult" for 5 million refugees*. Ekim 2021 tarihinde CBS: <https://www.cbsnews.com/news/syria-war-10-years-later-life-for-refugees-still-getting-harder/> adresinden alındı.

- Chemin, J. E. (2017). Zorunlu Göç Araştırmalarında Metodolojik Sorunlar: Türkiye'deki Suriye Diasporası Bağlamında Travma, Yılmazlık, Din ve Güven Sorunu. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 2(2), 257-279. <https://doi.org/10.12738/mejrs.2017.2.2.0105>.
- Ciğer, M. İ. (2016). Uluslararası Hukuka Uygun Geçici Koruma Rejiminin Unsurları Üzerine. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 62-92.
- Danış, M. Z. (2006). Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem Yaklaşımı. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 45-53.
- Day, N. E., Alegria, M., & Sribney, W. (2007). Social cohesion, social support, and health among Latinos in the United States. *Social Science & Medicine*, 64, 477-495.
- Dağlı, A., & Baysal, N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1250-1262.
- Demir, Ö. O. (2017). *Suriyeli Göçmen Üniversite Öğrencilerinde Yılmazlığın İncelenmesi*. T.C. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- Deniz, A. Ç., Ekinci, Y., & Hülür, A. B. (2016). *"Bizim Müstakbel Hep Harap Oldu" Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayatı: Antep - Kilis Çevresi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of personality Assesment*, 49(1), 71-75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13.
- Durak, M., Senol-Durak, E., Şakiroğlu, M., & Faigov, O. (2019). The Factors Associated with Life Satisfaction Among Ahıska Turkish Older Adults Suffering Forced Migration: Social Support and Emotional Approach Coping. 6. *Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi Sosyal Beşeri ve İdari Bilimler Tüm Metin Bildiri Kitabı* (s. 869-874). Gaziantep: Asos Yayınevi.
- Duyan, V. (2003). Sosyal Hizmetin İşlev ve Roller. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(2), 1-22.
- Eker, D., Arkar, H., & Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.

- Erbaş, H. (2019). *Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler: Kuram, Yöntem ve Alan Yazıları*. Ankara: Ankara.
- Erdal, M. B., & Oeppen, C. (2017). Forced to leave? The discursive and analytical significance of describing migration as forced and voluntary. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(6), 981-998. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1384149>.
- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- Erdoğan, M. (2020, 04). *Onuncu Yılında Türkiye'deki Suriyeliler*. 01 2021 tarihinde uikpanorama.com: <https://www.uikpanorama.com/blog/2020/04/29/onuncu-yilinda-turkiyedeki-suriyeliler/> adresinden alındı
- Erdoğan, M. (2020). *Suriyeliler Barometresi-2019: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Erdoğan, M. O. (2020). Göç ve Entegrasyon Çalışmalarının Temeli Olarak Göç Kuramları. S. Buz, & H. Çevik (Dü) içinde, *Göç ve Entegrasyon: Uygulama Alanları, Politikalar ve Paydaşlar* (s. 31-50). Ankara: Nika Yayınevi.
- Eren, E. Y. (2018). *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ergüven, N. S., & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1061.
- Fergusson, D. M., McLeod, G. F., Horwood, L. J., Swain, N. R., Chapple, S., & Poulton, R. (2015). Life satisfaction and mental health problems (18 to 35 years). *Psychological Medicine*, 45(11), 2427- 2436.
- Fernandez, I., Silvan-Ferrero, P., Molero, F., Gaviria, E., & Garcia-Ael, C. (2015). Perceived Discrimination and Well-Being in Romanian Immigrants: The Role of Social Support. *Journal of Happiness Studies*, 16(4), 857-870. <https://doi.org/10.1007/s10902-014-9537-0>.
- Guzmán, J., Green, J. G., Oblath, R., & Holt, M. K. (2020). Life Satisfaction Mediates the Association Between Mental Health Risk and Perceptions of School Functioning Among Children and Adolescents. *Contemporary School Psychology*, 24, 389-399.
- Güler, A. (2016). Mülteci Sorunu ve 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme: Siyasi Gerçeklik ve Normatif Düzen İkilemi. *Uluslararası İlişkiler*, 13(51), 41-61.
- Güllüpmar, F. (2012, 4). Göç Olgusunun Ekonomi-Politigi ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*(4), 53-85.

- Grinberg, L., & Grinberg, R. (1989). *Psychoanalytic Perspectives on Migration and Exile*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Guardian. (2015). *Six reasons why Syrians are fleeing to Europe in increasing numbers*. Ekim 2021 tarihinde Guardian: <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2015/oct/25/six-reasons-why-syrians-are-fleeing-to-europe-in-increasing-numbers> adresinden alındı.
- Hartmann, H. (2016). *Ben Psikolojisi ve Uyum Sorunu*. (B. Büyükkal, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Headey, B., Kelly, J., & Wearing, A. (1993). Dimensions of mental health: Life satisfaction, positive affect, anxiety and depression. *Social Indicators Research*, 29, 63-82.
- Hombrados-Mendieta, I., Milan-Franco, M., Gomez-Jacinto, L., Gonzalez-Castro, F., Martos-Mendez, M. J., & Garcia-Cid, A. (2019). Positive Influences of Social Support on Sense of Community, Life Satisfaction and the Health of Immigrants in Spain. *Frontiers Psychology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02555>.
- Huijts, I., Kleijn, W. C., Emmerik, A. A., Noordhof, A., & Smith, A. J. (2012). Dealing with man-made trauma: The relationship between coping style, posttraumatic stress, and quality of life in resettled, traumatized refugees in the Netherlands. *Journal of Traumatic Stress*, 25(1), 71-78. <https://doi.org/10.1002/jts.21665>.
- Hynie, M., Crooks, V. A., & Barragan, J. (2011). Les réseaux sociaux des immigrantes et des réfugiées: les déterminants et les conséquences du soutien social chez les femmes nouvellement arrivées au Canada. *CJNR*, 43(4), 26-46.
- İnce, C. (2019). Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 2581-2615. <https://doi.org/10.26466/opus.546737>.
- International Crisis Group. (2019). *Mitigating Risks for Syrian Refugee Youth in Turkey's Şanlıurfa*. Brussels: International Crisis Group.
- İstanbul. (2019). *24 Haziran'dan 31 Mart'a İki Seçim Arası Türkiye'de Siyasal Kutuplaşma*. İstanbul: İstanbul.
- İstanbul. (2020). *İstanbul'da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumlar*. İstanbul: İstanbul.
- Küçükşen, K. (2017). Suriyeli Sığınmacı kadınlarda Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2399-2413.

- Kararımak, Ö., & Önder, E. (2020). Göç Bağlamında Travma ve Travmatik Etkileri. A. Doğan, & D. Y. Kağnıcı (Ed.) içinde, *Göçmen Çocuk ve Ergenler: Kültürleşme, Uyum ve Eğitim* (s. 57-81). Ankara: Nobel.
- Kasprzak, E. (2010). Perceived social support and life-satisfaction. *Polish Psychological Bulletin, 41*(4), 144-154.
- Koçak, O. (2021). The Effects of Religiosity and Socioeconomic Status on Social Distance towards Refugees and the Serial Mediating Role of Satisfaction with Life and Perceived Threat. *Religions, 12*(737).
- Khawaja, N., White, K. M., Schweitzer, R., & Greenslade, J. (2008). Difficulties and coping strategies of Sudanese refugees: A qualitative approach. *Transcultural Psychiatry, 45*, 489-512. <https://doi.org/10.1177/1363461508094678>.
- Koçak, O. (2019). *Teori ve Araştırma Boyutuyla Sosyal Sorunlar*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Koyuncu, A. (2015). Yerel Halkın "Açık Kapı" Politikası ve Suriyelilere İlişkin Kanaatleri. *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu* (s. 455-477). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Kristiansen, M., Mygind, A., & Krasnik, A. (2006). Health effects of migration. *Ugeskrift Laeger, 168*, 3006-3008.
- Lamis, D. A., Wilson, C. K., King, N. M., & Kaslow, N. J. (2014). Child Abuse, Social Support, and Social Functioning in African American Children. *Journal of Family Violence, 29*, 881-891.
- Lazarus, R., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Lombardo, P., Jones, W., Wang, L., Shen, X., & Goldner, E. M. (2018). The fundamental association between mental health and life satisfaction: results from successive waves of a Canadian national survey. *BMC Public Health, 18*(342).
- Lu, L., & Chen, C. S. (1996). Correlates of coping behaviours: internal and external resources. *Counselling Psychology Quarterly, 9*(3), 297-307. <https://doi.org/10.1080/09515079608258709>.
- Mülteciler Derneği. (2021, Haziran 26). *Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Haziran 2021*. Temmuz 7, 2021 tarihinde multeciler.org: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden alındı
- Majodina, M. (1989). Exile as a chronic stressor. *International Journal of Mental Health, 18*, 87-94.

- Moksnes, U. K., Løhre, A., Lillefjell, M., Byrne, D. G., & Haugan, G. (2014). The Association Between School Stress, Life Satisfaction and Depressive Symptoms in Adolescents: Life Satisfaction as a Potential Mediator. *Social Indicators Research*, 125(1), 339-357.
- Mulvaney-Day, N. E., Alegria, M., & Sribney, W. (2007). Social cohesion, social support and health among Latinos in the United States. *Social Science & Medicine*, 64, 477-495. <https://10.1016/j.socscimed.2006.08.030>.
- Ottonelli, V., & Torresi, T. (2013). When is Migration Voluntary? *International Migration Review*, 47(4), 783-813.
- Pavli, A., & Maltezou, H. (2017). Health problems of newly arrived migrants and refugees in Europe. *International Society of Travel Medicine*, 24(4), 1-8.
- Payne, M. (2020). Makro Uygulama, Toplumsal Kalkınma ve Sosyal Pedagoji. *Modern Sosyal Hizmet Kuramı* (Ö. Gözen, Çev., s. 273-310). içinde Ankara: Nika Yayınevi.
- Pejic, V., Alvarado, A. E., Hess, R. S., & Groark, S. (2017). Community-Based Interventions With Refugee Families Using a Family Systems Approach. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 25(1), 101-108.
- Petersen, W. (1958). General Typology of Migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256-266.
- Plaza, S. H., Morillejo, E. A., & Munoz, C. P. (2006). Social Support Interventions in Migrant Populations. *British Journal of Social Work*, 36, 1151-1169.
- Polat, G. (2007). İç göçün çocuk ruh sağlığına etkisi ve sosyal hizmet müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 89-106.
- Posselt, M., Eaton, H., Ferguson, M., Keegan, D., & Procter, N. (2018). Enablers of psychological well-being for refugees and asylum seekers living in transitional countries: a systematic review. *Health and Social Care in the Community*, 27(4), 1-16.
- Resmi Gazete. (2013, 04 11). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*. 01 2021 tarihinde www.resmigazete.gov.tr: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2014). *Geçici Koruma Yönetmeliği*. 01 2021 tarihinde [resmigazete.gov.tr](http://www.resmigazete.gov.tr): <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> adresinden alındı
- Ryan, D., Dooley, B., & Benson, C. (2008). Theoretical Perspectives on Post-Migration Adaptation and Psychological Well-being among Refugees: Towards a Resource-Based Model. *Journal of Refugee Studies*, 21(1), 1-18.

- Sharara, S. L., & Kanj, S. S. (2014). War and Infectious Diseases: Challenges of the Syrian Civil War. *Plos Pathogens*, 10(11).
- Sheafor, B. W., & Horejsi, C. J. (2015). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler* (2. b.). (O. Uraz, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.
- Silove, D., Ventevogel, P., & Rees, S. (2017). The contemporary refugee crisis: an overview of mental health challenges. *World Psychiatry*, 16, 130-139.
- Simich, L., Beiser, M., Stewart, M., & Mwakarimba, E. (2005). Providing Social Support for Immigrants and Refugees in Canada: Challenges and Directions. *Journal of Immigrant Health*, 7(4), 259-268.
- Siriwardhana, C., & Stewart, R. (2013). Forced migration and mental health: prolonged internal displacement, return migration and resilience. *International Health*, 5, 19-23.
- Skala-Kuhmann, A., & Nouns, I. (2017, Haziran). *Education and Skills Development in the Context of Forced Migration*. Ekim 2021 tarihinde G20 Insights: https://www.g20-insights.org/wpcontent/uploads/2017/06/ForcedMigration_Education_and_Skills_Development.pdf adresinden alındı
- Sohng, K.-Y., Sohng, S., & Yeom, H.-A. (2002). Health-promoting behaviors of elderly korean immigrants in the United States. *Public Health Nursing*, 19(4), 294-300.
- Solberg, Ø., Sengoelge, M., Nissen, A., & Saboonchi, F. (2021). Coping in Limbo? The Moderating Role of Coping Strategies in the Relationship between Post-Migration Stress and Well-Being during the Asylum-Seeking Process. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18.
- Suarez-Orozco, C. (2016). Göçmen Aileler ve Çocukları: Uyum ve Kimlik Oluşumu. (Ö. A. Ördem, Çev.) *Route Educational and Social Science Journal*, 3(5), 28-40.
- Sunata, U. (2020). *Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Gençlerin Geçim Kaynaklarına Erişimi Araştırması*. Bahçeşehir Üniversitesi Göç ve Kent Araştırmaları Merkezi. Toplum Gönüllüleri Vakfı.
- Sundquist, J., Bayard-Burfield, L., Johansson, L. M., & Johansson, S. E. (2000). Impact of ethnicity, violence and acculturation on displaced migrants: psychological distress and psychosomatic complaints among refugees in Sweden. *J Nerv Ment Dis*, 188(6), 357-365.
- Şener, S. (2013). *Sosyoloji: Sosyal Bilimlere Alternatif Yaklaşım*. İstanbul: İnkilab.
- Şimşir, Z. (2017). *Savaş Travma Sonrası Büyüme, Değerler ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki Yordayıcı İlişkiler*. T.C. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri

- Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2013, 04). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*. 01 2021 tarihinde www.goc.gov.tr: http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf adresinden alındı
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. *Şartlı Mülteci*. 01 2021 tarihinde www.gov.gov.tr: https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci adresinden alındı
- Tümtaş, M. S. (2020). *Nöbetleşe Dışlanma: Göç ve Sosyal Dışlanma Döngüsü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Taleb, Z. B., Bahelah, R., Fouad, F. M., Coutts, A., Wilcox, M., & Maziak, W. (2016). Syria: health in a country undergoing tragic transition. *Int J. Public Health*, 60, 63-72.
- Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri: Uygulama İçin Bir Giriş*. (A. Karatay, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.
- Thoits, P. A. (1982). Conceptual, Methodological, and Theoretical Problems in Studying Social Support as a Buffer Against Life Stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 23(2), 145-159.
- Tsai, J., Harpaz-Rotem, I., Pietrzak, R. H., & Southwick, S. M. (2012). The Role of Coping, Resilience, and Social Support in Mediating the Relation Between PTSD and Social Functioning in Veterans Returning from Iraq and Afghanistan, 75(2), *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*.
- Tuzcu, A., & Bademli, K. (2014). Göçün Psikososyal Boyutu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), 56-66.
- Tyrer, R. A., & Fazel, M. (2014). School and Community-Based Interventions for Refugee and Asylum Seeking Children: A Systematic Review. *Plos Online*, 9(2).
- UNHCR. (2008). *A Community-based Approach in UNHCR Operations* (1. b). Switzerland: UNHCR.
- UNHCR. (2013). *Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements*. 01 2021 tarihinde www.unhcr.org: https://www.unhcr.org/protection/expert/5304b71c9/guidelines-temporary-protection-stay-arrangements.html adresinden alındı
- UNHCR. (2015, 04). *States Parties to the 1951 Convention and its 1967 Protocol*. 01 2021 tarihinde [unhcr.org: https://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html](http://www.unhcr.org: https://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html) adresinden alındı

- UNHCR. (2016). *Missing Out: Refugee Education in Crisis*. Ekim 2021 tarihinde UNHCR: <https://www.unhcr.org/57d9d01d0> adresinden alındı
- Vigil, D. (1988). *Barrio Gangs: Street Life and Identity in Southern California*. Austin: University of Texas Press.
- Vox. (2015). *Why people are fleeing Syria: a brief, simple explanation*. Ekim 2021 tarihinde Vox.com: <https://www.vox.com/2015/9/4/9261971/syria-refugee-war> adresinden alındı
- Ward, C., Bochner, S., & Furnham, A. (2001). *The Psychology of Culture Shock* (2. b). Routledge.
- Watson, D., & Hubbard, B. (1996). Adaptational Style and Dispositional Structure: Coping in the Context of the Five-Factor Model. *Journal of Personality*, 64(4), 738-774.
- Wolpert, Julian. (1965). Behavioral Aspects Of The Decision To Migrate. *Papers In Regional Science*, 15(1), 159-169.
- Worldvision. (2021, Mayıs). *Syrian Refugee Crisis: facts and how to help*. Ekim 2021 tarihinde Worldvision: <https://www.worldvision.ca/stories/refugees/syrian-refugee-crisis-facts#3> adresinden alındı.
- Yükseker, D., Tekin, U., & Taşğın, N. Ş. (2021). *Türkiyeli ve Suriyeli Genç Erkeklerin Gündelik Yaşam Deneyimleri: Küçükçekmece ve Sultanbeyli Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Anadolu Kültür.
- Yanık, O. (2019). *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sosyo Ekonomik Durumları ile Sosyal Uyum İlişkisi: Sultanbeyli Örneği*. T.C. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul.
- Yaylagül, N. K., & Aslan, M. (2020). Yaşlılık, Mültecilik ve Sosyal Dışlanma: Suriyeli Yaşlı Mültecilerin Deneyimleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(4), 406-422.
- Young, K. W. (2005). Social Support and Life Satisfaction. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 10(2), 155-164.
- Zimet, G., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The Multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30-41.

FORMLAR

EK-1: Bilgilendirilmiş Onam Formu-Arapça

الجمهورية التركية - جامعة اسطنبول جراح باشا

لجنة أخلاقيات أبحاث العلوم الاجتماعية والإنسانية

نموذج موافقة متطوع مطلع

ندعوك للمشاركة في بحث بعنوان "دراسة العلاقة بين تصورات الشباب السوريين للدعم الاجتماعي والتكيف الاجتماعي وأساليب المواجهة" الذي يجريه أحمد طه عريف أوغلو. الهدف من هذا البحث هو تقييم العلاقة بين الدعم الاجتماعي والتكيف الاجتماعي المتصور للشباب اللاجئين السوريين الذين تتراوح أعمارهم بين 18-29 عامًا وأساليب المواجهة الخاصة بهم. يُطلب منك توفير ما يقدر بنحو 20 دقيقة من وقتك في البحث. سيشارك ما مجموعه 399 شخصًا غيرك أيضًا في البحث. عدد الأسئلة الموجودة في البحث هو 77 في المجموع. المشاركة في هذا البحث تطوعي بالكامل. يُتوقع منك الإجابة بطريقة صادقة بحيث تكون الإجابات هي الأنسب بالنسبة لك دون التعرض لأي لضغط أو توجيه، من أجل تحقيق الغاية من البحث. قراءة هذا النموذج وتأكيدك على موافقتك على المشاركة في البحث. ومع ذلك، يحق لك أيضًا عدم المشاركة في البحث أو التوقف عن السير فيه في أي وقت بعد البدء بالمشاركة. سيتم استخدام المعلومات التي تم الحصول عليها من هذه الدراسة للأغراض البحثية فقط وستظل معلوماتك الشخصية سريّة؛ ومع ذلك، من الممكن استخدام بياناتك لغرض النشر العلمي والأطروحة العلمية. إذا كنت بحاجة إلى مزيد من المعلومات حول الغرض من البحث الآن أو لاحقًا، يمكنك أن تسأل الباحث الآن أو الاتصال على عنوان البريد الإلكتروني atahanifoglu@gmail.com. إذا أردت مشاركة النتائج العامة / الخاصة بك بعد اكتمال البحث، يرجى إرسال طلبك إلى الباحث.

الغرض من البحث باختصار... البحث في مستويات الدعم الاجتماعي ومستويات التكيف الاجتماعي للشباب السوريين في تركيا. للتعرف على أنماط المواجهة لدى الشباب السوريين ذوي الدعم الاجتماعي و / أو التماسك الاجتماعي المنخفض.

المقاييس المستخدمة... مقياس الدعم الاجتماعي المتصور، مقياس التكيف الاجتماعي المتصور، نموذج كسبر لمقياس أساليب المواجهة، مقياس الرضا عن الحياة، نموذج المعلومات الاجتماعية والديموغرافية.

معلومات عن إتلاف أدوات جمع البيانات. عند اكتمال أطروحة الماجستير والموافقة عليها، سيتم تمزيق الاستبيانات ورميها لعدم استخدامها مرة أخرى. سيتم أيضًا حذف بيانات الاستبيان عبر الإنترنت بمجرد اكتمال أطروحة الماجستير والموافقة عليها.

قرأت المعلومات المذكورة أعلاه التي يجب تقديمها للمشاركة قبل البحث، وفهمت نطاق الدراسة والغرض منها ومسؤولياتي كمتطوع. تم تقديم شرح كتابي وشفهي عن الدراسة من قبل الباحث / الباحثين المذكورين أعلاه. تم إخباري شفهيًا أيضًا بالمخاطر والفوائد المحتملة للدراسة. تم منح الثقة الكافية بأن معلوماتي الشخصية ستتم حمايتها بعناية.

في ظل هذه الظروف، أوافق على المشاركة في البحث المعني بمحض إرادتي، دون التعرض لأي ضغط أو توجيه.

المشارك

التوقيع:

الباحث

الاسم واللقب:

التوقيع:

الشاهد

الاسم واللقب:

التوقيع:

EK-2: Kişisel Bilgi Formu-Arapça

الأسئلة الاجتماعية – الديموغرافية

1. العمر
.....
2. الجنس
 أنثى
 ذكر
3. الوضع التعليمي (آخر مدرسة تخرجت فيها):
 ابتدائية
 ثانوية
 جامعة
4. آخر مدرسة تخرجت فيها والدتك
 ابتدائية
 ثانوية
 جامعة
5. آخر مدرسة تخرج فيها والدك
 ابتدائية
 ثانوية
 جامعة
6. وضع العمل
 أصال
 لا أعمل
 عاطل عن العمل
7. مجموع الدخل الذي يدخل البيت الذي تسكن فيه:
.....
8. هل لديك أصدقاء أتركهم?
 أجل
 لا
9. إذا كان جوابك نعم فما هو تأثير وجود أصدقاء أترك على سعادتك?
 لا تؤثر على سعادتي مطلقاً
 لا تؤثر على سعادتي
 لا تؤثر على سعادتي إيجاباً أو سلباً
 تؤثر على سعادتي
 تؤثر على سعادتي كثيراً
10. إذا كان جوابك لا فهل تعتقد أن وجود أصدقاء أترك يؤثر على سعادتك
 لا تؤثر على سعادتي مطلقاً
 لا تؤثر على سعادتي
 لا تؤثر على سعادتي إيجاباً أو سلباً
 تؤثر على سعادتي
 تؤثر على سعادتي كثيراً
11. لو كان لك حق اختيار حلم ستحقق فوراً أيها تختار؟ (يجب أن تختار جواباً واحداً)
 أطلب الجنسية التركية
 اطلب إنهاء الحرب في سوريا، وتأسيس نظام ديمقراطي يحفظ الحريات
 اطلب الذهاب للعيش في دول الاتحاد الأوروبي
 اطلب أن يقوم المجتمع التركي بقبول جميع اللاجئين من قلبه ويعاملهم معاملة جيدة ومتساوية وعادلة
 اطلب العودة إلى الماضي كي أنقذ من توفي من أقربائي في الحرب الأهلية.
 طلب آخر

EK-3: Başetme Stilleri Ölçeği Kısa Formu-Arapça

مقياس اساليب التحدي

يهدف من هذا القياس فهم كيفية ردة الفعل تجاه الحالات التي تؤدي إلى الضغوط التي تواجه الناس في حياتهم اليومية. نرجو منكم أثناء الإجابة على الأسئلة أن تفكروا بشكل مستقل عن السؤال السابق.

1. عندما تواجهني مشكلة أزعج وينعكس ذلك على عواطفني

- لا أفعل ذلك أبداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك

2. أذهب إلى السينما أو أشاهد التلفزيون كي أقل التفكير في هذه الحادثة

- لا أفعل ذلك أبداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك

3. أتصرف وكأنه لم يحصل شيء

- لا أفعل ذلك أبداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك

4. أقل أنني لن أستطيع الصمود أمامها وأتراجع عن التجربة

- لا أفعل ذلك أبداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك

5. أعوّد نفسي على التفكير بأن الحادثة حصلت فعلاً

- لا أفعل ذلك أبداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك

6. أطلب العون من الله

- لا أفعل ذلك أبداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك

7. أطلق النكات والمزاح حول الموضوع

- لا أفعل ذلك أبداً
- نادراً ما أفعل ذلك

- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
8. لا أفعال شيئاً في هذا الموضوع حتى تتحقق الشروط المناسبة
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
9. أتحدث عن شعوري للآخرين
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
10. أراجع مباشرة عن بتل جهدي للوصول إلى الغاية
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
11. أتترك جميع نشاطاتي وأركز على المشكلة
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
12. أتعالج التحول أو المسكفات كي أعجب عن وعي وأنسى ما حدث
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
13. أظهر أحاسيسي للخارج
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
14. أسعى لتناول الموضوع من زاوية أخرى كي أستطيع مشاهدة الجانب الإيجابي فيه
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
15. أتحدث مع الأشخاص الذين يستطيعون عمل شئين مشخص في الموضوع

- لا أفعل ذلك ابداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك
16. أسعى لتطوير استراتيجيات حول ما يجب أن أفعله
- لا أفعل ذلك ابداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك
17. أركز على حل المشكلة ، وأترك الأمور الأخرى التي يجب أن أقوم بها تسير من تلقاء نفسها عند اللزوم
- لا أفعل ذلك ابداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك
18. أسعى لكسب عواطف وتفهم الآخرين
- لا أفعل ذلك ابداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك
19. أسعى لتناول الكحول أو الأدوية كي أنشغل عن المشكلة
- لا أفعل ذلك ابداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك
20. أطلق النكات والمزاح حول المشكلة
- لا أفعل ذلك ابداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك
21. أسعى لروية الجوانب الجيدة في الأحداث
- لا أفعل ذلك ابداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعل ذلك
22. أفكر كيف يمكن أن أتناول المشكلة بأفضل شكل
- لا أفعل ذلك ابداً
- نادراً ما أفعل ذلك
- أفعل ذلك بدرجة متوسطة

- غالباً أفعال ذلك
23. أنصرف وكأنه لم تحصل مشكلة في الحقيقة
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
24. أسعى لعمل شئ ما يطرده الأشياء التي تشكل مشكلة من عقلي أو أتوجه للقيام بنشاطات أخرى.
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
25. أقل بحقيقة حصول هذا الشئ
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
26. أستفسر عما قام به الأشخاص الذين تعرضوا لنفس الحالات
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
27. أسعى للحصول على الطمأنينة بالاعتقاد الديني
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك
28. أسعى لإجبار نفسي على القيام بشئ ما في الوقت الصحيح والمناسب
- لا أفعال ذلك أبداً
- نادراً ما أفعال ذلك
- أفعال ذلك بدرجة متوسطة
- غالباً أفعال ذلك

EK-4: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği-Arapça

مقياس الدعم الاجتماعي ذو الأبعاد المتعددة

1. عند الحاجة يوجد بجانبك إنسان من غير أسرته وأصدقائك (مثلاً: حبيبتي، خطيبتي، قريبة، جاري، طيبتي).

- قطعاً لا يوجد
- لا يوجد
- قسماً لا يوجد
- بين بين (يوجد ولا يوجد)
- قسماً يوجد
- قطعاً يوجد

2. يوجد إنسان من غير أسرته وأصدقائك يشاركك أفراحك وأتراحك (مثلاً: حبيبتي، خطيبتي، قريبة، جاري، طيبتي).

- قطعاً لا يوجد
- لا يوجد
- قسماً لا يوجد
- بين بين (يوجد ولا يوجد)
- قسماً يوجد
- قطعاً يوجد

3. أسرته (مثلاً: أمي، أبي، زوجتي، وأولادي، وإخوتي) تسمى دائماً لمساعدتي

- قطعاً لا
- لا
- قسماً لا
- بين بين (نعم ولا)
- قسماً نعم
- قطعاً نعم

4. أتلقى الدعم والمساعدة المعنوية التي أحتاجها من أسرته (مثلاً: أمي، أبي، زوجتي، وأولادي، وإخوتي)

- قطعاً لا
- لا
- قسماً لا
- بين بين نعم ولا)
- قسماً نعم
- قطعاً نعم

5. يوجد إنسان من غير أسرته وأصدقائك يرحبني فعلاً (مثلاً: أمي، أبي، زوجتي، وأولادي، وإخوتي)

- قطعاً لا يوجد
- لا يوجد
- قسماً لا يوجد
- بين بين (يوجد ولا يوجد)
- قسماً يوجد
- قطعاً يوجد

6. في الحقيقة أصدقائك يسعون لمساعدتي

- قطعاً لا
- لا
- قسماً لا
- بين بين (نعم ولا)
- قسماً نعم
- قطعاً نعم

7. عندما تسوء الأعمال أتق بأصدقائك

- قطعاً لا
- لا
- قسماً لا

- بين بين
- قسماً نعم
- قطعاً نعم
8. أتحدث عن مشكلاتي مع أسرتي (مثلاً: أمي، وأبي، و زوجتي ، وأولادي، وإخوتي)
- قطعاً لا
- لا
- قسماً لا
- بين بين
- قسماً نعم
- قطعاً نعم
9. يوجد لدي أصدقاء أشاركهم أحزاني وأفراحي
- قطعاً لا يوجد
- لا يوجد
- قسماً لا يوجد
- بين بين (يوجد ولا يوجد)
- قسماً يوجد
- قطعاً يوجد
10. يوجد إنسان من غير أسرتي وأصدقائي يهتم بعواطفني (مثلاً: حبيبتني، خطيبتي، قريبني، جاري، طبيبني).
- قطعاً لا يوجد
- لا يوجد
- قسماً لا يوجد
- بين بين (يوجد ولا يوجد)
- قسماً يوجد
- قطعاً يوجد
11. أسرتي (مثلاً: أمي، وأبي، و زوجتي ، وأولادي، وإخوتي) ترغب بمساعدتي في اتخاذ قراراتتي.
- قطعاً لا
- لا
- قسماً لا
- بين بين
- قسماً نعم
- قطعاً نعم
12. أتحدث مع أصدقائي حول مشكلاتي
- قطعاً لا
- لا
- قسماً لا
- بين بين
- قسماً نعم
- قطعاً نعم

EK-5: Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği-Arapça

مقياس تقييم النفس في الانسجام الاجتماعي

يطلب منكم الإجابة على الأسئلة التالية حسب فكركم الحالي. الرجاء الإجابة على جميع الأسئلة بوضع إشارة على جواب كل سؤال. نشكركم على تعاونكم؟

هل تعمل؟ إذا كان جوابك نعم:

1. كيف علاقتك بعملك؟

() جيدة () متوسطة () ضعيفة () لا توجد

إذا كان الجواب لا :

2. ماهي علاقتك بأعمال المنزل

() جيدة () متوسطة () ضعيفة () لا توجد

3. عندما تقوم بعملك أو أعمال البيت :

() أشعر بلذة كبيرة () أشعر بلذة متوسطة () أشعر بلذة قليلة () لا أشعر بلذة

4. هل عندك هواية أو فعاليات تجذب اهتمامك وقت الفراغ

() كثيرة () متوسطة () قليل () لا توجد

5. كيف تقضي أوقات فراغك

() جيد جداً () جيد () لا بأس () غير مطمئنة

6. ماهر مقدار لقاءاتك مع أفراد أسرتك (الزوجة ، الأولاد ، الأبوين ، ومثلهم) ؟

() كثير جداً () كثير () نادراً () لا لقاء

7. كيف علاقتك داخل الأسرة ؟

() جيدة جداً () جيدة () لا بأس () غير مطمئنة

8. هل توجد لك علاقات اجتماعية خارج اسرتك؟

() يوجد مع أناس كثيرين () يوجد مع بعض الناس () يوجد مع أناس قليلين () لا يوجد مع أحد

9. هل لديك مساعي لإنشاء علاقات مع الآخرين؟

() أسعى كثيراً () أسعى لذلك () أسعى بدرجة متوسطة () لا أسعى أبداً

10. كيف تقيم علاقتك مع الآخرين بشكل عام؟

() جيدة جداً () جيدة () لا بأس () غير مطمئنة

11. ماهي القيمة التي تعطيتها لعلاقتك بالآخرين؟

() أعطيتها قيمة كثيرة () أعطيتها قيمة () أعطيتها قيمة قليلة () لا أعطيتها قيمة

12. هل يسعى الناس الموجودين في محيطك الاجتماعي للتواصل معك؟
 () كثير جداً () كثير () نادراً () لا يسعون أبداً
13. هل تراعي القواعد الاجتماعية، والسلوك الجيد، وقواعد النزاهة وغيرها؟
 () دائماً () كثيراً () نادراً () لا تراعي
14. ما هو مقدار دخلك في الحياة الاجتماعية (الجمعيات، الاجتماعات وأمثاله)؟
 () تماماً () وسط () قليل () لا أدخل أبداً
15. ما مقدار حيك للحصول على المعلومات التي تجعلك تفهم الأشياء المختلفة والناس وأحوالها؟
 () كثير () وسط () قليل () لا
16. ما هو مقدار اهتمامك بالمعرفة العلمية والفنية والثقافية؟
 () كثير () وسط () قليل () لا يوجد
17. هل تلامي صعبة في إيضاح فكرك للناس؟
 () دائماً () كثيراً () أحياناً () لا ألقى صعوبة
18. هل تشعر أنك مرفوض ومنبوذ من محيطك؟
 () دائماً () كثيراً () أحياناً () لا أبداً
19. ما هو مقدار اهتمامك بشكلك؟
 () كثير () وسط () ليس كثيراً () لا أهتم أبداً
20. هل تلامي صعبة في إدارة مصادرك ودخلك؟
 () دائماً () كثيراً () أحياناً () لا ألقى صعوبة
21. هل تشعر أنك تستطيع تنظيم طلباتك واحتياجاتك في محيطك؟
 () نعم وزيادة () وسط () ليس كثيراً () لا أبداً

EK-6: Yaşam Doyum Ölçeği-Arapça

مقياس التمتع بالحياة

1. أعيش حياة قريبة من الحياة المثالية التي في خيالي
 - ليست مناسبة قطعاً
 - ليست مناسبة
 - ليست مناسبة قليلاً
 - بين بين، مناسبة وغير مناسبة
 - مناسبة قليلاً
 - مناسبة
 - مناسبة جداً
2. شروط الحياة التي أعيشها ممتازة
 - ليست مناسبة قطعاً
 - ليست مناسبة
 - ليست مناسبة قليلاً
 - بين بين، مناسبة وغير مناسبة
 - مناسبة قليلاً
 - مناسبة
 - مناسبة جداً
3. أنا ممنون في حياتي
 - ليست مناسبة قطعاً
 - ليست مناسبة
 - ليست مناسبة قليلاً
 - بين بين، مناسبة وغير مناسبة
 - مناسبة قليلاً
 - مناسبة
 - مناسبة جداً
4. حتى الآن حصلت على الأشياء المهمة في حياتي
 - ليست مناسبة قطعاً
 - ليست مناسبة
 - ليست مناسبة قليلاً
 - بين بين، مناسبة وغير مناسبة
 - مناسبة قليلاً
 - مناسبة
 - مناسبة جداً
5. لو أتيت إلى الدنيا من جديد لن أغير شئ في حياتي
 - غير مناسبة قطعاً
 - ليست مناسبة
 - ليست مناسبة قليلاً
 - بين بين، مناسبة وغير مناسبة
 - مناسبة قليلاً
 - مناسبة
 - مناسبة جداً

ETİK KURUL KARARI

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

480119001 0_Ahmed Taha Arifoglu

ORIJİN ALLİK RAPORU

% 17 BENZERLİK ENDEKSİ	% 16 İNTERNET KAYNAKLARI	% 10 YAYINLAR	% 14 OGRENCİ ODEVLERİ
----------------------------------	------------------------------------	-------------------------	---------------------------------

BİRİNCİL KAYNAKLAR

dergipark.org.tr

internet Kaynag1

Submitted to Istanbul University

bgrenci Odevi

link.springer.com

internet Kaynag1

www.researchgate.net

internet Kaynag1

www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080

internet Kaynag1

Submitted to Hacettepe University

bgrenci Odevi

**Submitted to The Scientific & Technological
Research Council of Turkey (TUBITAK)**

bgrenci Odevi

<% **1**

nek.istanbul.edu.tr:4444

internet Kaynag1

<% **1**

Submitted to Istanbul Gelisim University

bgrenci bdevi

<% **1**

ÖZGEÇMİŞ

